

Suplement especial Llumiguia
Número 783 - Maig 2018 - Any LXXV - 4 €

Portada i contraportada: Narcís Comadira

DOSSIER ESPECIAL
**1918 - 2018 centenari de
Xavier Carbó i Maymí**

Sumari del dossier especial centenari Xavier Carbo Maymí

INTRODUCCIÓ per Dani Vivern Lladó	3	PERFELS LINGÜÍSTICS DE L'OBRA POÈTICA DE XAVIER CARBÓ per Joan Veny Clar	47
BIOGRAFIA DE XAVIER CARBÓ MAYMÍ per Joana Campistol Triadú	4	NARCÍS NADAL VILALLONGA I XAVIER CARBÓ MAYMÍ per Joaquim Nadal Farreras	56
1918, ANY D'INFAUSTA MEMORIA PER L'EPIDÈMIA DE GRIP per Mercè Carbo Bosch	12	XAVIER CARBÓ I CARLES RIBA: DELS CLÀSSICS ALS JOCS FLORALS per Mariàngela Vilallonga i Vives	62
LA SITUACIÓ SÒCIO-RELIGIOSA A CASSÀ DE LA SELVA EN L'ÈPOCA per Enric Plantés i Badosa	18	L'ARXIU D'ETNOGRAFIA I FLOKLORE DE CATALUNYA I XAVIER CARBÓ per Lluís Calvo i Calvo	70
ELS ORÍGENS DEL CARRER DE XAVIER CARBÓ I MAYMÍ per Joaquim Mundet i Creus	20	BIBLIOGRAFIA I MATERIALS per Xavier Carbo Cañigueral	72
RECORDS I TESTIMONIS DELS VEÏNS DEL CARRER XAVIER CARBÓ per Xavier Carbo Cañigueral	27	Aquest dossier, que la revista Llumiguia, sota la coordinació de Xavier Carbo Cañigueral , ha preparat sobre la vida i l'obra literària de Carbo, ha comptat amb les orientacions de Mariàngela Vilallonga , doctora en Filologia Clàssica, catedràtica de Filologia Llatina de la Universitat de Girona, directora de la Càtedra de Patrimoni Literari Maria Àngels Anglada - Carles Fages de Climent, i vicepresidenta de l'Institut d'Estudis Catalans. I amb la col·laboració dels prestigiosos escriptors i estudiosos de la llengua i la literatura catalanes, que subscriuen els articles; de Narcís Comadira , poeta, pintor, dramaturg, traductor, periodista i crític literari català que, a part del seu escrit, ha creat la portada i la contraportada en recordança d'aquest centenari; de Lluís Roura Juanola , pintor, il·lustrador de llibres i escultor que expressament ha pintat el quadre de Cassà, vist des de can Cabiról; de Ciò Abelli , escultora i professora a les escoles Municipals d'Art de Llagostera i Cassà de la Selva; de Maria Àngels Masjoan , mestra i il·lustradora de llibres; i dels assessors lingüístics: Dani Vivern Lladó , Raquel Carbo Campistol , Silvia Carbo Martí i Salut Coll del SCC del Gironès (CPNL).	
CIÈNCIA I CULTURA AL SEMINARI DE GIRONA per Jordi Bohigas Maynegre	32	L'agraïment més sincer a tots per la seva col·laboració en aquest dossier especial, que Llumiguia ha volgut dedicar als 100 anys de la mort i als 125 del naixement de Xavier Carbo i Maymí.	
FRAGMENTS DE POEMES DE X. CARBÓ Il·lustrats per Lluís Roura Juanola	38, 39, 41 - 43,		
EL PAPER DE XAVIER CARBÓ EN LA RECERCA ETNOGRÀFICA per Agustí Burgas Darnés	40		
XAVIER CARBÓ, EL POETA per Narcis Comadira	44		
LA BUFA-FOCS rondalla recollida per X. Carbo (1909) il·lustrada per M. Àngels Masjoan (2018)	47		

Llumiguia

EDITORA CASSANENCA Editora Cassanenca és una entitat sense ànim de lucre, inscrita en el Registre d'Associacions de la Generalitat amb el núm. 1690 de la Secció 1a del Registre de Girona, amb data 7 de novembre de 1989.

LLUMIGUIA és una revista cassanenca d'aparició mensual. (Dip. legal GE 59-1958 ISSN: 2014-2900 - Digital: 2014-2919)

EDITA: Editora Cassanenca. Ctra. Provincial, 93 - 17244 Cassà de la Selva. Administració: 972 46 36 47. Redacció: 626 26 41 80 CI G-17/235847 www.cassadigital.cat llumiguia@gmail.com. **DIRECTOR:** Joan Carles Codolà i Vilahur. **DISSENY GRÀFIC:** Xavier Amores Gabriel. **COORDINADOR D'AQUEST DOSSIER:** Xavier Carbo Cañigueral

IMPRESSIÓ: Ducform, SA - Cassà de la Selva - Tel. 972 46 30 50

Llumiguia és una revista plural, democràtica, catalana i d'àmbit local oberta a les opinions i comentaris de tots els cassanencs. Els conceptes i opinions sostinguts en els articles signats que surten a Llumiguia no representen necessàriament l'opinió de la revista.

Apareix a final de cada mes.

Amb el suport de:

I l'actualitat dia a dia, a:
cassà digital

En el centenari de Xavier Carbó Maymí

El record i l'homenatge

Com a reacció a les originalitats fantasioses del modernisme, a Catalunya va aparèixer a principi del segle XX un moviment cultural i ideològic, el noucentisme, que tornava a posar la raó, l'ordre i la claredat com a bases de la creació artística, literària i fins i tot acadèmica. Va ser un retorn a la serenitat i al seny –trets ben característics del país– en un període de turbulències socials a gran part d'Europa.

Però darrere les ideologies i les forces socials que les generen hi ha d'haver forçosament unes persones que les adopten i les difonen. I en el cas del noucentisme, òbviament, també hi hagué uns pensadors, intel·lectuals, artistes i estudiosos que en van ser l'avantguarda. La figura de Xavier Carbó Maymí n'és un exemple ben vàlid, per més que la seva mort als 25 anys acabés amb la seva prometedora aportació.

Perquè és innegable que la trajectòria de Carbó hauria arribat molt lluny si l'epidèmia de grip de l'any 1918 no se l'hagués endut, com tants d'altres que van caure durant aquella tragèdia col·lectiva. La seva formació acadèmica ja era sòlida, i la seva producció literària –per bé que encara tendrà– ja havia atret l'atenció d'escriptors com Carles Riba, Eugeni d'Ors, Josep M. de Sagarra, Josep Carner o Josep M. López-Picó. Però, a més dels poemes i narracions amb què Carbó s'anava donant a conèixer als certàmens literaris, la seva faceta d'explorador del llenguatge i del folklore el va apropar a molts altres intel·lectuals. En aquest camp, la recerca de formes dialectals, de compilació del lèxic de les nostres comarques, era per a Xavier Carbó una lògica projecció dels seus coneixements filològics i lingüístics. Bon coneixedor de les llengües romàniques, i també de l'alemany, la seva formació al Seminari també el feia sentir còmode traduint textos llatins, grecs i hebreus. Amb tot aquest bagatge, era gairebé inevitable que l'Institut d'Estudis Catalans es fixés en ell per a l'elaboració dels qüestionaris per recollir les paraules, la pronunciació i els modismes populars del territori que Carbó freqüentava com a propi. Hi ajudava l'amistat amb famílies com els Sambola-Burgués, propietaris de finques i cases senyoriales a diversos indrets de Catalunya, fet que li permetia fer-hi estades i ampliar les investigacions sobre etnografia.

Mossèn Narcís Nadal, Tomàs Car-

Retrat de Xavier Carbó en una visió al·legòrica de Ció Abellí

reras i Artau, Antoni Griera... són només alguns dels intel·lectuals que van tractar Carbó i el van animar a col·laborar en la confecció del Diccionari general de la llengua catalana, de Pompeu Fabra, i també a participar en les tasques de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya. I si no hagués estat pels problemes de salut que van començar a assetjar-lo ja abans del seu prematur final, segurament hauria destacat també a l'estranger, com apuntaven els seus estudis a Alemanya, amb els prestigiosos filòlegs Wilhelm Meyer-Lübke i Karl Vossler, que sempre citava el nostre recordat professor mossèn Modest Prats, un altre gran coneixedor de l'idioma.

Tot això explica per què Xavier Carbó continua avui essent un personatge d'interès per a la cultura del país. La seva joventut, tan en contrast amb els seus profunds coneixements, li atorga una imatge un punt romàntica, però que no redueix en absolut l'equiparació amb lingüistes i folkloristes com Antoni M. Alcover o etnòlegs com Joan Amades.

Cal tenir en compte també, a més de les seves consecucions en el camp filològic, literari i de recuperació de la cultura popular, un aspecte més

[...] Pausadament,
desfeia avall sa via
meditabund el be-
naurat Poeta,
de sa austera san-
tedat d'asceta
pels cinc sentits
llençant cinc glops
d'aroma
que s'esponjava pel
voltant profund.
Ell ja ni esment
tenia que fos home
i ja no oïa el respi-
rar del món.

Xavier Carbó Maymí

transcendent i inseparable de la figura de Xavier Carbó: la conciliació entre religió i ciència, un altre dels puntals sobre els quals s'assentà el noucentisme. En la seva joventut al Seminari, Carbó va poder gaudir d'uns anys en què les tensions entre el laïcisme més radical i el tradicionalisme més ranci s'havien reduït. Això propicià, no solament entre la gent d'Església, sinó també en gran part de la intel·lectualitat catalana, la idea d'una Catalunya en què la cultura i l'espiritualitat podien –i havien– anar de bracet. Una idea que, desgraciadament, al cap de pocs anys va tornar a ser esperpènticament deformada pels extremistes de cada banda. Potser si aquest país hagués tingut més Xaviers Carbó, més personatges que haguessin liderat un moviment de regeneració cultural i ètica, la història del segle XX a casa nostra no hauria estat tan convulsa. Ara que es compleixen cent anys des que Carbó va deixar aquest món, és convenient meditar-hi, i és bo dedicar, com es fa en aquestes pàgines que segueixen, un record i un homenatge a la seva persona.

Dani Vivern Lladó

Perfil biogràfic de Xavier Carbó Maymí

En ocasió del centenari del naixement de Xavier Carbó Maymí, Modest Prats, capellà i eminent filòleg, va escriure en el número 500 de Llumiguia d'octubre de 1993: "La figura de Xavier Carbó Maymí va associada als meus records de seminarista. El professor Tomàs Noguer Musqueras, amb fama de dur i exigent espantacriatures, evocà un dia, a classe, el qui havia estat el seu company de joventut. Ho feu amb tanta emoció i tendresa que ens va impressionar. Ningú no hauria dit que aquell jove amic, que el doctor Noguer ens recordava, feia més de trenta anys que era mort. Em sembla que encara sento la seva veu que recita L'àliga imperial/Epigrama per a Napoleó, que li havia estat premiada en els Jocs Florals de Girona de l'any 1911:

Vingué batent ses ales, d'enllà de
les nevades
muntanyes pirinenques; clavà
sinistrament
pe'l ample de la terra jaienta, ses
mirades;
Girona, al lluny, alçava sos murs
immortalment.

En aquests Jocs Florals, presidits per Eugeni d'Ors, també foren premiats, entre d'altres, Josep Carner, Guerau de Liost i Carles Riba. El jove seminarista de Cassà acabava de complir divuit anys".

Xavier Carbó Maymí va ser el fill gran de Pere Carbó Matas i Concepció Maymí Ros. Va néixer a Cassà de la Selva el 22 de setembre de 1893 i el batejaren el dia 24 del mateix mes. Li posaren el nom de Xavier, a més de Salvi (el nom de l'avi matern) i de Josep. Foren padrins el seu avi patern, Joan Carbó Viñas, i la germana del seu pare, Cristina Carbó Matas. Als sis anys, Xavier Carbó va comen-

Retrat de Xavier Carbó Maymí, als 16 anys.

REGSISTEM
Tel. 972 46 82 11
Fax 972 46 81 60

**BOMBES i
AFORAMENTS DE POUS
INSTAL·LACIONS i
SISTEMES AUTOMÀTICS DE REG**

**Pol. Industrial "Les Conques"
17243 LLAMBILLES (Girona)**

Pere Carbó Matas, el pare, acompanyat de la néta Pura Carbó Cañiguera; i Concepció Maymí Ros, la mare.

A sota, la casa Sambola de Girona, on Xavier Carbó féu de preceptor. La inscripció llatina diu "Virtute decet, non sanguine niti", que significa: "Cal recolzar-se en el valer personal i no en la noblesa de la sang". Foto: Ajuntament de Girona. CRDI (Jordi S. Carrera)

çar el primer ensenyament al col·legi de La Salle del seu poble natal. En aquest etapa infantil, ell, a més dels estudis, feia d'escolà a la parròquia i col·laborava a casa en algunes tasques pròpies del camp. Possiblement, aquestes experiències inicials i les entremaliadures habituals de la mainada li inspiraren més tard una de les seves primeres composicions poètiques de versos juganers i d'una sorprenent frescor, com La cançó enfadada:

La cançó enfadada
la canten els gnoms
pels noys que no creuen
als superiors
i enlloc d'anar a estudi
van a fer rodó
de vora la platja
i a sota dels ponts
que pugen als arbres
i ho malmeten tot,
que els nius esmicolen
dels pobres moixons
i fan pam-i pipa
per tots els cantons (...).

ENTRADA AL SEMINARI

L'any 1905, predisposat probablement per l'entorn, entrà, com a seminarista, al col·legi de la Sagrada Família de Girona per cursar-hi la carrera eclesiàstica. Tenia onze anys. L'entrada al Seminari va suposar per a Carbó l'accés a un món de cultura amb àmplies possibilitats d'estudi i de reflexió que el van conduir a redescobrir i a valorar, amb més perspectiva, el seu món rural on havia estat immers fins a aquell moment. Aquest pòsit infantil del contacte directe amb la naturalesa i la vida camperola, el seu tarannà observador i receptiu, juntament amb el gust per l'estudi i el mètode adquirit al Seminari, van configurar un capteniment peculiar en què es combinaven perfectament l'essència de l'ànima pagesa amb l'avidesa del coneixement. Molt aviat —potser recordant les vesprades hivernals vora del foc o bé les espellonades col·lectives a la masia, durant les quals es contaven rondalles i corrandes— se li desvetllà l'interès per l'etnografia i el folklore.

Més d'una vegada, el seu germà Jaume ens havia explicat que Xavier, ja llavors, quan vivien a pagès, aprofitant les seves estades al poble per les vacances, només feia que perseguir

la gent gran de les masies veïnes perquè li contessin rondalles, corrandes, llegendes i tradicions, i li cantessin cançons o recitessin oracions apreses dels avis. Ens recordava, encara, que el seu germà sempre portava al damunt una llibreta de cobertes negres, que guardava gelosament, on tenia, alfabèticament anotats, una

sèrie de mots de pura arrel catalana que havien caigut o anaven caient en l'oblit amb els diversos significats que els donaven els seus interlocutors. D'aquesta intensa activitat, en una edat tan primerenca, en tenim una mostra en un quadern manuscrit titulat Cançons galants, on va recollir un bon nombre de cançons populars,

Els tres germans de Xavier Carbó: Jaume, Maria i Àngela

goigs i oracions; i, també, en una llibreta que conté rondalles i tradicions. Al peu de cada cançó anotà sempre el nom del comunicant, el lloc de procedència i la data. Així, per exemple, hi trobem testimonis com en Pep de can Cosme, l'Aurora de can Cigala, la Maria Muixac i en Quim Ramada, de Cassà de la Selva; la Caterina, de Pujarnol; la Conxita, de Girona, etc. Aquesta metodologia la continuà de més gran, quan visità d'altres indrets a la recerca de materials etnogràfics i folklòrics.

En entrar a l'adolescència, com era habitual entre els seminaristes de famílies modestes, es va llogar en masies dels voltants de Girona per pagar-se la carrera eclesiàstica. Allà alternava les tasques pròpies de la pagesia amb les classes que havia de donar als fills d'aquelles cases, i aprofitava molt bé el temps perquè no li quedessin endarrerits els estudis de capellà. Així, quan tenia catorze anys va passar a ser alumne extern del Seminari i s'hostatjava a can Camós, de Sarrià de Ter i, als setze, a can Ballaneda, de la Creueta. Durant aquesta etapa d'estudiant estava particularment interessat per la retòrica i per les llengües antigues: llatí, grec i hebreu. Tampoc no descuidava la llengua francesa, a la qual els germans de La Salle l'havien iniciat a l'escola del seu poble natal.

PRECEPTOR A CAN SAMBOLA

L'any 1910, Narcís Sambola i Burgués, fill de Narcís Sambola Clapés i Francesca Burgués de Caramany, que vivia a la casa del carrer de la Força número 13, de Girona, s'interessà perquè el Seminari Diocesà li presetés un estudiant que tingués cura de l'educació dels seus fills. L'escollit va

ser Xavier Carbó que, llavors, estava a punt de complir els disset anys. Aquí va poder canviar les eines del camp per les pròpies d'un preceptor. La família Sambola-Burgués, a part de confiar-li la formació dels fills, li va obrir de bat a bat la seva valuosa biblioteca i el va introduir en els cercles culturals i literaris de la ciutat. Només va restar per a ell una servitud: hauria de ser el conductor de la tartana, sempre que la família es volgués desplaçar per les seves propietats, repartides en diversos indrets de les comarques de Girona, d'Osona i del Berguedà: Bescanó, Pujarnol, Bordils, Ripoll, Sant Pere de Casserres, Sant Martí Sescorts, Vic, etc., i també hauria de tenir cura de la cavalcadura. Aquests viatges representaren un ajut poderós per a la tasca que s'havia imposat, com a actiu col·laborador de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya i del Diccionari general de la llengua catalana que estava impulsant l'Institut d'Estudis Catalans des de Barcelona i, també, li van brindar ocasions per augmentar el seu recull de cançons, tal com ens ho testimonia la postal del dia 15 de setembre de 1916 que envià, des de Sant Martí Sescorts, a Frederic Verrié a fi d'explicar-li el seu recorregut per Ripoll, Núria, Sant Pere de Casserres i la plana de Vic: "He fet una trentena de presoners; vull dir que he augmentat d'unes trenta cançons la meva col·lecció folklòrica".

En aquest casal gironí dels Sambola-Burgués, Carbó va gaudir d'una notable confiança i d'una certa autonomia, com ens ho testimonien algunes de les seves cartes. Així, en una de les que va escriure a Carles Riba Bracons, la del dia 12 de setembre de 1913, acabava dient: "Estiuejo a Bescanó, ¡¡Palazzo!! ¡¡Sambola!! O

mellor, Casa Sambola, aont estic empleat. Res. Una prebenda que m'ha saltat de sobte, com la llebre al caçador. Essent així, folga dir-vos qu'he canviat el domicili. Pe'ls Jocs Florals, que ja haurem retornat a Girona, a la Força 13, puc oferir-vos una casa senyorial de blasonades portes aont us hi garanteixo una franca acollida, i aont us obsequiaré en tot lo que a mes mans estigui, ja que —com haureu endevinat— sóc subordinat a atri. Disposeu incondicionalment de qui s'honora de la vostra amistat". I afegeix, per si Riba es decideix de visitar-lo durant l'estiu a la casa Sambola que aquells propietaris tenien a Bescanó: "Tothom sap on és perquè és la casa més gran del poble, voltada de jardins i de passeigs de remoroses acàcies". Hem de suposar que la visita de Riba a Girona devia resultar positiva pel que s'entreveu en la carta del dia 14 de novembre de 1913: "I doncs què us va semblar de la vostra estada a Girona, durant la nostra festa floral d'enguany? Crec que us la vàreu xalar d'allò més, segons m'han dit. Jo me'n gaudeixo!".

INTENSA ACTIVITAT INTEL·LECTUAL

Feia, també, uns anys que havia fet els primers assaigs com a poeta i ja havia obtingut diversos guardons. El mateix Seminari Diocesà li brindava les oportunitats de desplegar plenament les seves capacitats poètiques. Participava activament en les convocatòries de l'Acadèmia Científica i Literària de la Congregació Mariana, que s'hi acabava de constituir, la qual fomentava entre els joves estudiants la dedicació d'hores d'estudi als clàssics grecs i llatins, els posava en contacte amb els moviments literaris del moment i els permetia de relacionar-se amb aquells

que més tard esdevindrien els prohoms de les lletres catalanes. Xavier Carbó va mantenir correspondència sobretot amb Carles Riba, però també gaudia de l'amistat de Josep Maria de Sagarra, Lluís Valeri, Eugeni d'Ors, Josep Carner i Josep Maria Lòpez-Picó, amb els quals competia en els certàmens literaris i al costat dels quals va publicar diversos poemes. D'aquesta relació ens en dóna testimoni la carta de 14 de novembre de 1913 en la qual felicitava Riba pels seus èxits en la traducció de les Bucòliques de Virgili, i acabava dient-li: "Saludeu de part meua, si teniu ocasió, als amics: Sagarra, Valeri, Xènius, Carner i Lòpez Picó i, si tinc lleure i humor, us enviaré alguna cosa per a la Catalunya". Sovint, era cridat en diversos cercles culturals i familiars gironins com a rapsoide. Deia Tomàs Noguera, condeixeble i amic seu, que quan recitava poemes ho feia amb un gest bàrbar inimitable. Recollim del periòdic *El Gironès*, en l'edició del 17 de juny de 1916, que: "(...) Fou reclamat a la morada senyorial de don Josep Dalmau Carles i, allà, en presència d'una bona representació de la intel·lectualitat gironina, el jove seminarista i brillant poeta, en Xavier Carbó, llegí una poesia molt ben resolta i plena d'imatges de fort regust de pietat que li valgué forts picaments de mans".

Tot i la seva activitat intel·lectual i

les seves col·laboracions en un gran nombre de publicacions de Girona i Barcelona, que va desenvolupar durant aquest període de la seva vida (1909-1918), no va negligir els seus deures com a germà gran de la família ni la seva responsabilitat de donar suport al seu pare en els quefers agrícoles. El 2 d'agost de 1911 escrivia una postal a la seva germana Angeleta per felicitar-la amb motiu de la seva festa onomàstica, i acabava dient: "(...) Dóna, també, records a en Jaume i digues-li que, quan vingui de vacances, ja li portaré el rellotge que li vaig prometre". També ho podem constatar en aquesta altra carta que escrivia a la seva mare, el dia 7 de desembre de 1916: "Estimada mare: Desitjo molt ardentment que passeu una feliça diada del vostre Sant, en companyia de tots els de casa, fora jo que, encara que dolguent-me molt, no podré ésser-hi. Digueu al pare que les sarments, per aquí's venen a 8 rals el cent i que les tindrà tal com desitja. Vaig rebre les dues postals vostres, pe'l dia del meu Sant. Salut i expressions a tothom! Xavier Carbó Maymí".

LA TASCA DE FILÒLEG

Si bé el vessant més conegut de Xavier Carbó Maymí fou el de poeta i traductor, no fou menys important la seva tasca com a filòleg, etnògraf i folklorista.

Antoni Grieria Gaja que tingué ocasió de dirigir-li alguns treballs, explica: "(...) Carbó va ser un dels col·laboradors més actius i desvetllats del Diccionari general de la llengua catalana. La seva clara intel·ligència compregué, tan aviat com es va posar en contacte amb nosaltres, tota la importància de la col·laboració metòdica a una obra col·lectiva en la qual l'esforç de l'individu ha de sumar-se a l'esforç de la totalitat. L'elaboració lenta i calmosa d'una obra escrita pels representants de totes les contrades catalanes exigeix un sacrifici i una subjecció que allunyen per sempre l'èxit personal, l'únic que satisfà els homes de lletres. En Xavier Carbó no es limità a respondre conscienciosament els nostres qüestionaris exhaurint el lèxic de Cassà de la Selva. Ell, apòstol convençut de la nostra obra, ha format un estol de joves col·laboradors que ens asseguren una valuosa contribució de les contrades de Girona i l'Empordà a l'obra del Diccionari". No és estrany, doncs, que Tomàs Carreras Artau, en la lletra proemial de 4 de novembre de 1919, a l'edició pòstuma de *Migjorn*, digués tot parlant d'ell: "El definitiu desvetllament de la seva vocació filològicofolklorista acabà per senyalar-li el camí, aquell camí que l'havia de portar al retrobament de si mateix. Jo crec que haguera arribat un dia que s'haurien fos admirablement en un sol home, el poeta, que es nodreix directament de

Bona Festa Major!

ÒPTICA BALERI

Marina, 117 Cassà de la Selva

Tel. 972 46 27 52

opticabaleri@zasvision.com

les manifestacions de l'ànima popular, el filòleg, destre en l'art de copsar el sentit pregon i poètic dels mots, i el folklorista pacient i docte. I tot això com a veritable i genuïna expressió d'un temperament simple i alhora passional, refractari a tots els artificis i vanes afectacions; d'una ànima essencialment pagesa, en el sentit més excel·lent de la paraula”.

BECA DE LA MANCOMUNITAT

El setembre de l'any 1916, Xavier Carbó havia començat el dotzè curs de la carrera eclesiàstica. Eren ja conegudes arreu les seves activitats lingüístiques. L'Institut d'Estudis Catalans li proposà una beca per ampliar estudis sobre filologia romànica, beca que atorgava la Mancomunitat de Catalunya amb l'objectiu de formar persones que eren o serien noms claus de la cultura catalana. Estava previst que Carbó estudiés en tres universitats alemanyes. Primerament a Bonn, al costat del professor Wilhelm Meyer-Lübke, lingüista neogramàtic, romanista i catalanòfil suís; després a Munic, amb Karl Vossler, lingüista, professor romanista i hispanista alemany; i completaria aquesta formació a Friburg de Brisgòvia per participar i aprofundir en una important controvèrsia que, en aquells moments, hi havia sobre la filosofia cristiana. Carbó s'ho va prendre seriosament. Va obtenir el permís dels seus superiors del Seminari que, per facilitar-li les coses, li avançaren els ordres menors i l'incorporaren així, abans que els companys de promoció, a la clerecia gironina. Convalidà el batxillerat a l'Institut de Girona per no tenir entrebancs de validació d'assignatures a les universitats esmentades. I va aprendre alemany per poder aprofitar millor els nous coneixements.

MALALTIA I MORT

En aquest camí ascendent, però, que havia de coronar tot el seu esforç, Xavier Carbó es va topar amb una greu

Les solemnitats religioses a la parròquia cassanenca assoliren el màxim esplendor en temps de l'Orfeo Catalunya que va crear i dirigir Gabriel Garcia Anglada, capellà i organista. Orfeo que també fou admirat arreu de Catalunya. (Arxiu: Orfeo Català. Autor: Josep M. Segarra. Palau de la Música, Barcelona 27 de maig de 1917).

malaltia. La tenim ben documentada en la postdata de la carta, de 10 de març de 1918, que el seu company figuerenc, Joan Florí, adreçà a Antoni Griera de l'Institut d'Estudis Catalans: “ (...) Com es deu haver pogut enterar, amb la petita nota del qüestionari, des de la marxa de Xavier Carbó Maymí a casa seva, se saben notícies molt tristes, que'ns deixen sols amb l'esperança de confiar en Déu i demanar-li que es faci la seva voluntat. S'ha dit que tenia una tisi galopant. Preguem a Déu.” Carbó va haver d'interrompre els estudis i totes les altres activitats, i va haver de deixar provisionalment el Seminari. Ja a casa seva, els seus pares decidiren canviar de casa i traslladar-se al carrer del Progrés, perquè la consideraven en millors condicions per a la delicada salut del fill. Tanmateix, uns mesos després, la infermetat semblava controlada i ell es disposà, a

poc a poc, a reprendre l'activitat. En resulta un bon testimoni la carta, de 21 de juny de 1918, que adreçà a l'esmentat Antoni Griera: “Mon car amic. Després d'aquest llarg període de forçosa ociositat a què m'ha obligat la meua malaltia, puc tornar a encarregar-me de les meves tasques filològiques bastant endarrerides fins ara. Gràcies a Déu he entrat ja en franca convalescència i com que no puc sortir gaire de casa, perquè d'una tongada ençà fa un temps d'allò més dolent, encara'm serveix de passatemp respondre a les preguntes del qüestionari. P'el mateix correu li envio els qüestionaris 56 i 57 que vaig rebre al començ de la malaltia. Ja sé que manca el 54-55. Vaig deixar-me'l a Girona, amb tot el bagatge literari, per expressa ordenació del metge. Com que no sé encara quan podré anarhi, lo mellor seria que'm remetés dits

PLATS GUINATS

Can Joan

Tel. 972 46 34 79

C/ Catalunya, 15 17244 Cassà de la Selva

Horaris: de dimarts a diumenge, de 9 a 15 h
Dilluns, festa. Dilluns festius, de 10 a 14.30

ROSTISSERIA

OL ✂ TO

PERRUQUERIA

~ hores convingudes ~

C/ Major nº 14
17244, Cassà de la Selva (GIRONA)
Tel. 872 26 61 78

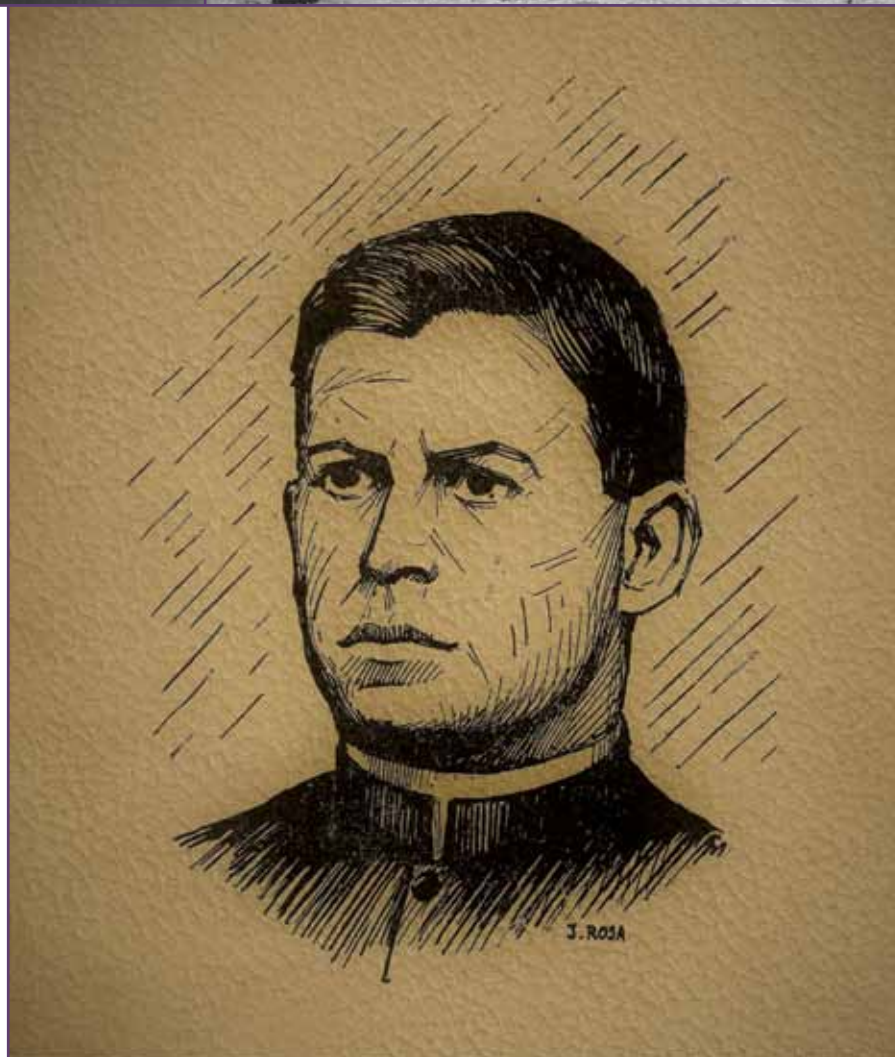
A dalt, Jaime Carbó Maymí, l'únic germà que va sobreviure a la pandèmia de la grip, es va casar amb Maria Cañigüeral Adrové, natural de la Sénia (Montsià), amb qui va tenir onze fills.

Els pares amb els seus fills, l'any 1965. Darrere: Quimeta, Lluís, Xavier, Manel, Jaime i Assumpció. Davant: Maria, Jaime (el pare), Pura, Vicenç, Josep, Maria (la mare) i Joan.

A la dreta, retrat, de Juli Rosa (Llumiguia, octubre 1952).

qüestionaris amb els de l'abril, maig i juny que no he rebut encara. Saludi als amics de l'Institut d'Estudis Catalans i disposi de son affm. s.s. Xavier Carbó Maymí”.

La salut, però, no va millorar, sinó que empitjorà. Francesc Gay Coll, capellà de Cassà de la Selva i amic de la família, ens descrigué el seu estat en el pròleg de Migjorn, edició pòstuma de 1919: “[...] M’apar que l’esguardo encara, enclotat en aquell llit rústec, de faisó semipatriarcal, dins d’una cambra humil, senzilla i blanca, en aquella primera visita que vaig fer-li a l’hivern d’ara fa un any. La tarda, una tarda rúfola del mes de març (es refereix al març de 1918) per moments queia; les darreres llambregades de claror acabaven d’acomiar-se de la cambra i la boirosa besllum del crepuscle vespertí, en reflectir-se damunt la faç del malalt bo i fent ressaltar la seva pal·lidesa, evocava en ma pensa el record del tramuntanal més desbridat, arrossegant darrere d’ell a les floretes just descloses. Pobre Carbó! Els metges ho deien i tota la seva faisó d’èsser els hi donava raó: la malaltia que el dominava era mortal. Però, en veure’m entrar, va redreçar-se, somrigué tèbiament, m’allargà la mà macilenta i enfebrada, i bo i signant-me, després, una cadira del costat del llit, em digué: — Seu, seu i fes-me una estona de companyia. — No et cansaràs pas enraonant? —vaig preguntar-li a mitja veu — No tinguis por — em va respondre —. Ara rai, ja em trobo millor. Ja puc sostenir una conversació. I, com

si un corc amagat en la pregonesa del seu pit es volgués riure irònicament d’aquell seu clam d’optimisme, uns clapits somorts de maligna tos varen brollar arrítmicament de la seva gola. — Aquesta tos... —barbotejà ell— però no en fem cabal. No és pas ben bé res...! Parlem de literatura i veuràs com tot em passa! I, en dir això, la seva faç s’il·luminava, el seu esguard s’asserrenava completament i la seva figura perdia aquell esbalaïment de la mort per a prendre la claredat diàfana d’una altra vida”.

En entrar l’estiu, Xavier Carbó va sentir-se millor. Convalescent encara, ho aprofità per fer algunes composicions poètiques i per escriure als companys del Seminari Diocesà que esperaven les seves idees i orientacions per continuar la tasca de recerca lingüística i folklorica. El dia 8 de novembre de 1918, en efecte, escrivia des de Cassà al seu amic Frederic Verriè: “[...] Gràcies a Déu, em trobo bé; puc esgargotar una pàgina amb la mateixa tranquil·litat amb què jugaria una partida de cartes.” A la tardor d’aquell mateix any,

La pervivència de la nissaga dels Carbó - Cañigueral queda ben palesa en les periòdiques trobades familiars.

però, la maligna epidèmia de la grip, que havia envaït el poble de Cassà de la Selva, arribà també a la família Carbó i trobà el terreny abonat en la seva ja malmesa salut. El 22 de novembre de 1918, amb 25 anys, Xavier Carbó Maymí moria víctima d'aquell flagell.

LA PÈRDUA DEL POETA

Modest Sabaté Puig (Cassà de la Selva, 1909 – el Voló, 1986), periodista de La Veu de Catalunya, el 30 de novembre de 1933, descrivia així aquella trista diada: “Una tarda groguenca de novembre, quan els boscos de la Selva fuetejats per la tramuntana s’agrisen i la fullaraca dels suros i rou-

res fa coixí sota la mata del bruc i de la gatosa, el poeta que les ha cantades deixa la seva arpa terrenal i atura la seva obra. Jo el recordo aquell hivern de l’any 1918. I per quantes idees que s’associen ara recordo el meu poble enmig de profunda dissort. Però, de totes les que l’assotaven, cap de tan dura, cap de tan irreparable, com aquella que era la pèrdua del poeta, la mort de Xavier Carbó”.

El 13 d’aquell mateix mes, havia mort la seva germana, Angeleta, amb 22 anys, i, cinc dies després, el dia 18, moria Maria, la germana petita, amb quinze anys, tal com Joaquim Bosch Ventí, el rector de la parròquia, ho deixà

escrit en la Consueta o crònica parroquial: “[...] Entre els casos tristos i de desolació vull citar els de la casa Carbó, família humil que, en molt pocs dies, de quatre fills en perdé tres (...), quedant el quart, només per voler de Déu, dons era ja extremunciat i ajudat a ben morir. Vaig assistir-los a tots; tancant els ulls a les dues noies i arribant a vestir el noi ajudat pel seu pare, que donava llàstima, perquè allò era un desert; en fugia tothom i fins els sepulcrers, que ho tenen d’ofici, s’excusaven de malalts. Jo havia tingut l’epidèmia al principi; i, entre considerar-ho el meu deure i voler estalviar als vicaris que considerava amb més perill, vaig tirar-me de ple a

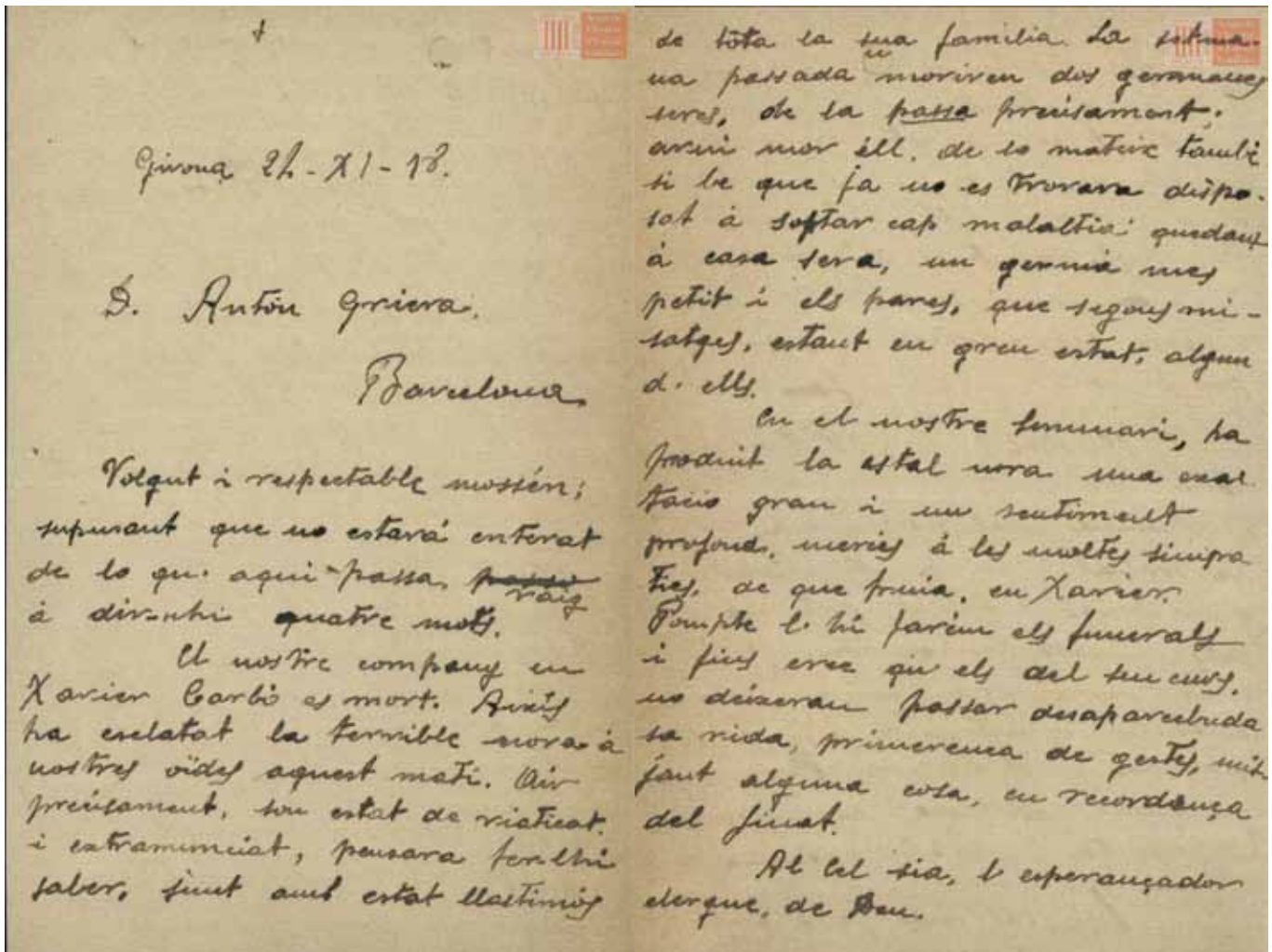

ISABEL GENER
ESTÈTICA I AYURVEDA

BONA FESTA MAJOR!
C/ Dolors, 3 Cassà de la Selva

ISABELGENER.COM
📞 626 46 37 67

Carta de Joan Florí, natural de Figueres, alumne del Seminari -a qui Carbó havia proposat per a l'IEC- a Antoni Griera en què comunica la defunció de Xavier Carbó, al novembre de 1918.

l'assistència dels empestats; i confesso que em sentia amb un valor que no era meu. Acabant: hi ha hagut sobre cinquanta víctimes de la pesta; en general joves i de plena edat. El dia 23 de desembre hem fet un ofici funeral per a

totes les víctimes. I, en acabar l'any, la parròquia ha celebrat una missa solemne i una novena a Nostra Senyora de les Sagues, en acció de gràcies d'haver acabat l'epidèmia."

La continuïtat d'aquesta branca fa-

miliar dels Carbó va ser a través de Jaume Carbó Maymí, l'únic germà que va poder superar la grip i que els va sobreviure.

Joana Campistol Triadú

AMB ELS ANYS ET FAS MILLOR

FESTES D'ANIVERSARI!

SOM LES TRUCS DE LA CLACA. CINC NOIES AMB MOLTES GANES D'OFERIR-VOS DIVERSIÓ I GRESCA!

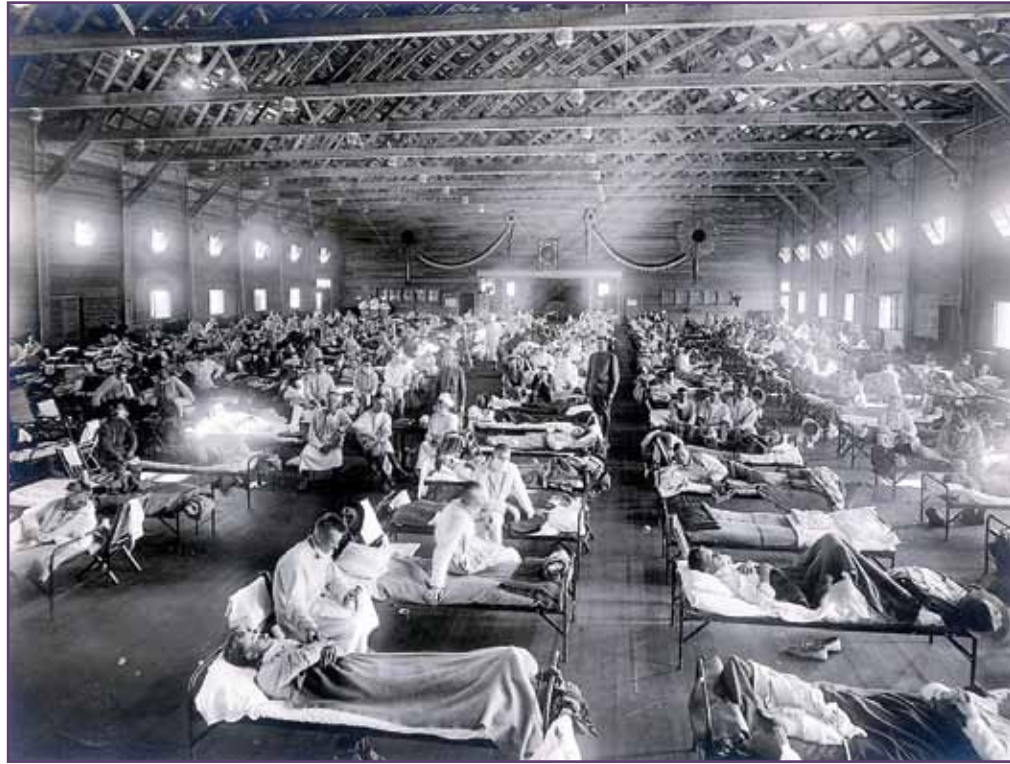
PERA MÉS INFORMACIÓ:
697 48 60 09 o
truclaclaca@gmail.com

1918, un any d'infausta memòria per la mortaldat causada per la grip

A casa, sempre ens havia intrigat la foto feta amb càmera d'estudi, amb suport de cartró, d'una noia molt jove de llavis plens, ulls negres i profunds, celles espesses, i cabell molt negre i brillant recollit en un monyo que li envolta capriciosament l'orella dreta. Els meus pares amb prou feines recordaven el seu nom. «Va morir de grip» era l'única cosa que em sabien dir de la noia criolla de la fotografia, conservada religiosament dins d'un armari familiar. La notorietat del clergeu Xavier Carbó i Maymí i les preguntes que el meu fill, ja adult, em feia sobre la noia de la fotografia van fer que comencés a pensar en aquesta narració.

TRINITAT CARBÓ, MORTA ALS DISSET ANYS

Trinitat Carbó i Bota, la noia de la imatge, hagués estat la meva tia àvia, si el destí li hagués permès de viure més enllà dels seus disset anys. Era la germana del meu avi patern. Va néixer el mes de setembre de 1901. Era la novena d'onze germans, quatre dels quals no van superar els dos anys de vida. L'Emilio Carbó i Bota, el pare del meu pare, era el vuitè fill de Jaume Carbó Matas i de Teresa Bota Albertí. Vivien a can Maymí del mas Fonollar de Cassà de la Selva. No solament la meva tia àvia va ser víctima de la grip; la nostra família quedà profundament marcada pels seus estralls aquell mes de novembre de 1918, perquè vam perdre tres membres més de la nostra parentela: els germans Xavier (25

Al país i arreu on hi arribà la pandèmia, els hospitals aviat resultaren insuficients per atendre l'allau d'afectats que hi acudien.

anys), Maria Àngela (22) i Maria (15) Carbó Maymí, que eren cosins germans de la Trinitat. El meu avi patern sempre va patir dels pulmons. Tenia tuberculosi, ja que possiblement també havia quedat tocat per la grip. La seva dolència feia que anés sovint a fer cures a Lourdes. Tot i això, aquell mal va acabar amb la seva vida quan només tenia 38 anys, el mes de desembre de l'any 1936. La seva in-

fermetat era un secret familiar molt ben guardat. Sempre que es parlava del seu final se l'associava amb una patologia del cor, mai amb la malaltia infecciosa. La seva pèrdua féu que el meu pare, Vicenç Carbó Torrent, es convertís en cap de família quan només tenia setze anys. Aquesta responsabilitat familiar tan prematura, tanmateix, no li estalvià el tràngol d'haver-se d'incorporar a files amb la

músics ballarins/es	actors i actrius esportistes embaràs i post-part infants i adolescents classes grupals
migranyes vertigens artrosi artritis pre i post-operatori restrenyiment dolors musculars i articulars lesions lumbàlgia ansietat bruxisme fibromiàlgia	 <p>núriaherretero espai de fisioteràpia, osteopatia i reeducació postural</p>
www.espaidefisioterapia.cat	Pl. de la Coma, 32 - 1r Cassà de la Selva 616 97 16 12

El mas Fonollar, del veïnat de Sangosta on hi habitava la família Carbó Bota, fou una de les primeres cases afectades.

Trinitat Carbó Bota, per aquesta causa, morí als 17 anys.

tristament famosa «lleva del biberó», el mes de juliol de l'any 1938. Aquell esdeveniment determinà per sempre més la seva visió del món i, sobretot, les explicacions que en donava.

El destí tràgic de la Trinitat és segurament representatiu del que vivia la gent més humil de la seva època. La seva família, que no passava per un bon moment econòmic, la va posar a servir en una casa benestant per tal de garantir la seva manutenció. La Maria, la seva germana gran, ja servia a cal Tremprat de Sant Feliu de Guíxols. La Trinitat tingué menys sort que la seva germana. La família on anà a servir tenia sis fills, i ella es passava les hores al safareig rentant roba. El menjar no variava dels cigrons diaris. La jove va caure malalta, i la mestressa de la casa no la deixava marxar. De manera que la Trinitat va haver d'agafar les seves magres pertinences d'amagatotis, pujar al tren i tornar cap a Cassà. El diagnòstic fou molt greu: pulmonia doble. El 24

d'octubre, a dos quarts de tres de la tarda, quan acabava de fer 17 anys, la seva vida s'acabà per sempre. Diuen alguns testimonis que el seu cosí Xavier Carbó Maymí la va estar vetllant el darrers dies de la seva curta vida. Aquells dos destins s'uniren per sempre en la tragèdia. En Xavier Carbó Maymí moria tres setmanes més tard, el 22 de novembre de 1918. Segons un testimoni oral, que encara avui recorda haver-ho sentit explicar als seus pares, podria molt ben ser que la grip hagués entrat a la casa dels Carbó a través del promès de la Maria Àngela, un soldat que la va visitar durant un breu permís i que tenia símptomes clars d'haver-se contagiats de l'epidèmia. En cinc dies de diferència moriren les dues germanes: els dies 13 i 18 d'aquell terrible mes de novembre de 1918. Josep Xutglà i Figueres, rector de la parròquia de Sant Martí de Cassà de la Selva, en el recull La nostra església, transcriu el testimoni de Joaquim Bosch Ventí,

el capellà que va viure els fets tal com figura a la crònica parroquial, anomenada La Consueta: «Entre els casos tristos i de desolació vui citar el de la casa Carbó, família humil que en molt pocs dies, de quatre fills, en perdé tres; dues noies de 15 i 22 anys i un noi de 25 que era ja minorista i prometia molt; quedant el quart, només per voler de Déu, doncs era ja extremunciat i ajudat a bé morir».

GUERRA CONTRA LA MALALTIA

El 12 de novembre de 1918 es firmava l'armistici amb Alemanya, a les cinc del matí i 20 minuts, segons assenyalen les cròniques de l'època. La Primera Guerra Mundial o La Grande Guerre, com l'anomenen els francesos, s'havia acabat. Però començava una altra guerra que faria més víctimes que aquella confrontació bèl·lica, ja que durant aquell mes de l'armistici es registrava un nombre rècord de defuncions per grip a Barcelona, segons diuen les mateixes cròniques:

Can Peret
RESTAURANT

VEÏNAT DE LLEBRERS, 30 CASSÀ DE LA SELVA / 972 46 22 77 / CANPERET.COM

A Cassà com que, humanament semblava que no hi havia res a fer, es va recórrer a la Mare de Deu de les Sogues, especial protectora contra la pesta i les epidèmies. La grip, que arribà a causar més de cinc morts per dia, causà tal pànic que s'acordà que deixessin de tocar les campanes per anunciar un nou difunt.

només en un dia hi hagué 315 morts i 273 enterraments. El governador civil prohibí reunions, mítings, actes públics i tota aglomeració de persones mentre durés aquella situació d'epidèmia.

La grip espanyola evoca totes les pors de l'edat mitjana o les malediccions bíbliques, com les plagues d'Egipte. Molts cronistes i historiadors en parlen anomenant-la «la pesta», «dengue», «trancazo» o «la grip dels pobres». A Florència, al segle XV, en deien «influenza di freddo». El terme influenza sembla la denominació més coneguda. La grip existeix des dels començaments de les civilitzacions del neolític, i Hipòcrates ja l'havia descrita en el segle sisè abans de Jesucrist.

Aquestes epidèmies de grip tenien un origen misteriós. Es creia que es-

taven lligades a una mala conjunció de planetes, a terratrèmols o a vents freds. La simptomatologia de l'epidèmia de 1918-1919 era una febre molt alta, de 41,5 a 42 graus, mal a les articulacions, mal de cap, dolors a la regió renal acompanyats de mal de gola, de tos amb inflamació de la mucosa nasal i de la zona de la faringe, que baixava directament als bronquis. Un dels efectes menys coneguts era el deliri «en fred», quan la febre començava a baixar. Una de les formes més radicals de la influenza és l'asfíxia, que arribava al setè o vuitè dia, quan hi havia un agreujament sobtat de la malaltia. La cara i les extremitats es tornaven d'un color blavós per la manca d'oxigen. La mort era imminent. La particularitat de la malaltia era un començament fulgurant. Si la incubació era curta –podia anar

d'un a dos dies o fins i tot reduir-se a unes 15 hores– la malaltia esdevenia més greu. Dins una crònica de la parròquia de 1918, guardada a l'Arxiu Diocesà de Girona, es parla també d'una «fetor molt típica». La mateixa crònica parla de veritable «assot de Deu» (càstig diví). La immunitat a la grip només existia per a les persones de més de 45 anys que havien sobreviscut a l'epidèmia precedent (1889-1891), raó per la qual la pandèmia afectava sobretot els joves en plena força física i els adolescents.

Se li va donar el nom més popular de «grip espanyola» perquè els mitjans informatius de l'Estat espanyol en parlaven lliurement, ja que no practicaven cap tipus de censura. I és que l'Estat espanyol era dels pocs països del món que s'havia mantingut neutral durant el conflicte bèl·lic i no havia

SERRA

ASSESSORS

A.S. CASSÀ ROQUETA, S.L.
Correduria d'assegurances

**ASSESSORIA FISCAL
COMPTABLE I LABORAL**

Plaça de la Coma, 18 - 17244 CASSÀ DE LA SELVA (Girona)
Tel. 972 46 07 26 / Fax: 972 46 18 86 / e-mail: aroqueta@cassa.com

Durant els mesos d'octubre i de novembre, la consternació, l'estupor, el dolor i el plor eren el pa de cada dia a la població.

participat a l'esforç de guerra. L'epidèmia de grip es desenvolupà en tres fases: la primera entre març i juny de 1918; la segona, entre finals d'agost de 1918 i març de 1919; i la tercera fase entre el març 1919 i el juny de 1920. En dos anys, segons algunes fonts, la mal anomenada «grip espanyola» va matar entre 25 i 40 milions de persones. Les estimacions actuals van més enllà: es parla d'entre 50 i 100 milions de persones, més que la Primera Guerra Mundial. Van ser exactament 25 setmanes de desolació i de mort. (Al segle XX, la sida ha causat el mateix nombre de morts, però en 25 anys). Les recerques fetes durant més de noranta anys semblen coincidir en el fet que es tractava d'un virus de grip d'origen aviari.

GRIP "ESPANYOLA" D'ORIGEN AMERICÀ

Investigacions recents daten el primer cas el 4 de març de 1918 als Estats Units (Kansas). El virus arribà a Europa per via del transport de tropes nord-americanes. En pocs mesos els Estats Units van mobilitzar quatre milions de soldats, dos milions dels quals anaren destinats a França. Els darrers sis mesos de la guerra, l'any 1918, arribà encara un milió i mig de soldats. Sembla que a l'Estat espanyol es detectaren els primers casos de grip el mes de maig de 1918. Les informacions sobre l'epidèmia s'hi divulgaven fàcilment, però, en els altres països en guerra, la censura en els mitjans de comunicació era ferotge. El 40 % dels pacients tenien entre 20 i 35 anys. En moltes ocasions la mort dels afectats es produïa entre dotze

El impacto demográfico del brote epidémico fue noticia de primera plana, *El Demócrata*, 1918.

i vint-i-quatre hores després dels primers símptomes clínics.

L'any 1918, Josep Pla començava a redactar el seu famós Quadern Gris amb aquestes paraules: «Com que hi ha tanta grip, han hagut de clausurar la universitat. D'ençà d'aquest fet, el meu germà i jo vivim a casa, a Palafrugell, amb la família. Som dos estudiants desvagats». Tot i que Pla situa l'inici del seu dietari cap a la primavera d'aquell any, sabem, però, que la Universitat de Barcelona no es tancà fins a partir del mes d'octubre, i per això els biògrafs de Pla consideren que la seva activitat com a escriptor va néixer quan la grip ja estava força estesa com a epidèmia.

Aquesta malaltia provocà tants d'estralls entre la generació noucentista com la tuberculosi entre els romànics, i tenia una representació poètica semblant. Josep Pla escrivia el dia 18 d'octubre de 1918 en el seu Quadern gris: «La grip fa tants estralls que la família ha hagut de dividir-se per poder assistir als enterraments». El dia 22, el nostre jove escriptor afegia: «La grip continua matant implacable-

ment la gent». Es parla de 260.000 morts a l'Estat Espanyol, xifra que representava l'1,5 % de la població del moment. El 75 % de casos es van donar entre setembre i novembre de 1918. Sembla que les autoritats nacionals trigaren més de cinc mesos a declarar formalment l'epidèmia. Els serveis de salut es veieren desbordats pel nombre tan important de casos, i van faltar metges. Els estudiants de medicina es mobilitzaren voluntàriament.

"LA EPIDEMIA REINANTE"

El mes d'octubre de 1918, a Barcelona s'havia hagut de sol·licitar l'ajut de l'exèrcit per tal de poder transportar i enterrar tots els morts. La Vanguardia dedicava sempre les seves primeres pàgines a les esqueles i disposava d'una secció especial fixa anomenada «La epidèmia reinante», que descrivia, ciutat per ciutat d'arreu de l'Estat, l'evolució de la malaltia, el nombre de víctimes i les mesures que es prenia per lluitar contra l'epidèmia. Les mesures consistien a treure la Verge patrona del lloc en processó

MARTA BASSOLS

ARRANJAMENTS DE ROBA

Vores a mà i a màquina
Cremalleres
descosits
Etc...

C/ Horts 36
Tel 972 461855
Cassa de la selva

HORARI TALLER
DILLUNS A DIVENDRES
TARDA- 4h a 8
DISSABTE
MAT- 10h a 1h

BONA FESTA MAJOR!

A Cassà de la Selva, que a l'època ratllava els cinc mil habitants, tant al laïcisme, que s'anava fent pas, com la religiositat tradicional es vivien de manera singular i intensa.

pels carrers; el tancament d'escoles, de cinemes, teatres i llocs públics; la clausura de carrers i barris; l'habilitació de llocs públics com a hospitals suplementaris; les restriccions en la circulació de persones i vehicles; la celebració d'actes religiosos per invocar la misericòrdia divina...

El 10 d'octubre de 1918, l'Ajuntament de Barcelona ordenava netejar els carrers amb mànega i no amb escombra perquè els semblava que la humitat feia que no es propagués tan de pressa l'epidèmia. També ordenava eliminar tots els galliners i pous de la ciutat. La Junta de Sanitat amenaçava amb multes greus tot aquell qui no complís la normativa. El 10 d'octubre de 1918, a la pàgina 6 de La Vanguardia, es publiquen tota una sèrie de mesures profilàctiques per lluitar contra la grip. Entre les disposicions més importants hi ha la transformació de llocs públics en hospitals improvisats –com el museu Zootècnic de Barcelona–, la compra d'estufes Hartmann per a la desinfecció de locals, d'aparells «Vasaco» i els corresponents pressupostos aprovats per l'Ajuntament. Es prohibia l'entrada a la ciutat dels individus sans que no hi residissin habitualment, la interrupció

de tota comunicació amb els carrers afectats i l'augment de la policia sanitària. Al mateix temps que el Consistori municipal prenia aquestes mesures, expressava la seva impotència: «(...) Todas cuantas medidas se adopten para la desinfección resultan completamente ilusorias, pues el Ayuntamiento de Barcelona, como los de las demás importantes ciudades del mundo, no dispone de medios suficientes para llevar a la práctica el servicio de desinfección, y aunque los tuviese, en la epidemia reinante la desinfección resulta completamente inútil».

greument afectades les vies respiratòries. Més encara quan, en les actes de defunció del Registre Civil de Cassà, es recullen dades facilitades pels metges que atendien els pacients en què es confirma que hi ha hagut setanta-dues defuncions lligades a complicacions respiratòries que podrien estar directament relacionades amb la grip. A les causes de defunció se citen la tuberculosi, la broncopneumònia, la bronquitis aguda...

Resulta curiós que, mentre arreu corria l'alarma, a l'acta del Consistori municipal de Cassà de l'onze d'octubre d'aquell any, en la qual consta la presència de la Junta de Sanitat, es negui la importància de l'epidèmia. No se sap si els regidors orientaven la mirada cap a altres direccions o és que anaven totalment desorientats, però sembla que els preocupava molt un altre tema, de caràcter ramader, perquè en aquella sessió acaben acordant que no és necessari prendre cap mesura extrema d'higiene amb els porcs de la vila, una mesura que afectaria tots els altres animals del poble. Insisteixen que n'hi haurà prou amb netejar cinc vegades al dia el seu recinte per tal d'eliminar les males olors, netejar amb sulfat de ferro la cort i portar els excrements al camp cada tres dies. Una malla de ferro estreta hauria d'envoltar el recinte on es troben els animals, per tal d'evitar la proliferació de mosques.

Sí que, en la mateixa acta del ple municipal, es reconeix que hi ha molts casos de grip a la vila, com arreu de l'Estat, però s'afirma que tots són de caràcter benigne i que no evolucionen en broncopneumònia ni en febre tifoide. Parlen d'un cas d'una persona de Barcelona que es troba degudament aïllada i que no representa cap perill públic. Les úniques mesures que de-

50 VÍCTIMES A CASSÀ

És evident que, l'any 1918, l'epidèmia de grip va ser particularment funesta i cruel a la vila de Cassà. Les estadístiques ho deixen ben clar. L'any 1917, la població havia registrat 98 defuncions, i el 1919 se'n comptaren 87. En canvi, el còmput de 1918 donà un total de 145 morts (53 homes, 67 dones i 25 infants). La crònica de l'època ho descriu: «(...) Hi ha hagut, al nostre poble, sobre 50 víctimes de la pesta, en general joves i de plena edat. En el Bisbat de Girona han mort de l'epidèmia deu sacerdots, la major part contagiats exercint el ministeri...». Dins aquest context, en què hi hagué tantes famílies cassanenques, resulten estrany les poques mesures preses per l'Ajuntament de l'època per lluitar contra la pandèmia. També sorprèn que, en una població que llavors comptava amb quasi 5.200 habitants, dels quals al voltant de 656 treballaven a la indústria del suro, no s'analitzés més a fons la incidència que hi hauria pogut tenir la pols que aixecava la indústria tapera o la mateixa humitat que generava la neteja de les plaques del suro o dels taps en una malaltia en què quedaven tan

Bona Festa Major!

**Dimarts, tancat
per descans setmanal**

**ca la
petita
PIZZERIA**

**Tel.: 972 46 37 99
Servei a Domicili**

**Plaça Petita, 1
Cassà de la Selva**

mana de prendre el Consistori són sobretot la higiene personal de tots els individus sans, tenint cura, al mateix temps, d'allunyar-se dels llocs on hi ha molta gent reunida, i l'aïllament dels malalts i de les persones que en tenen cura per tal d'evitar tot contagi amb els restants components de la família o del veïnatge. L'Ajuntament acaba la sessió amb la decisió d'aplicar les mesures preses el mes d'agost de 1910, quan es van veure envaïts per una epidèmia de còlera morbo.

Sabem, tanmateix, per la crònica parroquial de Cassà, que es deixaren de fer els tocs de mort habituals per tal d'evitar el pànic de la població, i que només es feia un toc breu en el moment de l'enterrament. Sembla que no hi assistia gairebé ningú per la gran por que tenien d'encomanar-se la malaltia. Les famílies vivien de manera aïllada el seu dolor sense compartir-lo ni amb els amics o familiars més propers.

NOVENES A LA MARE DE DÉU DE LES SOGUES

A Cassà, es van fer diverses novenes de pregàries a la Mare de Déu de les Sogues, la Verge que protegia de la pesta. És altra vegada Joaquim Bosch, el rector de la parròquia en

aquelles dates, qui ho deixa escrit: «Trista epidèmia, ha estat molt general a Espanya i a fora. S'ha batejat amb el nom de grippe, i la veu popular l'atribuïa a la descomposició dels cadàvers de la guerra. Siga com siga ha estat vertader assot de Déu; era ben desconeguda de la ciència, que no tenia cap remei eficaç, i més de un 90 % dels afectats seriament moria ràpidament i irremissiblement. Atacava les vies respiratòries i es distingia per una febre altíssima i una fetor o mala olor molt típica».

No sabem si, a causa de l'experiència adquirida o del nombre tan important de víctimes que va fer l'epidèmia, el 13 de gener de 1924 es constituí oficialment la Junta de Sanitat, que havia d'estar formada pel secretari de l'Ajuntament, el veterinari, el farmacèutic i el metge de la vila, càrrec aquest que havia de ser renovat cada tres anys.

A l'època actual no sabem si existeix un remei eficaç per lluitar contra el virus de la influenza. Articles científics del segle passat parlaven del blau de metilè, de l'essència de terebentina... L'any 1918 es verificà que la utilització regular de mascaretes i guants evitava el contagi automàtic del personal mèdic i cuidador. Com a mesures profilàctiques s'hi afegien els gargarismes amb permanganat de potassi, aigua

oxigenada, perborat de soda o alcohol de menta per tal de desinfectar les mucoses; respirar càmfora i l'aïllament eren les principals mesures practacades. L'Institut Pasteur, de França, va fabricar un sèrum al voltant de 1918. Se sap que el desembre d'aquell mateix any era ja a Suïssa. A Lausana (Suïssa), l'obligatorietat de portar mascareta i una brusa tancada, per primera vegada a la història, va posar en evidència que aquestes prevencions eren un bon antídote per evitar el contagi del personal sanitari.

L'imaginari col·lectiu ha oblidat les conseqüències devastadores de la grip de 1918. La realitat és que actualment no es coneix cap remei totalment eficaç per al seu tractament i curació. Molts autors i investigadors evocuen la possibilitat d'una pandèmia generalitzada com la de 1918 i que podria tenir lloc qualsevol hivern. Seria un cop fort per a la nostra rutina quotidiana, tot i els mitjans tècnics i mèdics, els progressos tècnics i l'abundància de vacunes a l'abast en aquest nostre segle. Caldria preguntar-nos sobretot si en l'àmbit col·lectiu les estructures actuals de l'Estat estan preparades per fer-hi front.

Mercè Carbó i Bosch
Ginebra, gener de 2018

Joaquim Miralles i Pi

DIPLOMAT EN CIÈNCIES EMPRESARIALS

jmiralles@mirallesconsultors.cat

Josep Planchart i Muntada

GRADUAT SOCIAL

jplanchart@mirallesconsultors.cat

Francesc Torrijos i Marchante

LLICENCIAT EN CIÈNCIES ECONÒMIQUES

ftorrijos@mirallesconsultors.cat

**Bona
Festa
Major!**

Consultoria Empresarial, Fiscal i Laboral, Comptabilitat, Tràmits Administratius, Servei Jurídic i Immobiliari

Carrer Ample, 47 - 17244 Cassà de la Selva - Tel. **972 46 36 28** - Fax 972 46 36 29
assessoria@mirallesconsultors.cat

La situació socio-religiosa en l'època que va viure Xavier Carbo i Maymí

“El segle XIX representà l'inici d'un trencament amb els segles anteriors que esdevindria progressiu: començaren a entrar - arreu d'Estat espanyol - els nous corrents de la Revolució francesa i de la Il·lustració que l'havia precedida, amb la crisi consegüent de molts valors considerats intangibles fins aleshores. Era el preludi dels canvis que portarien a la modernitat i a la fi de l'anomenat “Ancien Régime” (Antic Règim) que va crear, al llarg del segle, el problema de lluites dinàstiques entre carlins i liberals, lluites religioses i, sobretot, lluites polítiques. Alhora sorgí un catolicisme liberal, fruit dels principis de la Constitució de Cadis (1812), ofegat en moltes èpoques per un catolicisme conservador, que adoptà el nom d'integrisme, de to netament reaccionari.

A partir de la Revolució francesa (1789) és proclamada la llibertat de consciència que implica el reconeixement de totes les religions. A poc a poc, el catolicisme és discutit com a religió oficial i, en diversos moments, hi ha greus problemes entre la jerarquia eclesiàstica i el govern de l'Estat. Tot plegat provocà un retrocés del poder de l'Església i un empobriment considerable dels seus mitjans materials i espirituals. La restauració monàrquica de 1876 consagrà, però, per un cantó la llibertat religiosa i, per l'altre, la recuperació de les bones relacions entre l'Església i l'Estat.

Des de llavors, l'Església va aconseguir una influència molt gran en la societat, en bona part gràcies als

col·legis religiosos d'homes i dones i de les institucions benèfiques i assistencials, de to paternalista. A causa de la força de l'Església i de la seva actitud autoritària i dogmàtica, sorgí un anticlericalisme acusat, sobretot, entre els obrers (producte de la revolució industrial en curs) que anaren prenent opcions socialistes, anarquistes o marxistes, incompatibles amb la doctrina social que l'Església sostenia aleshores i, menys encara, l'aplicació pràctica que en feien molts patrons que s'anomenaven catòlics. L'anticlericalisme tingué manifestacions d'una violència extraordinària com les diverses “cremes de convents” del segle XIX i, ja amb l'entrada al segle XX, en la famosa Setmana Tràgica de Barcelona (juliol de 1909), durant la qual foren saquejades i incendiades més de cinquanta esglésies i cases religioses”.

L'ESGLÉSIA EN EL PRIMER QUART DEL SEGLE XX

Cal remarcar, però, que el moviment literari, cultural i polític, que es desenvolupà a Catalunya al llarg del primer quart del segle XX i que acabà amb uns plantejaments clarament autonomistes, tingué una repercussió notable i una bona acollida en l'Església catalana que ajudà a superar les divisions entre liberals i integristes. En conjunt, l'Església catalana s'adherí al moviment catalanista seguint les directrius del bisbe de Vic, Josep Torras i Bages. Aquest període de connivència ideològica va possibilitar una gran

vitalitat i una estreta col·laboració entre la societat civil i l'eclesiàstica, malgrat les diferències, gràcies als esmentats objectius coincidents i la tranquil·litat relativa.

A LA CIUTAT DE GIRONA, BELLESA I ART. PUNT D'ENCONTRE ENTRE LA SOCIETAT CIVIL I L'ECLESIÀSTICA

A la ciutat de “Girona [...], a totes les raons suara esmentades, s'hi afegia la necessitat sentida per una bona part dels habitants d'obrir-se a aires nous a la qual donaren resposta i continuïtat, d'una banda, una colla de joves literats: Rahola, Montsalvatge, Bertrana, Palol i altres i, de l'altra, el Seminari diocesà, escola de capellans seculars, que llavors tenia un paper cultural de primer ordre i venia a suplir la falta de centres d'estudis superiors. Elements eclesiàstics -estudiants i professors- foren fundadors i redactors de revistes literàries. Estretament relacionats amb ells hi havia altres col·laboradors no eclesiàstics, però de famílies d'arrelada tradició catòlica, i políticament vinculades a la Lliga. Entre els eclesiàstics cal esmentar els germans Viver i, entre els col·laboradors no eclesiàstics, Rafel Masó, en la seva doble faceta d'escriptor i poeta. En el delit per despertar la ciutat, uns i altres havien de trobar-se i, en molts casos, ajuntar esforços per promocionar a la ciutat tot el que fos bellesa i art”. Tal com afirmà Josep Maria Marquès Planagumà, es pot dir “que el Seminari diocesà d'aquest primer quart de segle era com el microcosmos de la diòcesi. Moltes de les vocacions que hi acudien eren indicadors de la vitalitat de les parròquies i, inversament, les promocions del clergat que preparava aportaven noves idees i propostes a les comunitats locals”.

UN ESTIL SINGULAR DE RELACIÓ I DE DIÀLEG MALGRAT LES IDEES I ELS CONFLICTES

Cassà de la Selva, amb una població a punt de superar els cinc mil, va viure

L'any 1935, Cassà de la Selva fou la seu del Congrés de Fejocistes i Avantguardistes de Catalunya per l'empenta i la maduresa que aquesta federació cristiana havia assolit a la vila.

la conjuntura amb el seu estil singular. D'una banda, la prosperitat econòmica, generada per la indústria surera, de seguida es va reflectir en la vida social i cultural del poble amb efectes ben beneficiosos i amb la creació d'estructures que procuraren un millor benestar pels seus habitants, especialment de les classes menys afavorides; d'altra banda, també hi penetraren, com és natural, les noves idees de la Revolució francesa i de la Il·lustració que, en alguns moments, provocaren fractura social i greus conflictes com els dels dies 12, 13 i 14 de setembre de 1901, en els fets recordats en la història local com els del Jubileu i el Contra-jubileu que enfrontà els seguidors del laïcisme amb la comunitat cristiana i en què, com es llegeix a la crònica parroquial, "es va crear un veritable clima de guerra a tot el poble (...) i hi va haver de venir de Girona un grup de soldats a cavall per guardar l'ordre i evitar que fos un dia de sang".

El diàleg i les maneres intel·ligents amb què es van moure l'alcalde que, llavors, presidia l'Ajuntament i el rector de la Parròquia, van posar punt i final al trist episodi. Habilitat i actituds que, sortosament, s'han mantingut i que han convertit en modèlica la manera de fer de la vila on s'ha sabut repetir la gesta "(...) en moments de màxima complexitat, com va ser la Guerra Civil espanyola, on els enfrontaments ideològics havien arribat a l'interior de les mateixes famílies i la situació econòmica era d'una pobresa extrema".

Enmig d'aquest vaivé, la feligresia cassanenca, amb el guiatge dels seus capellans, va viure amb tristesa les inquietuds i angoixes dels canvis, però aviat reaccionà esperançadament per sumar-se al corrent renovador que proposava l'Església catalana. Hi ajudà, indubtablement, la implantació i consolidació a la vila de les Missioneres del Cor de Maria per a l'ensenyament de les noies (1863), i dels Germans de les Escoles Cristianes o de La Salle (1881) per al dels nois; també feren una feina exemplar les Religioses de Sant Josep, des del dia que hi acudiren sol·lícites al prec de l'Ajuntament cassanenc (24 de juny de 1889), quan es feren càrrec de l'Hospital i es dedicaren a l'atenció dels malalts a domicili, de dia i de nit, de manera que es guanyaren merescudament el nom popular de "germanes vetlladores".

LA VITALITAT DE LA COMUNITAT CRISTIANA CASSANENCA EN L'ÈPOCA DE XAVIER CARBÓ MAYMÍ, ASPIRANT A CAPELLÀ

Cassà de la Selva fou dels primers po-

Enric Gàbana Ventura, encara que natural de Peralada, des de petit va venir a viure Cassà per raó del destí professional del seu pare. També compartí la mateixa vocació (Arxiu: Montserrat Gener).

Igualment com Alexandre Cristià Gruart, de can Cristià del veïnat de Sangosta. Aquí amb la seva família. Darrere, esquerra: Josep i Anita Cristià Gruart. Davant: Alexandre Cristià Gruart, Josep Cristià Vidal, el pare, Josep Cristià Barnés, l'avi patern, Basilissa Gruart Oller, la mare, i Francisco Cristià Gruart, el germà petit. (Arxiu: Cunillera – Casadevall).

bles, en el bisbat gironí, de disposar de full parroquial propi. Igualment fou un dels primers en respondre a la crida del Papa Pius X quan, l'any 1909, va impulsar la reforma litúrgica per fomentar més dignitat, esplendor i participació en les celebracions religioses que, a la parròquia, sota la batuta de mossèn Gabriel Garcia i amb l'Orfeó Catalunya, foren executades sempre amb tal mestria i solemnitat que causaren admiració arreu.

Pel que fa a les activitats, associacions i moviments parroquials, tenien una vida més que notable: la Catequesi, el Patronat de noies obreres, l'Apostolat de l'Oració, l'Obra dels Exercicis Espirituals, les Filles de Maria i els Congregants de Sant Lluís, les Conferències de Sant Vicenç de Paul, per no parlar de la Federació de Joves Cristians (FJC): fejocistes (entre 15 i 35 anys) i avantguardistes (entre 10 i 14 anys), que, a la vila, aconseguí una maduresa tal que determinà que, l'any 1935, Cassà de la Selva fos la seu del Congrés de fejocistes de Catalunya.

En aquest ambient és on va néixer i créixer la vocació sacerdotal de Xavier

Carbó i Maymí que no va poder dur a terme a causa de la seva mort sobtada. Eren de la seva mateixa promoció Alexandre Cristià Gruart, de can Cristià del veïnat de Sangosta, i Enric Gàbana Ventura que, encara que nascut a Peralada, ja de petit –per raó del destí professional del seu pare– anà a viure a Cassà. En promocions anteriors havien acabat la carrera eclesiàstica vint-i-tres cassanencs més. I, a la preceptoria de Cassà, llavors, s'estaven preparant per ingressar al Seminari diocesà set altres candidats: Josep Olivé Dausà, Francisco Colls Sureda, Martí Boada Gelabertó, Joan Dausà Ferrer, Josep Xifre Pi, Cosme Domingo Figueres i Arcadi Pla Mir.

Com diu el cronista Narcís-Jordi Aragó, "[...] Xavier Carbó Maymí (1893-1918), dissortadament, va morir, víctima de la grip, quan acabava de complir els 25 anys, amb la tràgica puntualitat dels elegits quan tot just havia encetat una obra tan precoç com prometedora".

Enric Plantés Badosa

Els orígens del carrer de Xavier Carbó Maymí

El traçat de l'actual carrer de Xavier Carbó formava part de la variant d'un camí molt antic que, procedent de Santa Coloma de Farners, anava fins a La Bisbal, passant per Franciac, Sant Andreu Salou, Cassà, Santa Pellaia i Cruïlles; la seva branca principal, que eludia el nucli cassanenc, està força ben documentada i des del veïnat de Perles es dirigia cap al de Serinyà i el de Les Serres on enllaçava, a migdia del puig d'en Carbó, amb el camí ral de Cassà a la Bisbal. Encara ara alguns veïns, d'aquests veïnats, l'identifiquen amb el nom de camí ral o públic de Santa Coloma a la Bisbal o camí de França. El vial que des de Perles anava cap a la vila de Cassà, seguint el curs amunt de la riera Sosvalls, per dins el veïnat de Sangosta, i el tram que forma part del carrer indicat han tingut diferents denominacions al llarg del temps. Al segle XVI, era denominat camí Públic (1.581) o camí Esgleier (1.582) el qual, ja llavors, entroncava amb el camí ral de Girona a Sant Feliu de Guíxols o carrer d'Avall, uns 70 metres al Nord-Oest de la Torre Salvana, des d'on s'entrava a la cellera de Cassà, situada a l'entorn del temple parroquial on s'hi trobava la petita plaça de Sant Pere amb el Cementiri adossat al temple i, des d'aquí, enllaçava amb l'inici del

camí ral de Cassà a La Bisbal, ja indicat.

A l'encreuament amb el carrer d'Avall, hi havia una bonica creu de Terme, anomenada Creu d'en Salvà, clavada en l'angle sud-oriental del camp Pasqualet, propietat llavors d'en Joan Salvà, mercader de la cellera cassanenca, que havia sigut d'en Pere Pasqual, que el tenia, en una quarta part, per compte del Monestir de Sant Feliu de Guíxols i, en tres quarts parts, pel Benefici de Sant Andreu de la Seu de Girona. El camp tenia 3,50 vessanes d'extensió i, pel sud, afrontava amb en Barnés de la cellera, separat per la via pública indicada; a ponent, amb el camp d'en Agut, propietat de Montserrat Pevingut; al nord, part, amb una via Pública (camí de Sangosta o del Remei) i, part, amb el camí ral de Girona a Sant Feliu de Guíxols (carrer del Molí); i, a l'est amb aquest darrer camí (carrer d'Avall) ¹.

El camp d'en Agut, d'entre sis i set vessanes, limitava, pel sud, amb el camí Esgleier o camí Públic indicat, que el separava de les terres d'en Barnés de la cellera, qui, llavors, era anomenat, també, en Barnés de Vila;

Aquí, al número 13 del carrer que porta el seu nom, va néixer Xavier Carbó Maymí

a l'est, el camp, afrontava en honor de l'honorable Joan Salvà, mercader, (camp Pasqualet); a ponent, en honor d'en Fontbernat; i, al nord, en honor d'en Adrià de la Creu, separat per camí Esgleier (camí de Sangosta o del Remei).

A l'any 1618, en un capbreu signat per Pere Salvà, mercader, a favor del Monestir de Sant Feliu de Guíxols, el camp Pasqualet, afrontava amb en Pere Moner que havia sigut d'en Barnés, separat mitjançant la via Pública. També el mateix any, en Pere Barnés, capbreu, a favor del citat monestir i del Benefici de Sant Andreu de la Seu, la resta del camp de la feixa Llarg del qual, la part d'Orient, de tres vessanes, s'havia venut a Pere Moner i les altres cinc vessanes, encara de la seva propietat, es trobaven sembrades i afrontaven, per Tramuntana, amb el camí que va de Cassà al veïnat

La família de can Pascual. D'esquerra a dreta, drets: Antònia, Loreto, Josep Maria (metge), Elvira i Domingo Pascual Pujol (sastre). Assseguts: Marià Pascual Pujol (metge), Ramona Pujol Rubió, la mare, i Josep Pascual Massanet, el pare (Arxiu: Pascual – Martínez).

A l'esquerra, festa de Santa Llúcia, patrona de modistes i cosidores, a ca les "Milietes". Darrere, d'esquerra a dreta: Quimeta Carbó, Quimeta Bassacoma, Angelina Ogué, Rosa Roser i Maria Vila. Davant: Roser Puig Serra, M. Carme Ricard Bes, Emilia Domènech, modista i mestra de les cosidores, Catalina Fullà, Maria Domènech, excel·lent manejan l'agulla, Carme Isern Torrent, Carme Ogué, Marina Font "Matetes" i Assumpció Carbó.

A la foto inferior, en Jacinto Rincón, pastor de les ovelles de can Vinyoles, que va oferir durant dècades una bonica escena aquí i en el paisatge cassanenc.

A l'any 1841 consta que el Cementiri Nou estava situat al costat de Tramuntana del camí de Sant Andreu i que, per Orient, afrontava amb terres

de Mosqueroles. També, el mateix any, en Pere Moner capbrevava a favor del citat monestir i del citat Benefici la part del camp de la Feixa Llarga, comprat al mas Barnés de Vila que, pel Nord, afrontava amb el camí que va del lloc de Cassà al veïnat de Mosqueroles que el separava del camp del magnífic Salvà i de la Creu dita d'en Salvà, allà existent.

Si avancem en el temps, l'any 1682, és el ferrer Salvi Jubert, qui capbrevà el camp Pasqualet, dit també, llavors, camp de la Creu, qui l'havia comprat, l'any 1618, a Pere Salvà, a favor del Monestir de Sant Feliu de Guíxols i del Benefici de Sant Andreu. Confessà que tenia la mateixa extensió i els mateixos afrontaments però que, a la part d'Orient, hi havia edificat una casa que, per l'Est, afrontava amb el camí que anava a Girona (carrer d'Avall) i, al Sud, amb el camí Públic

(que anava a Mosqueroles).

DEL CAMÍ DE MOSQUEROLES AL CAMÍ DE SANT ANDREU

Al s. XVIII, l'any 1767, el camí continuava dient-se camí de Cassà al veïnat de Mosqueroles i també es denominava Carretera de Cassà al poble de Sant Andreu i la Rosa Llach, viuda Thió, llavors, propietària de l'esmentat camp d'en Agut, rebia àpoca, signada al seu favor, pel Procurador del Real Monestir de Santa Maria d'Amer i Roses, per haver pagat el lluïisme de la compra de terres i casa que havien format part del camp citat, anomenades can Pla de la Grua.

A l'any 1811, en el detall els béns de Josep Guytó i Vall-llobera, entre altres, es descriu la finca de can Pla de la Grua que continuava afrontant amb la carretera que es dirigeix al veïnat de Mosqueroles.

Bar l'Escuma

El Bar L'Escuma us desitja una molt bona Festa Major saborejant -només faltaria!- les especialitats llatines o un plat típic de casa nostra. Som al carrer del Raval, 55. Tel. 972 46 30 75.

Gràcies per la vostra confiança!

En Manuel Duran Pla, industrial surotaper, casat amb Maria Baus, havia nascut a can Juli. Aquí el matrimoni presideix la Festa de la Vellesa, de 1957, amb els dos ancians de més edat de Cassà de la Selva (Arxiu Carbó – Cañigueral)

de can Pla de la Grua.

A l'any 1866, en una subhasta de terres i béns del difunt Tomàs Jubert, albeyter, feta fer pels Síndics autoritzats en un concurs de creditors, Tomàs Dalmau, comprà dues parcel·les que afrontaven, per Tramuntana, amb el carrer que es dirigeix al Cementiri de la vila de Cassà. Abans d'aquesta subhasta, però, Vicenç Sitjas Nadalmay ja havia comprat, a Tomàs Jubert, tres vessanes de conreu del Camp conegut com el de la Creu que, en el moment d'adquirir-les, afrontaven a Orient amb tres cases i tres horts, propietat de l'esmentat

venedor; a Migdia, amb el camí ral que es dirigeix al Cementiri, ara denominat carrer de Sant Andreu; a Ponent, amb peces de terra en què Fèlix Cassà hi havia establert diversos particulars i, a Cerc, en part amb l'antiga carretera que porta a Girona, ara anomenat carrer del Molí, i en part amb terres del mas Adrià.

Al juliol de 1876, Vicenç Sitjas Nadalmay, propietari i fabricant de taps, solter de 45 anys, exposava a l'Ajuntament de la vila que tenia un tros de terra darrere el carrer d'Avall en el qual li interessaria obrir un carrer transversal del carrer del Remei al

del Molí, per la qual cosa demanava que el consistori determinés l'amplada del carrer des del de Sant Andreu fins al del Molí. La resolució positiva d'aquesta petició canvià la fesomia de l'indret. Resultava que el camp estava molt més alt que el carrer del Molí i, per aquest motiu, fou necessari adaptar-lo per tal que el carrer presentés un pendent practicable i fàcil. D'aquest tros de terra, el dia 8 de desembre de 1876, Vicenç Sitjas en va vendre dos solars a Cristina Matas Colomer, esposa de Joan Carbó Viñas² per edificar-hi una casa que, de Nord a Migdia, hauria d'afrontar,

Encara molts veïns del carrer lamenten, amb dolor i tristesa, la mort del jove Mateu Tarré Puig (1946-1964). Arxiu Carreras – Güell. A la dreta, Joan Puig Ribas i Dolors Cristià Vicens amb el seu fill Jordi (Arxiu Puig – Cristià).

Dues fotos del diumenge de Rams. A la dreta, Maria Domènech Pica amb Teodoro Rincón García, Elena Rincón Domènech, Emília Domènech Pica amb Martí Planas Prunell, i Lola Prunell Oliveras. A sota, Elena Rincón Domènech, Eduard Pere Rincón, Glòria Pere Rincón, Carles Planas Domènech, Xavier Rincón Domènech i Joaquim Pica Rincón. A l'altra imatge, avantpassats Domènech – Pica quan, procedents de Sant Jaume de Llierca, decidiren venir a viure a Cassà de la Selva. Darrere: (NNN), i Teresa Pica Parramon i Manuel Domènech Serra. La resta no s'ha pogut identificar.

segons diu l'escriptura de compravenda³, amb el carrer que està a punt d'obrir-se. Aquesta fou la primera casa que s'edificà en el que, després, hem conegut com carrer del Progrés.

A l'any 1887 consta l'adquisició dels terrenys, dins el veïnat de Sangosta, d'una peça de terra de 3,33 vessanes per a construir-hi un altre Cementiri, quines terres, pel Nord, afrontaven amb el camí de Cassà a Sant Andreu que és on s'hi construí l'actual Cementiri.

A l'any 1897, en un inventari atorgat per Teresa Vall-llobera i Pasqual, viuda de Tomàs Dalmau i Pallí, entre altres béns detalla dues cases adossades que, pel Nord, afrontaven en el

carrer de Sant Andreu. Aquests terrenys, antigament, havien format part d'aquell camp de la Feixa Llarga, del mas Barnés de la cellera cassanenca.

Aquest antics documents que es comenten, assenyalen, doncs, les diferents denominacions donades al carrer en èpoques pretèrites. En els més antics, és denominat camí Públic o via Pública i, també, camí Esgleier, denominació que cal suposar va influïda per l'entroncament, en aquesta via Pública, del camí esgleier del mas Tomàs de Sangosta que passava al costat de l'antiga barraca d'en Tramuntana, prop de l'actual carrer de la Via. A principis del segle XVII se'l troba designat com a camí de Cas-

sà al veïnat de Mosqueroles, pel fet que feia pocs anys que s'havia creat aquest veïnat per voluntat dels habitants d'uns quants masos, propers a la zona de l'Estany de Mosqueroles, que volgueren escindir-se del veïnat de Perles. També es va fer servir el nom de camí de Sant Andreu, camí de Cassà a Sant Andreu i carrer de Sant Andreu ja que, com s'ha dit, el camí passa per aquesta població. També, més tard, se li aplicà el nom del carrer del Cementiri quan a partir de mitjans del segle XIX es va construir, fora del nucli urbà, un nou Cementiri, al costat de la seva calçada. El darrer nom del carrer, a finals del segle XIX, va ser el de carrer de Sant Andreu.

A Vicenta Gafarot, que ocupa la tercera plaça, no l'espanten els viatges aeris, si va acompanyada dels familiars Armengol Anglada - Puig.

Imatges de la família Armengol Puig, la família de can Costa. A dalt, a l'esquerra, Francisco Armengol Soler amb la seva muller Emilia Anglada Pons i els seus fills Jaume (esquerra) i Miquel, que va morir l'any 1936 als 24 anys. A la dreta, Jaume Armengol Anglada amb la seva muller Carme Puig Gafarot.

Ja al segle XX, l'any 1918, el món es va veure sorprès per una pandèmia de grip, que s'ha considerat com la catàstrofe sanitària més gran del segle XX. En menys d'un any, es calcula que van morir entre 25 i 50 milions de persones. A Cassà de la Selva hi va arribar durant el mes d'octubre amb una virulència extremada i no es considerà controlada fins al novembre del mateix any, deixant un balanç de 50 persones mortes. Tal com ho escriu la crònica de la vila: "[...] entre els casos més tristos, els de la casa Carbó del carrer de Sant Andreu, família humil que, en pocs dies, de quatre fills en perdé tres, entre els quals Xavier Carbó Maimí, clergue, que, en pocs anys, s'havia guanyant un lloc important en els cercles literaris del país". Aquesta mort devia impactar, de manera molt especial, a un noi de 9 anys, Modest Sabater Puig que, més tard, el 30 de novembre de 1933, ja convertit en prestigiós periodista de La Veu de Catalunya, no parà el seu clam, oportunament i inoportuna, i el convertí en permanent fins a aconseguir que, no solament no se n'esborri la memòria, sinó que se li faci un reconeixement digne.

L'any 1986, durant la Festa Major, el carrer de Xavier Carbó, de la mà de Maria Vilar orientada per l'artista cassanenc Josep Lloveras Feliu, va triar com a ornamentació principal el retrat del poeta.

Imatges de les famílies Ricard-Bes i Puigmolé-Bes; d'esquerra a dreta i de dalt a baix: Carme Morell Sarraïnat, mare de Maria Bes, amb la néta, M. Carme Ricard Bes, en el dia del casament (Arxiu Maria Bes). Maria Bes Morell amb la seva neboda Conxita Ricard Bes (Arxiu Maria Bes). Pere Bes Morell, mort a la guerra d'Indoxina (1946-1954), defensant interessos de França (Arxiu Maria Bes).

Robert Puigmolé Falgàs i Maria Bes Morell amb els seus fills en Josep, el gran, i en Lluís (Arxiu Maria Bes). Ara és Maria Bes Morell qui, sovint, aglutina les noves fornades familiars. Esquerra. Marta Puigmolé Raurich, Albert Puigmolé Solà, Maria Bes Morell, Marc Puigmolé Solà, Cristian Cortés i Gemma Puigmolé Raurich (Arxiu Maria Bes).

RECOINEIXEMENT A LA PERSONALITAT DE XAVIER CARBÓ

El 24 de març de 1934, cansat que els convilatans fessin oïdes sordes, escriu una Lletra oberta als cassanencs, a l'Horitzó, periòdic quinzenal, portaveu de l'Ateneu Català de Cassà de la Selva: "[...] Hem de fer de la insistència un deure. Fa ja algunes setmanes vaig publicar un article sobre la gran

personalitat de Xavier Carbó, fill de Cassà. I he de confessar que, pel que pertoca a la vila, l'article ha tingut un fracàs absolut. Jo hi proposava alguna cosa que ens honorava a tots, sobretot als cassanencs. I, que ho sàpiga, no he tingut cap seguidor ni cap contradictor. Ningú s'ha alçat a dir que efectivament Xavier Carbó ha de tenir un lloc d'honor entre les personalitats

que el poble honori o que, això de glorificar els nostres poetes, és perdre el temps. I més avall, afegeix: [...] Un dia mostrava unes postals de Cassà a una il·lustre personalitat i en veure ell la Plaça de la Coma [respecteu el nom primitiu] va exclamar espontàniament: Aquesta deu ésser la plaça d'en Xavier Carbó. A tots els que sigueu capaços d'emocionar-vos amb les estrofes del

La placa actual del carrer i, a la dreta, una imatge que ens recorda que tampoc fa tant de temps que, en aquest indret, s'hi aixecaven els pellers mentre es feia la batuda.

poeta, us deixo imaginar la meua, per què no dir-ho?, pena i vergonya. Vaig excusar-me dient que no s'havia fet a causa de la situació local i els pocs anys que havien passat d'ençà de la seva mort. Però, entre nosaltres, les excuses no han de valer."

Finalment, en la sessió del Consistori cassanenc, de 21 d'agost de 1934, que presidia l'alcalde senyor Robau, hi llegim: "(...) El senyor Esteva demana que, havent-se acordat en una sessió de fa temps, de donar el nom de Xavier Carbó Maymí a un carrer de la nostra vila, es decideixi aquesta qüestió el més prompte possible. I l'alcalde contestà que: Creu interpretar el desig de tots, proposant que es dongui el nom del malaguanyat poeta cassanenc al carrer on va néixer. Com que aquest carrer porta el nom d'Ignasi Iglesias, s'aprova per unanimitat que el carrer de la Indústria porti des d'ara aquest nom. S'aixeca la sessió. Ha durat un quart d'hora."

Pocs dies després, el 8 de setembre de 1934, La Costa Brava, setmanari d'informació local i comarcal, que s'editava a Sant Feliu de Guíxols, se'n feia ressò: "(...) A Cassà de la Selva, l'Ajuntament acordà en ferm donar el nom de l'eminent poeta Xavier Carbó Maymí a un carrer de la vila. El carrer que portarà el nom del malaguanyat poeta és el mateix on ell va néixer, o sigui l'antic carrer de Sant Andreu i que, a partir d'aquella data, oficialment se'n diu carrer de Xavier Carbó Maymí."

Joaquim Mundet Creus

Notes:

1. Aquest article forma part d'un de més extens en què hi ha anotades les fons documentals de cadascuna de les informacions que s'han extret de: ACA. ORM. Monacals-Hisenda, vol. 1702. Monestir Sant Feliu de Guíxols 26/10/1581 ACA. ORM. Monacals-Hisenda, vol. 1702. Monestir Sant Feliu de Guíxols 11/02/1582. ACA. ORM. Monacals-Hisenda, vol. 1702. Monestir Sant Feliu de Guíxols 16/11/1618. ACA. ORM. Monacals-Hisenda, vol. 1702. Monestir Sant Feliu de Guíxols 04/11/1618. AMCS. Fons Trinxeria, doc. 244. ACA. ORM. Monacals-Hisenda, vol. 1702. Monestir Sant Feliu de Guíxols 04/11/1618. AMCS. Fons Trinxeria, doc. 244. AVSCS, Núm. 17. AVSCS, Núm. 48.
2. Joan Carbó Viñas i Cristina Matas Colomer foren els avis paternals de Xavier Carbó Maymí i, en aquesta casa, hi morí, víctima de la grip, igualment com les seves germanes Àngela i Maria, durant el mes de novembre de 1918.
3. Arxiu Carbó-Campistol. Escripura de 8 de desembre de 1876, autoritzada pel notari Joaquim Llavari i Bahí.

Era entretingut contemplar l'agilitat amb què treballaven la canya i el vimet els cinc cistellers que hi habitaven.

Durant segles, l'ofici de ferrer va ser habitual en aquest carrer. A sota, les fulles de morera eren molt cobejades per als nens i les nenes per alimentar els cucs de seda. Com que, llavors, el trànsit no era intens, el carrer era un bon lloc d'entreteniment. A la foto dels nens hi podem veure, d'esquerra a dreta, Joaquim Pica Rincón, Xavier Rincón Domènech, (NNN una noia de can Vives) i Elena Rincón Domènech.

Records i testimonis dels veïns del Carrer Xavier Carbó i Maymí

Ens hauria agradat donar veu a tots els veïns que actualment habiten al carrer Xavier Carbó, autèntics protagonistes de la seva vitalitat. Només, però, de posar mans a la feina i començar les primeres consultes ja hem endevinat que aquest intent era una quimera. A cada casa hi trobàvem vivències tan interessants que aquest carrer, ell tot sol, donaria per escriure un voluminós llibre de la nostra història local. Ens hem vist obligats, per tant, a cenyir-nos a uns pocs testimonis i a unes poques pinzellades dels records que ells mateixos hi han viscut o els seus avantpassats els havien contat mentre vivien. Reconstruirem, mínimament, l'anecdotari d'un centenar d'anys, xifra a la qual s'acosten alguns dels nostres interlocutors.

EL LLOC IDEAL PER CONSTRUIR-HI LA LLAR

La peanya, ara deserta, adossada al número dos del carrer, la història explica que sostenia una creu de terme i ens deixa ben clar que aquí començava els afores de la població. En la toponímia de l'indret, dos noms en guardaran memòria permanent: can Jubert de la Creu, els habitants de la qual, durant segles, exerciren l'ofici de ferrers, i ca l'Adrià de la Creu, important masia en els terrenys de la qual, posteriorment, s'hi bastiren un bon nombre dels habitatges d'aquest entorn.

A finals del segle XIX i a començaments del XX, tanmateix, alguns cassanencs van considerar que aquest lloc seria l'ideal per construir-hi la llar. El 1866, Francisco Maymí Rich, paleta, cursa la sol·licitud per construir-hi l'habitatge i, a partir d'aquell moment, la febre constructora s'intensifica: Manel Oller Vergés (1875), Josep Beyrés (1887), Miquel Massa (1889), Maria

A la dreta, foto de família pels vols de 1925. Gerard Espinet Estañol (1886 - 1942), de professió taper i, posteriorment, sifoner, i Àngela Gotarra Pareta (Llagostera, 1887 - Cassà, 1939). A més del matrimoni i les tres filles, Concepció, Maria i Pilar Espinet Gotarra, hi ha els pares de l'Àngela Gotarra, la madrastra d'en Gerard Espinet, i un cosí segon que, en aquells moments, vivia i treballava amb ells (Arxiu Reyné - Espinet). A dalt, l'emblemàtic camió de repartiment (des de 1954 -1955) que fa saltar d'alegria al nen, Gerard Reyné Espinet, perquè el sap carregat de lleixiu i sulfumant, i també de begudes carbòniques: sifons i gasoses, i un refresc anomenat "Xut" fet a base de granadina i d'essències de plàtan i mandarina (Arxiu Reyné - Espinet). I Lluís Reyné Vergés, l'Espinet (Tossa de Mar, 1924 - Cassà, 2015), d'ofici flequer i pastisser, en casar-se amb Pilar Espinet Gotarra (1923 - 1988) va canviar pel de sifoner (Arxiu Reyné - Espinet).

Roura (1893), Elvira Massanet, vídua Pascual (1894), Jeroni Reyné (1896), Josep Batet (1896), Josep Pascual (1899), Josep Pla Comas (1899) natural de Vilajuïga del qual descendeixen les branques familiars de Manel Duran Pla i Duran-Baus, Joaquim Pica Cruz (1905), Dolors Morell (1908) i successivament: Esteve Ricard Sureda, Josep Puig Mateu, etc. En el padró d'habitants de 31 de desembre de 1920, en el carrer,

llavors amb el nom de Sant Andreu i popularment del Cementiri, s'hi registraren cinquanta-cinc vivendes amb prop de tres-cents cassanencs que les habitaven.

ELS VEÏNS D'ALTRES POBLACIONS

També, segons les dades d'aquest mateix padró, veïns d'altres poblacions s'enamoren de l'entorn: Domingo Mullera, de Riudellots de la Selva;

Joan Bertran Sayols, de Llorà; Josep Anglada Cama, de Quart; Ignasi Masllorens Sucarrats, de Girona; Vicenç Puig Masgrau, de Campllong; Esteve Vilanó Cumellas, de Sant Esteve de Llémena; Joan Bartis Piferrer, de Llagostera; Joan Culubret Sagué, de Sant Cebrià de Lladó (Els Metges); Francisco Armengol Solé, de Sant Martí de Llémena; Dolors Morell, de Riudellots de la Selva; Francisca Pi Rabassedas, viuda, natural d'Aiguaviva, però que,

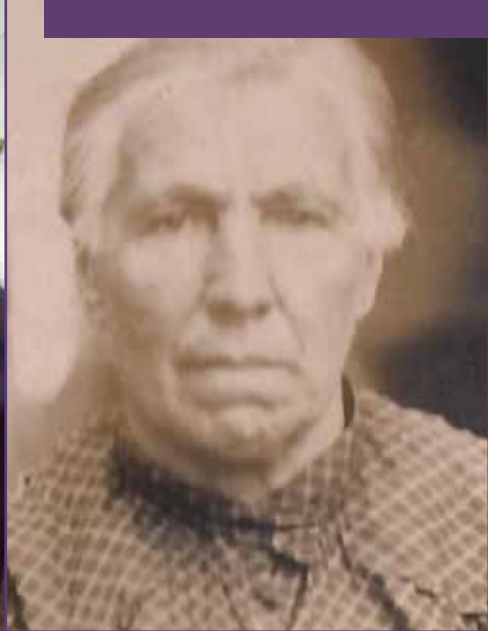
Germans Cañet Xirgu SL
xirgu.net

LÍDERS EN GESTIÓ INTEGRAL DE RESIDUS DE LA CONSTRUCCIÓ

Cassà de la Selva.
E-170103
Planta de reciclatge.

Brunyola. E-427011
Monodipòsit controlat de residus de la construcció.

Tossa de Mar. E-160714
Servirunes.
Planta de reciclatge.

Montserrat Alsina Albertí, la Montserrat de Vilabella, amb la seva filla Rosa Maria, habiten ara la casa natal de Xavier Carbó Maymí (Arxiu Joan Pinsach). A la foto del mig, d'essquerra a dreta, drets: Juli Boadella Rababsedes, Montserrat Alsina Albertí, Rosa Albertí Salvador i Pere Alsina Bayó. Ajupida: Rosa M. Boadella Alsina. A la dreta, Maria Salvador Tomàs (Arxiu Boadella – Alsina).

abans d'establir-se a Cassà, habitava a cal Xai de Campllong; Carme Morell Sarraïnat que, abans de venir a viure a Cassà, havia habitat a Sils i a Santa Pellaia; Dolors Geis Fornells, de Cervià, i Josep Ribot Simon, de Fornells

de la Selva.

SABA NOVA AL CARRER

Actualment el carrer Xavier Carbó Maymí registra vuitanta-sis habitatges i presenta una cara encara més

encantadora i animada des que, diàriament, hi passen i traspassen tanta quitxalla que acudeixen a l'Escola Aldric preparant el seu futur personal, amb la plena garantia que ells, ara nens i nenes, són l'embrió d'un futur

La família Carreras Berenguer va ser la primera que habità la casa natal del poeta, quan els Carbó la van vendre a Maria Salvador Tomàs, de la Cerdanya. Esquerra, Pilar Carreras Berenguer, Manel Herce, Montse Güell, Jordi Carreras Berenguer, Enriqueta Berenguer Mundet de can Floris, Ricard Carreras Moli de can Goba de Palau Sacosta, Àngels Carreras Berenguer i Manolo López. Ara entenem millor la sensibilitat musical d'aquesta família (Arxiu Carreras – Berenguer). Josep Carreras Coll, el tenor català, amb vincles amb la nostra vila i amb la família Carreras – Berenguer (Arxiu Carreras – Güell).

A sota, no és estrany que els Carreres casanencs mantinguin la sensibilitat musical per genètica familiar i per veïnatge amb els Fuertes. Darrere: Àngel Pla Masó, capellà i organista, i Francisco Fuertes Varea, músic. Davant, esquerra. Xavier Baulida, Joan Font, Jordi Carreras Berenguer, Josep Casañas, Josep Dalmau, Josep Parés, Marià Lloveras i Lluís Mariné que formaven en l'escolania parroquial (Arxius Carreras i Fuertes).

Els Fuertes que, per l'ofici del pare de família, vivien a on es coneixia com a ca l'Esquilet. A dalt, d'esquerra a dreta, drets: Conxita Fuertes Varea, Francisco Fuertes Varea amb la seva dona Maria Padrés Sallés. Després, Concepció Fuertes Padrés en braços de l'àvia Salvadora Varea Varelo, Vicenç Varea amb el seu oncle Francisco Fuertes Varela i Pilarin, una cosina germana dels Fuertes. Ajupit Vicente Varea. A la dreta, Conxita Fuertes Padrés, contenta, per la satisfacció de l'avi, Francisco Fuertes Varela i Conxita Fuertes Padrés amb els seus pares, Maria i Francisco (Arxiu Fuertes - Padrés).

nou i millor per al poble de Cassà de la Selva que els ha vist néixer o els ha acollit amatent.

PINZELLADES D'HISTÒRIA EN DIRECTE

La casa natal de Xavier Carbó avui dia l'habiten Montserrat Alsina Albertí, que va ser l'última masovera de Vilabella d'Esclat, i la seva filla Rosa Boadella Alsina. Aquest habitatge l'havia comprat, a Jaume Carbó Maymí, Maria Salvador Tomàs (Arànsers/Lles de Cerdanya, 1882-Cassà, 1968), àvia de Montserrat. Tot i ésser-ne la propi-

etària, ella no l'havia habitat mai, sinó que la va llogar als esposos Ricard Carreras Moli i Enriqueta Berenguer Mundet que hi van veure néixer els seus tres fills: Pilar, Jordi i M. Àngels.

Per cert, en Ricard Carreras era natural de can Goba de Palau Sacosta, d'on també era originari l'avi del tenor català Josep Carreras Coll. L'avi, quan va deixar el seu poble natal, va venir a establir-se a Cassà de la Selva on hi feia de traginer, circumstància que va fer que, a la nostra vila, hi nasqués Josep Carreras Soler, pare del famós cantant; circumstància que ell no ha volgut oblidar mai i n'ha donat

bones mostres.

De la vida i activitat del carrer, en guarden bon record les famílies: Pascual, Fuertes - Padrés, Gispert de la descendència Reyné - Espinet, en Vicenç Puig Prunell i la Mercè Menció Geladó, la Maria Bes Morell i la descendència dels Ricard - Bes; també en Joan Puig Ribas, la Maria Domènec Pica i els Rincón-Domènec; i en Pelayo Julià Casanovas, que procedent de les Barraquetes, en casar-se amb Conxita Jou Saurí, de Cornellà de Terri, va voler establir-hi la llar; en Ramon Rabassedas Colomer, de la descendència Rabassedas - Pi, que ens parla del seu pare, Carles, carreter; i del seu oncle Venanci, ferrer; i, finalment, en Martí Armengol Puig, de can Costa, que vol deixar constància que fou l'àvia paterna, Emilia Anglada Pons, la que va començar el negoci de l'aviram.

Pel poc espai que ens queda, ara per ara a la revista només hi hem pogut recollir petites engrunes de tot l'història. Esperem, però, que arribarà el dia que hi podrem aplegar moltes més de les seves històries tan interessants. Tots aquests testimonis guarden la memòria d'aquell temps que veien passar els nens i nenes anant a cercar aigua al pou de ca la Lleganya; que observaven la mainada

La peanya, ara deserta, adossada al número dos del carrer, sostenia una creu de terme i ens deixa ben clar que aquí començaven els afores de la població.

Vicenç Puig Prunell i Mercè Menció Geladó amb els seus fills: Jaume, el gran, i Antoni (Arxiu Puig-Menció).

A la foto inferior, d'esquerra a dreta i del darrere al davant: (NNN), Carles Rabassedas Pi, Elisa Contamine de Clairà, Josep Colomer Coll, Carles Rabassedas Colomer. Davant: Lola Colomer Coll, (NNN) i Ramon Rabassedas Colomer.

enfilant-se àgilment a les moreres per trencar-ne algunes fulles i alimentar; així, els cucs de seda que criaven gelosament a casa seva mentre, embadalits, esperaven la metamorfosi de la larva que, després de filar una gran quantitat de seda amb què construïen el capoll, passarien a l'estat de crisàl·lide i papallona. També ens han explicat com la gent s'aturaven davant dels cinc cistellers, residents al carrer, que em gran destresa anaven completant la seva obra artesanal i davant de ca l'Ernest que desfeia i refeia matalassos després d'haver-los ben estovat amb el bastó; o bé, a casa de la Basillisa sempre amb un piló de gats que custodiava; a casa de l'esmolet que afinava ganivets i tota mena d'objectes punxants i tallants i a ca l'Espineta que, quan havien acabat la curiosa elaboració de begudes refrescants, carregaven gasoses i sifons per fer-ne el repartiment pel poble. També a can Juli, on sovint s'hi feia parada i fonda per comprar una paperina de xufles i, si no, per escoltar els savis consells d'en Plàcid Pruna que, gran admirador dels Estats Units d'Amèrica, tenia una dèria especial a animar el jovent perquè s'aventuressin a emigrar a aquell llunyà país, perquè, allà, hi trobarien fortuna i més benestar.

I ens han dit, encara, que ja era un espectacle majúscul, en l'època del batre, que es feia a ple carrer o a l'era de can Vives, perquè molts badocs s'hi paraven a contemplar-ho i, sobretot, a admirar el magnífic paller que, forca en mà, amb gran agilitat, construïen pagesos experts convertint-lo en tota una obra d'art.

I, una mica més enllà, en el mateix habitatge on Carles Rabassedas durant anys havia exercit magistralment el seu ofici de carreter, ara oferia una nova curiositat, perquè hi posà, procedent de València, en Francisco Fuertes que, a més de granaire, feia d'esquilet i resultava interessant de veure com tallava arran el pèl o la llana dels animals perquè no patissin tanta calor a l'estiu. I, si els vianants se'n cansaven, a l'altre costat, fent xamfrà amb el carrer del Progrés, hi trobaven el boter i, si no, encara ben a prop, la sastreria Pasqual, sempre amb aquella flaire de roba

nova. I, finalment, en Venanci Rabassedas, que havia traslladat la ferreria al carrer d'Avall i hi tenia de tot: que si el forn, la campana, el foc, la pica per al tremp, la màquina d'esmolar, l'enclusa, les tenalles, el ferro roent que es doblegava com si fos xiclet... i, encara, per quedar-hi bocabadats, si encertaven el moment en què estava ferrant el bestiar rossam, mentre, expectants, tothom volia que no rebés cap guitza.

També, però, ens han explicat notícies tristes, com la mort de Pere Bes Morell, al Vietnam, per defensar els interessos francesos en la tristament famosa guerra d'Indoxina (1946-1954); o bé, la mort, a cap d'edat, després de dolorosa malaltia de Mateu Tarré Puig (1946-1964), company d'estudis de qui acaba de redactar aquests testimonis orals. Les històries i les anècdotes són moltes més. Avui, però, ho hem de deixar aquí.

Xavier Carbó Cañigueral

Professorat i condeixebles de Xavier Carbó. D'esquerra a dreta, drets: Anton Serras Montplet, Enric Gàbana Ventura (cassanenc de residència), Agustí Burgas Darnés, Lluís Padrós Mateu, Anton Fàbrega Arola, Xavier Carbó Maymí (cassanenc), Marian Regàs Masferrer, Miquel Dalmau Bataller, Lluís Codina Rovira, Alexandre Cristià Gruart (cassanenc), Joan Teixidor Agustí. Asseguts: Josep Masachs Isern, Josep Matabosch Codinach, Elies Pigem Rosset, Joaquim Gou Solà (catedràtic d'hebreu), Pere Iglesias Guàrdia (catedràtic de Teologia Dogmàtica), Tomàs Noguera Musqueras, Benet Font Vilert i Emili de Tuero Brun.

L'època de Mossèn Xavier Carbó (1905-1918)

Ciència i cultura al Seminari de Girona

UN SEMINARI? LES SEUS I LA INSTITUCIÓ

No descobrim res de nou si diem que el Seminari de Girona va ser, durant el segona meitat de segle XIX i, sobretot, el primer terç del XX, un focus de cultura i d'educació sense comparació en una ciutat on, al marge dels estudis de Magisteri, no comptava amb Estudis Superiors. Amb el nom de Seminari es coneixen a partir del segle XVI els col·legis clericals, sovint de base diocesana, destinats a donar formació intel·lectual i moral als aspirants al sacerdoci. La figura del seminarista gironí formava part del paisatge d'una ciutat que, a principis del segle XX, comptava amb poc més de quinze mil habitants però amb vora de 500 seminaristes. Això ajuda a

explicar l'impacte de la institució en una ciutat encara levítica i funcional -per bé que les valoracions no sempre són coincidents-, i la seva influència en l'emergència, en les primeres dècades de segle, d'una escola d'escriptors i poetes que, alguns, han inclòs dins el Noucentisme literari i artístic.

Mossèn Xavier Carbó va estudiar durant catorze anys, com gairebé un miler d'estudiants durant el primer terç del segle XX, al citat Seminari. Els plans d'estudi establien tres cursos de Llatí i Castellà i dos de Retòrica (l'anomenat bloc d'Humanitats), als quals seguien tres cursos de Filosofia (del 6è al 8è) i els sis o set de Teologia al Seminari Major. S'hi entrava normalment als 12 anys i, en el millor dels casos, els seminaristes acaba-

ven 13 anys més tard, més o menys als 25 anys d'edat, moment de rebre la ordenació al presbiterat i amb el títol de Batxiller en Teologia. El grau de Llicenciat i el Doctorat s'aconseguia amb algun curs més a les universitats "pontificies" de Tarragona, Comillas o, en el millor dels casos, a Roma, si les autoritats eclesials i les possibilitats econòmiques de la família ho permetien; especialment, a partir de la creació del Col·legi Espanyol de Sant Josep de Roma (1893) la diòcesi començà a enviar-hi pensionats alguns dels seus alumnes més avantatjats.

A inicis del segle XX havien quedat enrere les lluites internes per motius polítics entre "tradicionalistes" i conciliadors (amb el règim liberal) que havien caracteritzat, amb duresa,

Una biblioteca ben proveïda, la del Seminari gironí, li va permetre tenir a l'abast la lectura dels clàssics antics i, també, dels contemporanis.

els anys vuitanta del segle anterior. El Seminari tampoc era ja el centre de segon ensenyament que, agregat a l'Institut Provincial, havia durat fins el 1889, abans que les congregacions religioses, moltes d'elles emigrades de França, comencessin a cobrir l'elevada demanda de serveis educatius per a moltes famílies benestants de la província. Així doncs, la calma política i l'aïllament propiciava el recolliment necessari per tal de fer amb profit els estudis, mentre els prelats buscaven, sovint infructuosament, aïllar els seminaristes dels perills del món i d'uns coneixements que, a voltes, es consideraven superflus. Continuament els bisbes havien de recordar la disciplina, com ara l'avís que, aparegut al Butlletí Episcopal de 1911, recordava que "sea firmemente obedecida la ley que prohíbe dejar libremente en las manos de los seminaristas los diarios y revistas, aún excelentes, que tratan de los acontecimientos cotidianos de la política, o de las cuestiones sociales y científicas agitadas de continuo y aún no resueltas". Les revistes de qüestions estrictament científiques, deia la instrucció papal, s'havien de consultar davant la presència d'algun professor, mentre que les publicacions purament religioses es podien llegir en el temps lliure; això sí, sempre amb el permís del Superior. Durant aquesta època encara era habitual prendre jurament, almenys un cop l'any i a inicis de curs, a tots els membres del Claustre acadèmic d'abjuració de totes les heretgies i, especialment, del modernisme.

Però malgrat l'intent de les autoritats d'aïllar el Seminari dels "perills del món", la imbricació del seminaristes amb la vida social i cultural de la ciutat era inevitable. D'entrada, perquè el règim d'internat per a tots els seminaristes era un ideal difícil de complir. Les exigències econòmiques i la manca d'espai obligaven a molts a viure en règim d'externat, a casa seva els qui vivien a prop o en pisos de lloguer compartit i feien treballs complementaris per pagar-se el sosteniment.

Fos com fos, el Seminari no era, doncs, una institució amb una única seu. L'edifici principal estava situat en el mateix clos on és encara avui: a redós de l'església de Sant Martí Sacosta, a l'actual Barri Vell de la ciutat, en un edifici cedit pel rei Carles III el 1769 al bisbe de Girona després de l'expulsió dels seus propietaris, la Companyia de Jesús. Ara bé, la necessitat de compartir l'edifici amb altres ad-

ministracions (penitenciària i militar, sobretot), però també les elevades despeses de manutenció per les famílies, obligava a buscar altres solucions a la demanda d'espai i d'acostament a les famílies. Pels primers cursos (de Llatinitat) hi havia, encara a inicis del segle, les anomenades "Preceptories", que eren com sucursals repartides pel territori on ensenyava algun mossèn amb vocació docent. A principis de segle XX n'hi havia a Banyoles, Olot, Maçanet de Cabrenys, Figueres, etc. Uns quants alumnes (més d'un centenar) vivien pobrament al col·legi de la Sagrada Família (o de la Caritat), al carrer de Bellmirall, i molts ho feien en pisos i cases particulars. També hi havia una subseu del Seminari Menor al col·legi diocesà del Collell (municipi de Sant Ferriol, a la Garrotxa) on, conjuntament amb els estudiants de batxillerat, hi podien estudiar els vuit primers cursos, etapa de Filosofia inclosa, els seminaristes de la contrada. El bisbe Francesc de P. Mas va crear, a mitjans de la segona dècada del segle XX, quinze places gratuïtes en règim de pensionat que es convocarien per oposició anualment, en part també per aturar la davallada constant de nous seminaristes. I és que pels vols de l'entrada de Xavier Carbó, el 1904, s'establiria un canvi de tendència en l'afluència d'alumnes als Seminaris. Els Seminaris catalans havien assolit ja el màxim d'alumnes per iniciar, tot seguit, una lenta davallada. Dels prop de mig miler dels pri-

mers anys del segle es passà a menys de 200 durant els anys de la II República (1931-1936).

EL PROFESSORAT

El nivell acadèmic del professorat del Seminari era més fruit de la bona voluntat que de la formació prèvia i, sovint també, de la vocació docent i, per tant, no sempre estigué al nivell que hauria estat el desitjable. I això era així per dos motius, bàsicament. En primer lloc perquè, sobretot a partir que el Seminari deixà de ser un centre de batxillerat, els professors amb titulació eren destinats a l'ensenyança civil, fos en instituts públics o col·legis privats. En segon lloc, perquè el professorat seguia un escalafó que ben poc tenia a veure amb la matèria que havia estudiat el docent i, molt, amb el fet de poder ensenyar en cursos superiors. Un cas més paradigmàtic de l'"expulsió", fora del Seminari, dels professors titulats en Ciències és el del Dr. Ferran Roig i Palau (1833-1918), de Sant Feliu de Guíxols, que fundà un col·legi al carrer de la Claveria, en el mateix lloc on anys després els maristes establirien el seu, i guanyà per oposició la càtedra de física de l'institut de segon ensenyament de Figueres. Més tard fundaria un grandios col·legi a Canet de Mar. Un altre cas, aquest de promoció a l'escalafó de cursos superiors, és el de Mossèn Josep Mundet i Pagès (1847-1931), de Torroella, un dels pocs professors que realitzaren el cicle complet dels

Al primer terç del segle XX, aquest centre de formació eclesiàstica havia esdevingut un focus de cultura i d'educació sense comparació a la ciutat de Girona, al marge dels estudis de Magisteri. A la foto, tercera fila, amb el número 1, Xavier Carbó. I, a la primera, amb el número 2, Juan Margall Sellas, durant molts anys rector de Cassà de la Selva.

i Agricultura de la mateixa institució i beneficiat mestre de cerimònies de la catedral. Va escriure articles sobre botànica popular a la revista La Naturaleza i, fou responsable, partir de 1910, juntament amb el farmacèutic Joan Masó, de la "Revista científica" del Diario de Gerona. Contribuí a equipar el gabinet de física i d'història natural que hi havia en la planta superior, per damunt de la nau de l'església, amb excel·lents aparells científics i d'on s'extreien diàriament les dades meteorològiques que publicà, durant molts anys, el Diario.

La Seu de Girona era el destí final de molts professors del Seminari de l'època, com el blanenc Antoni M. Oms (1846-1920), canonge penitencier que va ser nomenat rector del Seminari a la mort de mossèn Josep Bech, el 1906, i considerat "el primer bonet del bisbat", segons explica Tomàs Carreras.

Altres sacerdots doctes, pel fet mateix de no haver de donar classes al

estudis científics de l'època, amb doctorat inclòs a Madrid, i que en canvi acabà donant classes de Teologia moral des de 1876 fins a 1919. En algun cas, molt esporàdic, s'arribà a contractar personal seglar per impartir les matèries que deixaven lliures

amb la marxa dels professors titulars, com Marià Pont, que va impartir la Física i la Química entre 1893 i 1913. El seu substitut va ser mossèn Josep Esteve (1866-1942), de Sant Dalmai (Vilobí d'Onyar), un autodidacta, que ja era professor de Geologia

Us desitja una Bona Festa Major!

Estació de Servei

RABELL, S.L.

Gasolina 95
Gasolina 98

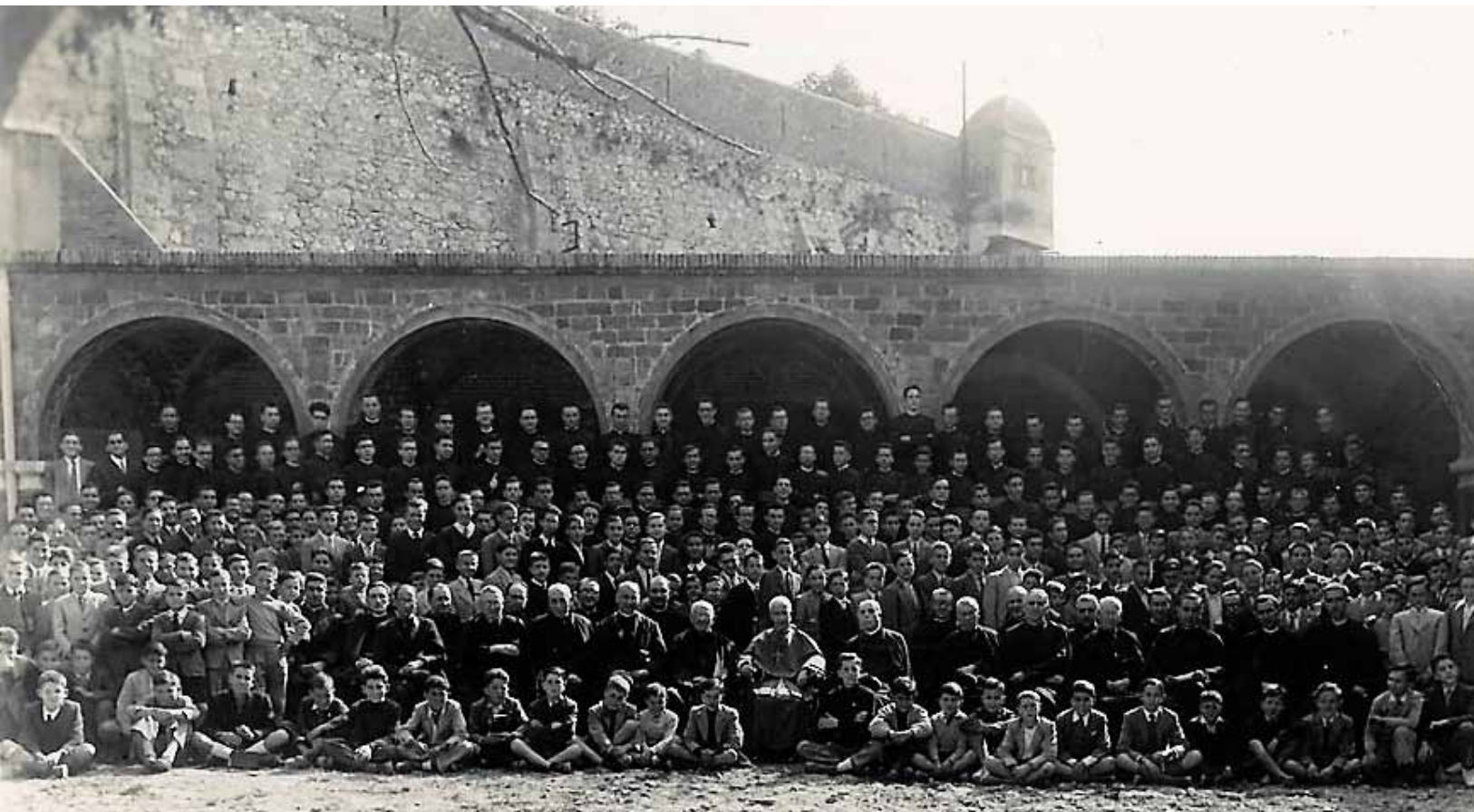
Gas-oil A
Gas-oil B
Gas-oil (calefacció)
Olis

Rentatge de cotxes

Telepago - Serviauto - Visa - Mastercard - 4B - Caixa Girona

Telèfon 972 46 03 71 - correu el.: oficina@esrabbell.com

CASSÀ DE LA SELVA

En l'època de Xavier Carbó, el centre eclesiàstic l'ocuparen sempre a la ratlla de 400 seminaristes; a partir de la visita del nunci papal i de les noves orientacions eclesiàstiques, el descens es féu cada vegada més notori fins a les portes de la Guerra Civil, ja només amb 134 - 135 seminaristes.

Seminari, gaudien d'una major llibertat d'acció. És el cas, per exemple, de mossèn Ignasi-Enric Jordà i Caballé (1886-1977), professor de llengua i literatura espanyoles a l'Escola Normal de Mestres de Girona (1917-46) però que va ser, també, un destacat promotor de la llengua i la literatura catalanes en aquesta ciutat. I és que el catalanisme no era massa ben vist en una institució on s'educava als seus alumnes en l'obediència cega a l'autoritat constituïda i sota la vigilància estreta dels nuncis del Vaticà a Espanya. Així es pot interpretar la "promoció a la inversa" que sofrí també el destacat professor gironí mossèn Josep Pou i Batlle (1868-1957) que, a banda d'ensenyar filosofia a partir de 1893, va ser el primer consiliari de la Confraria de Sant Jordi i el corresponsal a Girona de l'obra del diccionari d'Antoni Maria Alcover. El 1911 va ser "degradat", potser per aquest motiu, a ensenyar Retòrica als joves d'Humanitats. Un altre professor, mossèn Josep Comerma (1887-1936), considerat pel seu alumne Camil Geis com el millor mestre de Llatí del Seminari, va ser incomprendible destinat a la carrera parroquial després de compondre un estimable manual de literatura catalana publicat a Barcelona l'any 1923. Deu anys més jove que Carbó, mossèn Camil Geis (1902-1986) ens

deixa molts records de la seva estada al seminari al llarg dels diferents articles biogràfics sobre els seus ex-companys de ministeri, que recollí en l'obra que porta per títol "Els que he trobat pel camí", publicada a Sabadell el 1986.

El destí de Pou i de Comerma és il·lustratiu de les mancances i limitacions dels estudis del Seminari, per bé que la institució també comptà amb professors excel·lents que acostumaven a durar pocs anys, normalment per passar ocupar una canongia com hem dit. Originari d'un poble de Guadalajara, mossèn Anselm Herranz va regentar primer la càtedra de Llatí i posteriorment la de Filosofia fins a 1914, quan aconseguí la canongia magistral de la Seu, i va ser l'introduïdor, al Seminari, d'una nova assignatura: la Sociologia (normativa, no descriptiva), en la qual utilitzava com a manual de text un llibre del jesuïta Antoni Vicent, capdavanter del catolicisme social a Espanya. El 1908 va publicar, a Barcelona, un Compendio de la Historia de la Filosofia, obra adoptada com a text en diversos Seminaris i de la qual se'n feren algunes edicions. És considerat un dels millors oradors sagrats que ha tingut la diòcesi de Girona, segons afirmen les necrològiques, de 1930.

Successor seu en la càtedra de So-

ciologia va ser el no menys destacat traductor i literat empordanès, i ex-carmelita, mossèn Josep M. Llovera (1874-1949), "un dels professors que compten en la formació intel·lectual de la nostra promoció" segons Camil Geis. La seva estada a Girona va ser breu. El bisbe de Girona el va acollir després del seu retorn de Roma, on havia renunciat al càrrec de vicari general del Carmel i li oferí la càtedra d'Ètica i Sociologia, que impartí als alumnes d'últim curs de Filosofia entre 1915 i 1918, i d'Ètica només el darrer any, quan deixà el Seminari per optar a una canongia de la Seu de Barcelona. Era autor d'un Tratado de sociología cristiana publicat per primera vegada el 1909 i que, comptaria, almenys, amb vuit edicions, la darrera, pòstuma, de 1953.

La implicació, doncs, del professorat del Seminari en la vida civil de la ciutat s'estenia a altres camps, com ara l'esperantisme, l'idioma nou de moda del moment i divulgat pel professor mossèn Josep Casanovas i Genover (1884-1965,) de l'Armentera, que era diplomad de la Federació Esperantista Catalana.

La biblioteca era l'altre gran actiu del Seminari, reforçada a còpia de llegats d'il·lustres gironins del moment com Josep Porcalla, el 1912. Gràcies al bibliotecari, l'olotí mossèn Carles de

Bolós i Vayreda (1885-1959), “molts estudiants inquiets perdérem l’horror al buit en aquella biblioteca, quan les biblioteques –i les del seminari més que qualsevol altre– semblaven condemnades a uns simples cementiris bibliogràfics”. Una de les seves conseqüències va ser la creació, el 1916, de la “Sala Gerundense en la Biblioteca del Seminario”. Alguns dels principals publicistes de la diòcesi hi van exposar les seves obres, com Anselm Herranz i Josep M. Llovera o el figuerenc mossèn Joaquim Gou i Solà (1850-1923), il·lustre professor d’Hebreu i d’Escriptura durant molts anys.

VIDA CULTURAL

Com hem dit, la imbricació del Seminari (claustre i seminaristes) a la Girona de finals de segle XIX i inicis del segle XX era evident i notable. En primer lloc, perquè molts seminaristes residien o feien feines en famílies benestants de la ciutat, com ara de preceptors dels fills petits. Ho explica Tomàs Carreras i Artau (1879-1954), fill d’una família gironina d’impressors vinculada al Bisbat, sobre la seva infància. Carreras, que tanta influència tindria temps més tard en la trajectòria científica de Carbó, fa esment, en les seves Memòries, del seminarista de nom Peret (Pere Grau) que, pels vols dels anys vuitanta del segle XIX i “per una mensualitat mòdica, les tardes del diumenge i festes de l’any, llevat de l’estiu, es feia càrrec dels nois pertanyents a un nombre limitat de famílies –generalment no passàvem d’una quinzena–, i ens treia pels afores de la ciutat”. T. Carreras, que més tard estudià i exercí de professor a la Universitat de Barcelona, ha reconegut la influència vital que, segons explica, va exercir el seminarista en suposar-li “el desvetllament de la meva afició a l’excursionisme”;

una matèria bàsica, per altra banda, per poder engegar temps després, el 1915, l’Arxiu d’Etnologia i Folklore de Catalunya, amb seu a la Universitat de Barcelona; una obra que, com també succeïa des de la dècada anterior amb l’Obra del Diccionari de mossèn Antoni M. Alcover, comptava amb la inestimable col·laboració a tot el llarg del territori de la clerecia parroquial docta i de no pas pocs seminaristes.

Aquesta influència en la vida cultural de la ciutat es podia exercir per mitjà dels professors, que ja s’ha pogut veure, però també de l’activitat dels seus alumnes, més o menys dirigits pels superiors. Els germans seminaristes Antoni i Francesc Viver, ordenats el 1903 i 1901, respectivament, fundaren i dirigiren la revista gironina Vida (1902), que va ajudar a la creació dels primers Jocs Florals de Girona. Segons mossèn Josep M. Marquès els germans Viver foren els promotors de les primeres activitats de la Congregació Mariana del Seminari, que tenia com a principal missió la de promoure la vida de pietat i la devoció entorn al culte a la Mare de Déu, però que també fomentava la dedicació a l’estudi dels clàssics grecs i llatins. Dirigida, en un principi, pel Dr. Francesc Armendares (1874-1929), passà ben aviat a ser-ho per mossèn Jaume Bordas i Soler (1880-1932), ordenat el 1906, que li donà un impuls definitiu. De la congregació en formava part tothom i celebrava cada mes actes culturals, reunions literàries i musicals, conegudes com a “acadèmies”. Alguns futurs poetes hi llegirien els seus primers versos i, poc després, en sorgiria la prestigiosa escola literària de la qual formà part Carbó.

Almenys dues vegades l’any, especialment en les festes en honor de Sant Tomàs d’Aquino, al mes de

A partir de la visita a Catalunya, i també al Seminari gironí, del nunci del Vaticà, Francesco Ragonese, aquest centre eclesiàstic inicià un viratge cap a posicions més espiritualistes i menys compromeses amb el catalanisme i els afers temporals.

març, i de la Immaculada Concepció, al desembre, es celebraven vetllades literàrio-musicals on els seminaristes més avantatjats mostraven les seves aptituds. La festa de Sant Tomàs era sobretot un acte literari-teològic, el moment central del qual era la discussió segons el mètode escolàstic en què un estudiant feia una dissertació sobre una Thesis que era impugnada per dos alumnes, tots de Teologia dogmàtica; tot plegat era acompanyat pel recital de poemes, cants, etc. També se’n feien d’extraordinàries, en motiu de la visita d’algun personatge il·lustre o de la celebració d’algun aniversari, però la música hi tenia sempre un paper important. Les “masses corals” eren l’orgull de l’establiment, començant per l’Orfeó de Santa Cecília, que dirigí Gabriel Garcia (1876-1936) i continuà Joaquim Serratosa (1879-1936), seminaristes, fins a la seva ordenació el 1900 i 1906, respectivament. Més tard, i d’acord amb les orientacions donades pels nous moviments litúrgics i del cant sagrat de S. Pius X, passà a anomenar-se Schola Cantorum, i s’hi formaven cantaires selectes que sacrificaven estones d’esbarjo per assajar repertori polifònic.

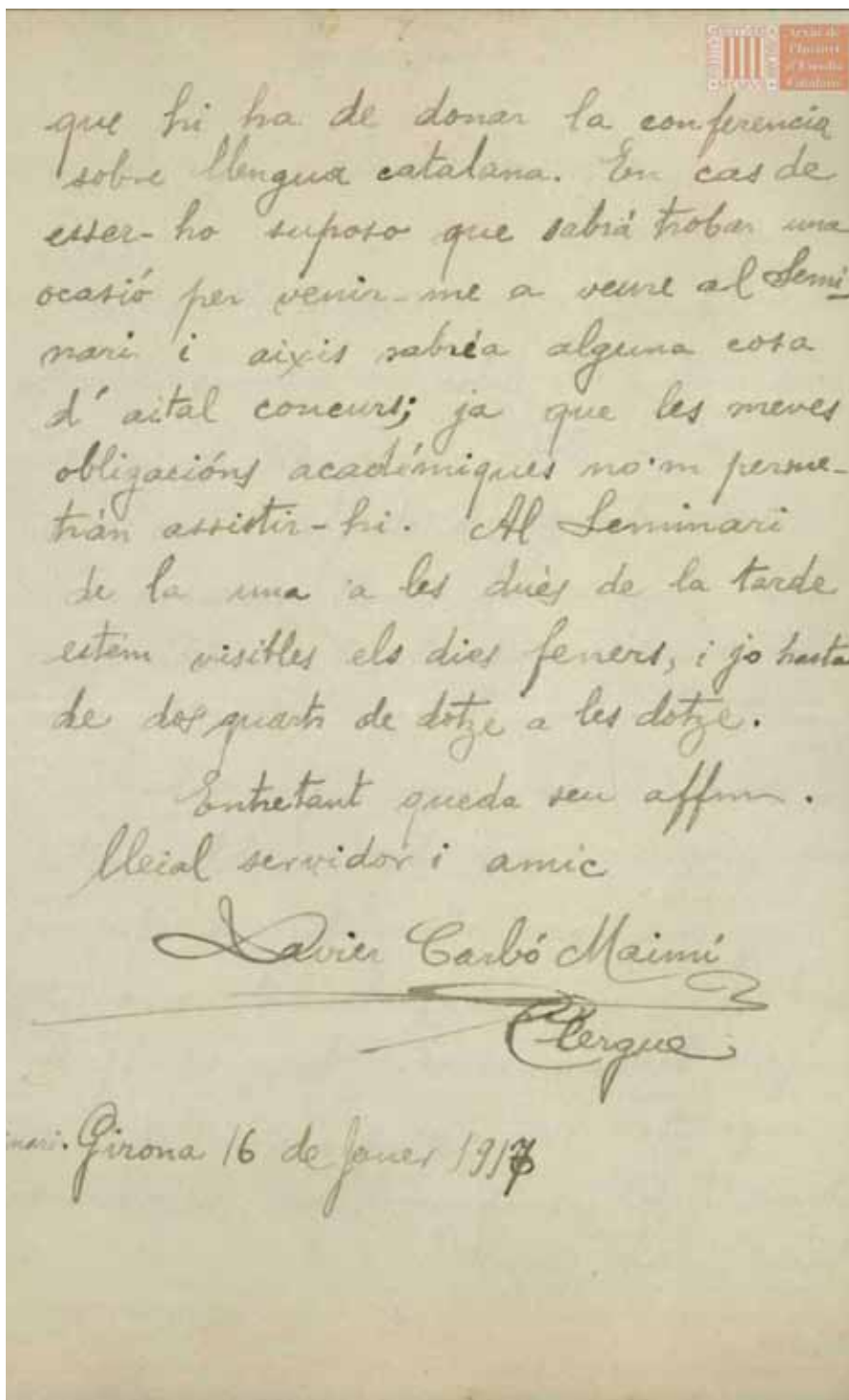
Com a herència de les “acadèmies”, i sota l’impuls del director Bordas, el 1915 van néixer els certàmens científico-literaris de la congregació mariana, que van ser saludats com els “Jocs Florals del Seminari”. S’hi presentaven una vintena de premis de diferents ofertors, als quals només podien optar els alumnes matriculats al Seminari durant aquell curs. Amb un Jurat presidit pel director de la Congregació, la concessió dels premis tenia lloc a mitjans de desembre en un acte que se celebrava a primera hora de la tarda en la gran sala del gabinet de Ciències, presidit pel bisbe i les principals autoritats, començant pel governador civil. Els certàmens popularitzaren el “Cant de la senyera” de Feixas-Roquet a l’obertura de cadascun dels actes acadèmics, cantat per l’ Schola Cantorum, que el 1915 dirigia el seminarista Josep M. Ribas i Tenas (1893-1967), també de la promoció de Carbó. El català hi tindria sempre una presència testimonial, diria vacil·lant, més enllà de les composicions literàries.

En els certàmens també hi tenien cabuda –modestament, això sí– les ciències naturals. El transformisme bio-

lògic (conegut ara com a evolucionisme) era, de tots els temes que poden encabir-se dins les ciències naturals, el tema estrella de les vetllades, pel fet que en aquella època sacsejava les consciències de molts catòlics. Podem esmentar-ne alguns casos: en el certamen ja esmentat de 1917 el Claustre oferí un premi al millor "Examen de la solució transformista al problema del origen de las especies". Dificilment, però, uns alumnes de Teologia podien tenir la base científica apropiada per poder discutir aquests temes, més enllà de les eines que li oferia l'apologètica. També era usual en aquests certàmens el premi ofert per l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya, de la càtedra d'Ètica de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, sota la direcció del gironí Tomàs Carreras i Artau, amb la condició que les observacions fossin "recollides a viva veu del poble, indicant els llocs, variants, noms i condicions de les persones, etc., tot amb brevetat i concisió i imprimint al treball un caràcter objectiu, sense preàmbuls, comentaris ni judicis". Per exemple, el 1917 s'oferien premis de 50 ptes. al "millor aplec folkloric o monografia consuetudinària sobre tema religiós, moral, literari, jurídic, econòmic, muntanyenc, mariner, etc.", i el 1925 un altre "al millor recull d'adagis comarcals", o de "Medicina popular" (1927), etc. Sota l'impuls d'aquest mateix Arxiu l'any 1917 es va fer un crida als rectors per recollir tots els "goigs" del Bisbat present en publicacions o gravats, i que havien de servir per enriquir la "Sala Gerundense" de la biblioteca.

EPÍLEG

No tots els seminaristes, ni tan sols els de principis de segle XX, culminaven amb èxit la carrera eclesiàstica ni en tenien una opinió gaire falaguera del Seminari. Un dels qui acabà abandonant, ja en la última fase, va ser el poeta, narrador i dramaturg Joan Mínguez (1900-1960), d'uns cursos per darrere de Xavier Carbó. La seva experiència, que deixà reflectida en la novel·la autobiogràfica *Dies verges*, publicada el 1929, ens dona una impressió més aviat pessimista del seu pas per la institució. És clar que ell s'està referint a un període ja immediatament posterior al de la generació de Carbó i marcat per la visita del nunci Ragonesi, el 1918, i pel reglament del bisbe Llompart, de 1924, que entre altres coses sentenciava: "El mundo sigue siendo enemigo irreconciliable de Dios y reteniendo sujetos a su pesado yugo a muchos esclavos voluntarios que o desconocen o no quieren darse cuenta de su ominosa

esclavitud".

Joan Mínguez va ser testimoni tardà, doncs, d'una generació de poetes seminaristes que florí durant els anys centrals de la segona dècada del segle XX. A banda de l'homenatjat, Xavier Carbó, hem d'esmentar al gironí Lluís G. Pla i Cargol (1889-1961), que publicà el 1915 *Garba*, una antologia d'escriptors i poetes catalans des de Verdaguer fins els escriptors noucentistes; i Joan M. Feixas (1892-1924), de Sant Esteve de Bas, autor d'unes *Gemmes. Poesies Jovenils*, publicades l'any 1918 a Olot.

I, tanmateix, Xavier Carbó i Maymí no va ser l'únic membre d'aquesta generació en tenir una mort prematura, per no dir tràgica. Pocs anys

després, el 1924 el seguiria mossèn Joan M. Feixas, essent vicari a Sant Feliu de Guíxols. I, encara no vint anys més tard, els preveres companys de promoció Josep Masachs Isern, Joan Sala-Campsaulina Turet, Antoni Fàbrega Arola, Alexandre Cristià Gruart i Agustí Burgas, així com el capellà casanenc que el va assistir al llit de mort, mossèn Francesc Gay, i el sotsdirector de la Congregació mariana, mossèn Frederic Trigàs, entre tants altres sacerdots diocesans, foren víctimes de la fúria revolucionària i anticlerical que es desfermà a la Península Ibèrica arran de l'esclat de la guerra civil.

Jordi Bohigas Mynegre

Tot divagant per tes estretes vies
veuré penjar per glòria dels teus dies
les blanques roses a l'atzar del mur
i alçant els ulls veuré volâ a parelles
xisclaires blanquinegres oronelles
que nien dalt de ton celest atzur.

Cassà de la Selva, des dels entorns de can Cabirol. Primavera de 2018.

El paper de Xavier Carbó en la recerca etnogràfica del Seminari de Girona

Fragment del discurs, d'Agustí Burgas Darnés, seminarista, pronunciat a l'Acadèmia de la Congregació Mariana del Seminari Conciliar de Girona, el dia 22 d'abril de 1917, que fou publicat a Girona a la pàgina 4, Secció Literària, del diari El Norte, de 29 del mateix mes i any, en què es fa referència al paper destacat de Xavier Carbó Maymí en la fundació i promoció de la recerca etnogràfica i folklòrica, en aquell centre de formació eclesiàstica.

De les nostres coses s'ha titulat el meu treball i ¡oidà si en tenim de coses nostres i ben pròpies els seminaristes de Girona...!

Hem arribat a un punt tal de perfecció, hem posat tan enlaire la senyera de la nostra Congregació que tornar enre-re seria ara una covardia inqualificable. Els seminaristes de Girona, amb treball constant i ben orientat hem sabut treure aquell ambient despectiu amb què eren mirades nostres coses i que no hem d'anar molt lluny per recordar-la. Ara el nostre valer col·lectiu és reconegut a per tot arreu; els ulls de moltes personalitats eclesiàstiques i no eclesiàstiques estan fits sobre nosaltres. (...) Mireu, si no, lo que en pensa el Bisbat de nosaltres; mireu lo que en diu l'Arxiu d'Etnografia de la Universitat de Barcelona; mireu en quin grau sou tinguts en els cenacles de les lletres els nostres literats; mireu lo que en judica tothom dels nostres Certàmens i veureu que el meu entusiasme no és l'entusiasme barroer que quatre coloraines promouen i que s'esvaeix a la primera ventada del pessimisme, sinó que és l'entusiasme dictat per la serena i objectiva consideració de la realitat.

Una de les primeres obres nostres és la col·laboració en les tasques patriòtiques del "Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya" amb tant d'entusiasme iniciada. El seu benemèrit director m'ho deia en aquestes passades vacances de Setmana Santa: "Nosaltres –me contava– tenim moltes esperances posades en el Seminari de Girona; en aquest aplec de joves de prometedora activitat, quina voluntat no es mou sinó per les més

Agustí Burgas, 1917

enlairades i fructíferes, d'aquesta munició de joves que, escampats arreu de les comarques gironines, poden copiar els batecs locals i trasplantar-los al camp fecund de l'Arxiu a on, conreats amb fervor, guardarem l'essència de la Pàtria, que segella el Folklore, de les glaçades del temps modern que tot ho destrueixen; de les tempestes del estrangerisme que tot ho capolen; dels tramuntanals de la migrada cultura actual que tot ho ressequen. I farem que aquest arbre dongui fruits de benedició per a la integritat de la nostra Pàtria catalana.

I, això, els seminaristes ho podem fer. Units pel llaç de la Congregació podem unificar el seu valor. Som 300. Si d'aquests tres-cents tan sols cent responen a la crida i durant el temps de les vacances esti-

vals i cada ú porti les recerques que ha fet, ¡quin èxit companys...! Quina munió de treballs sistematitzats podríem enviar a l'Arxiu, fent que es constituís la Secció d'Etnografia i Folklore del Seminari de Girona. ¡Com veuríem reviure, entremig de les cendres actuals, l'ànima immortal de la Pàtria, tan cristiana perquè és tan catalana i tan catalana, al ensem, perquè sempre ha sigut tan cristiana! ¡Cóm el veurem el passat gloriós d'aquella plana franca i riallera que se'n diu l'Empordà; d'aquella terra noble que forma la Garrotxa i la Muntanya; d'aquell estoig de flors sentoses que forma la Selva i el Gironès; d'aquella terra beneïda, perfumada de salabrors i tenyida de llums irisenques que forma la nostra admirable Costa Brava!

Veus-aquí el primer punt; veus-aquí la primera obra nostra. Jo no sóc pas qui per senyalar les normes immediates a què deuran ajustar-se les recerques que, no'n tinc cap dubte, tots farem aquest estiu. Entre nosaltres tenim una autoritat de tothom reconeguda; entre nosaltres tenim, en Xavier Carbó qui no deixarà acabar-se'l curs sense que ens formuli el programa de la nostra acció fructífera.

L'estudi i el programa aquí esmentats per Agustí Burgas, va ser llegit per Xavier Carbó Maymí, el juny de 1917, durant la clausura de les tasques de l'Agrupació d'Etnografia i Folklore del Seminari de Girona, de la qual fou fundador. Es troben integres a la primera edició del Migjorn de 1919, pàgines 248-265 i a l'edició de 1971, pàgines 217-229.

A LA VELLA CIUTAT

Racó pairal, vinc a trucar a tes portes
jo, el beduí d'aquestes terres planes,
colrat del sol i embalsamat d'aromes.
Acull-me, oh tu qui ets mare de tants homes,
que m'han brusit les soleiades fortes
i escabellat les braves tramuntanes.

Dóna'm repòs a l'ombra de l'arcada
d'antics blasons que adornen ta portada
que ha vist passar tos vencedors estols,
i al marxapeu que sobre el temps perdura
conserva encara senyals de ferradura
dels teus corsers escarbotant la pols.

I ompliré ma rànica carabassa
en l'abundosa pica de ta plaça
i apagaré la set dels meus camells
mentre vindran a omplir-hi llurs citrelles,
taral·lejant corrandes les donzelles
duent al pit un ram de roig clavells.

Assegut al pedrís després de beure,
entreteixint branques de roure i d'heura
vull fer corona eterna al teu escut
a on esclaten les magranes plenes,
i trossejades cauen les cadenes
rebuig darrer d'antiga servitud.

Tot divagant per tes estretes vies
veuré penjar per glòria dels teus dies
les blanques roses a l'atzar del mur
i alçant els ulls veuré volà a parelles
xisclaires blanquinegres oronelles
que nien dalt de ton celest atzur.

Tos arcs-botants a mig carrer sospesos
s'ufanaran de sos clavells encesos
i dels geranis d'un vermell sagnant,
i esdevindran trobadorals vivendes,
del vagabund eixam de tes llegendes,
fragments perduts del teu magnífic cant.

Llença aire amunt la veu de tes campanes,
deixonda entorn les adormides planes,
fes-te sentir de l'altra part dels monts;
desniaràs de les asprives roques
els aligots, esparverant ses lloques
que emigraran cap als veïns turons.

Dóna'm un glop de vida ciutadana,
abeura'm a bell raig de ta fontana
que arribo las dels llunyedans camins,
surt-me a l'encontre esbatanant tes portes
i entre els perfums de tes florides hortes
dóna'm ton braç i fes-me entrar endins.

Per tu els graners de les fecundes terres,
per tu els raïms de les colrades serres,
la porpra i l'or que et duu ventruda nau
i puguis cada jorn des ta finestra
saludar tot alçant la teva destra
l'adveniment del novell dia blau.

Vull coronar-te amb resplendors de posta;
ja a dues mans collida t'he una embosta
del sol mateix per a buidà en ton si,
i só arrencat dels grans dragons dels aires
tres precioses pedres de tres caires
que a sobre el front t'hauran de resplendir.

Fes davallar com matinal rosada
sobre mon cap, ciutat esposa aimada,
la plenitud de ton excels amor;
puig de ta veu a la sagrada por
me vaig llevar polsoses les sandàlies,
posa'm l'anell d'heroiques esponsàlies
sota un cel blau ple de sanefes d'or.

1914

L'ALIGA IMPERIAL
(Epigrama per a Napoleó)

Vingué batent ses ales, d'enllà de les nevades
muntanyes pirinenques; clavà sinistrament
pe'l ample de la terra jaienta, ses mirades;
Girona, al lluny, alçava sos murs immortalment.
1911

FLORS D'AMETLLER

Ametller florit
arbre beneït
per la Poesia;
fes nevar de flors
blanques voleïors
sobre ma Follia.

Arbre sol i vern
que al cor de l'hivern
mostres ta bellesa,
recull tos ramells
per enjoïa amb ells
la Naturalesa.

Arbre qui florit
tens el front ungit
per la Poesia;
tes bolves nevades
fes ploure a ruixades
sobre ma Follia!
1912

SONATA TARDORAL

Les fulles groguenques dels arbres
per terra agonitzen
a vora l'arcaic caminal que altre
temps alegraven
tranquil·les cançons d'errabunds
traginers qui a l'orella
portaven un brot de marduix i xiula-
ven corrandes,
tot fent ressonar pels desmunts
d'ombradissos recolzes
el xec explosiu de les seves llam-
pans xurriaques,
en tant que la rèqua dels matxos
desfeia sa via,
dringant els daurats cascavells al
compàs de llurs petges,
tot fent sacsejar els grans flocs viro-
lats dels cabestres
i fent rajar foc als palets sota llurs
ferradures.

Són fets una crosta d'or vell els vi-
nyars de la Còria;
madura l'aram triomfal dins les
frondes eixutes
dels plàtans gegants que tot just ini-
cien sa calba;
en rengle els pollancs vora el riu,
són un gran laberinte
de blanques columnes de marbre a
l'atzar encantades;
i els àrids massecs de muntanya de
grans oliveres
desclenxen ses branques omplint-se
la testa de cendra.

Retornen al mas les pageses de sol
coronades,
portant sobre el muscle avesat la
cistella curulla
d'enceses roselles en mig d'aromà-
tiques herbes,

i ensaig d'alegria en sos ulls i ses
galtes morenes.

Fecunda Tardor, tu que dones gen-
çor a les fruites
i saps coronar-te de pàmpols i po-
mes rosades,
aboca el teu corn d'abundància des-
sobre la terra,
i, esfinx renadiua, somriu bondado-
sos enigmes.

Emigren les grues envers les mun-
tanyes morades
portant l'averany de l'hivern en ses
ales esteses;
rodola la tarda entremig de reflexes
aurífics.

S'eleva dels camps la sentor de la
terra llaurada,
darrer ofertori de llurs esplendents

prometences;
madura el raïm vermellós de la par-
ra retorta
que ombreja el portal familiar de la
bruna masia
que té sos terrats coronats de pa-
notxes daurades.

Legions de pardals se barallen per
dins les ramades
alzines que al marge dels camps,
vigilantes, se drecen
en tant que la tarda morenta se ba-
nya en les flames
del sol que davalla darrera la rosta
pineda
com àuria estrofa a través de les
cordes d'una arpa.

1917

RAPSÒDIA BÀRBARA

Vola a mercè de la rompena onada
ràpida estrofa que m'ha dut el vent,
jo seguiré ton vol amb la mirada
per sobre de la mar esvalotada
que broda randes d'escumós
argent.

Tramunta els caires de la serra
afrosa
que mig parteix els dards que el sol
fulgura;
dintre el clot de la mà
beu, sens parar-te, un raig de la
neu fosa
que ve rodant de la sublim altura
que mai la humana petja senyalà.

Desnia dalt dels grenys de roca
brava
les aigles lluitadores que hi fan niu;
alada estrofa blava,
tempra ta forma que mai fou esclava,
del sol mateix dintre el sagrat caliu.

Estimba't dins la fonda torrentera
que baixa sota els singles tot cantant,
la matinal cançó de la gelera,
que és, als bassols, tonada riallera,
i ronca al despenjar's per la timbera,

com un ramat de feres udolant!

Desperta dins les gorgues ignora-
des
la legió de goges encantades
que en altre temps de llirijoncs
guarnia
sos fronts d'ivori i ses rutllades
trenes
i ara, aigua endins, no poden veure
a penes
migrada almoina de la llum del dia.

Salvatge estrofa al mig del bosc
nascuda,
bressada amb la cançó del llenyater,
ets forta com la flaira de la ruda
i ets bona com l'aroma del llorer.

Intrèpida et despenges per les
branques
com bordegàs esquerp que cerca
nius;
per coronar ton front de roses
blanques
t'aboques de l'avenc als caires vius.
Branda pels cels ta colossal volada
fent ressonar sobre l'etèria amplada
la ronca veu dels pifans triomfals;
i els blancs tudons del sí de les
boscúries
alabatents iran a voladúries
per ajocar-se a rere dels cimals.

Fendeix la llum en espiral geganta,
pels blaus indrets de l'infinita,
sembrats arreu de glòria i meravel-
les;
oh ardenta estrofa, canta,
tot navegant entre milers d'estre-
lles,
negada en torrentades d'harmonia.

Vibra i retruny! Ets la punyent
sageta
que vaig llençar amb una bena als
ulls;
vés i camina sobre la mar brava,
cavalcant sobre la maror desfeta,
guimbardejant entre fatals esculls.

Alada estrofa blava
de transparències feta,
que en reixes d'or no has mai sigut
esclava,
ni entre coixins t'has recolzat jamai,
enlaira ja ta triomfal volada
com Alcíó sobre la mar salada
i emporta'm cap als aires de l'espai;
que a dalt del cingle s'ha immolat
el dia
com sobre una ara en monument
alçada
davant del mar i de la terra tota...

1915 - 1916

LA UNCIÓ DEL POETA

Transfigurat baixava de l'altura
sagrada de l'Olimp. La volta atzura
s'era tornada encesa de topazis...
Baixava absort de la regió sidèria
migclucat d'ulls, en l'aire el pensament,
a la natura el cor i la revèria
oberts omplint-se d'aire llargament.
Queia la tarda enmig de violacis
mars intorbables d'aigües de claror.
L'hora era santa de vespral llugor
qui a l'adorant poeta submergia
qui davallava enlluernat del cim
d'un colombrà l'adormiment del dia
dintre d'un llit d'or, darrere de l'Olimp.

Olimp amunt era clarò opaliana
Olimp avall pureza zafirina.
Diagonal la fantasmagonia
de lluminosa escala dibuixava
sos febles trets igual que una il·lusió
escandallant la immensa calma blava
pesanta de calitges d'unció.

Xavier Carbó Maymí, poeta, en el centenari de la seva mort

Hi ha una paraula que, desgraciadament, hem de fer servir massa vegades. Es tracta de l'adjectiu "malaguanyat". L'acostumem a aplicar a aquella persona que ha mort massa jove per poder realitzar-se plenament. I, en el cas d'un artista o un escriptor, per poder trobar la seva pròpia veu i amb ella accomplir una obra.

És el cas de Xavier Carbó i Maymí, poeta i filòleg, nascut a Cassà de la Selva, i mort quan tot just havia fet vint-i-cinc anys. Xavier Carbó era seminarista a Girona i havia rebut les primeres ordres anticipadament per tal de poder traslladar-se a Alemanya per realitzar estudis de filologia. Per això s'acostuma a parlar d'ell com de mossèn Xavier Carbó.

Sempre m'ha commogut la coincidència de Xavier Carbó, coincidència de dates, amb l'escultor Fidel Aguilar, un altre malaguanyat gironí. Nascuts amb poc més d'un any de diferència i morts amb gairebé dos anys de diferència (Aguilar, 20.VII.1894-21.II.1917; Carbó, 22.IX.1893-22.XI.1918), tots dos ens han deixat proves del seu talent i dels seus anys d'aprenentatge. Tots dos van poder viure de prop el moment de la construcció noucentista del país. Tots dos van rebre les influències, primer del modernisme, i després de la renovació que va representar a Girona la presència important de la primera generació noucentista, Masó i Montsalvatge sobretot, exemples de la renovació en la plàstica i en la literatura.

La influència de Jacint Verdaguer i de Miquel Costa Llobera, especialment, es fa evident en la poesia de Xavier Carbó.

Si sabem que aquests dos personatges i l'acció d'Athenea van ajudar Aguilar en la seva formació com a escultor, no és pas aventurat pensar que Xavier Carbó també es va beneficiar d'aquest moviment ciutadà. Si pensem que Masó va estar molt lligat al món clerical gironí, que va col·laborar a la revista Vida, vetllada pel doctor Josep Pou i Batlle, catedràtic del Seminari de Girona i fundador dels Jocs Florals de Girona, que van reunir la plana major del noucentisme primerenc, on van guanyar premis Bofill, Carner i el mateix Masó, si pensem que Masó va dissenyar la senyera de

la Congregació Mariana del Seminari de Girona, senyera a la qual Xavier Carbó va dedicar un poema, entendrem que el Seminari com a centre de cultura estava molt lligat als joves noucentistes de la ciutat.

Xavier Carbó, a més de poeta que es cartejava amb el seu coetani Carles Riba, tenia una forta afició per la filologia. Ja he dit que tenia un ajut de l'Institut d'Estudis Catalans per anar a Friburg, Bonn i Munic a estudiar-ne seriosament. També es dedicava a la recollida de lèxic, i al folklore. Tot això en el temps que li deixaven els seus estudis teològics i la seva passió per

AUTO-ELÈCTRIC JORDÀ

- Electricitat
- Aire Condicionat
- Vehicle Industrial
- Maquinària Agrícola
- Tacògrafs
- Mecànica General
- Injecció
- Frens i ABS
- Pre-ITV

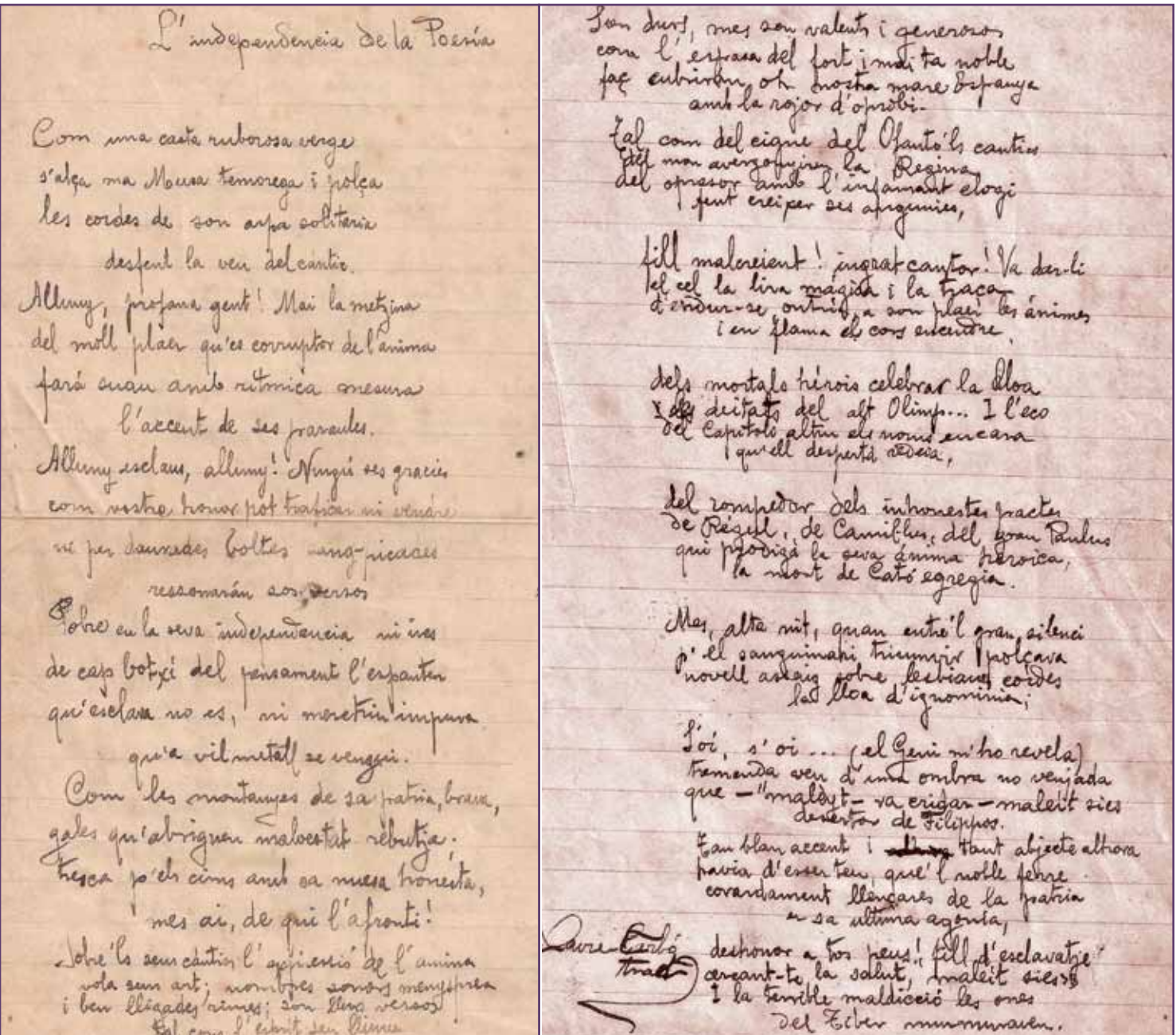
Instal·ladors oficials autoritzats d'equips d'adaptació a gas de la marca Landireenzo. Estalvia fins a un 50% en el preu de la gasolina, adaptant el teu cotxe al gas GLP.

SERVICIO OFICIAL
VDO
Tacògraf analògic i digital

KIENZLE
AUTOMOTIVE

BOSCH
Automotive
Injection Systems

Pol. Ind. el Carrilet, C/ Via 21 Tel. 972 46 34 74

Mentre Xavier Carbó treballava la traducció d'aquesta poesia de Manuel de Cabanyes, li va sobrevenir la mort.

la poesia.

Com a poeta, Carbó, va estar influït, com no podia ser menys, per l'ombra de Verdaguer, i la més moderna de Maragall i de Costa i Llobera. Sobre tot per la d'aquest, per la seva condició de sacerdot, cosa que vol dir que compartia amb ell la base d'estudis dels clàssics, sobretot llatins. Si Costa el considerem com un noucentista també hi hem de considerar Carbó. I no solament per la seva vessant classicista, la seva afició a l'oda sàfica, com a forma, sinó també pels seus poemes dedicats a l'elogi de la quotidianitat, cosa que els emparenta amb els de Masó i, és clar, amb els del Carner més primitiu. De tota manera, la seva poesia rep també una forta influència de la poesia francesa. Ell mateix, traductor de Ronsard i de Leconte de Lisle, en una carta a Riba diu: "He llegit, he llegit bàrbarament,

literatura francesa. Els clàssics francesos amb llurs vigoroses estrofes, m'han deixat eixarreit hasta l'última gota. Ventura que en Chénier m'ha reblanit un xic amb ses reminiscències de Virgili, i Alfred de Musset m'ha posat als llavis un glop d'hidromel, barrejat, això sí, amb la cicuta del seu negre pessimisme, i Leconte de Lisle m'ha embaumat d'odeur immortelle, emportant-me, en un carrusel de foc vers les olímpiques altures, a plasmar estrofes." (Carta a Carles Riba, 16.3.13).

Aquesta passió per aquests autors francesos lliga molt bé amb els seus poemes més abrandats, com ara "Rapsòdia bàrbara" (1915) o els més romàntics, com ara "Sonata tardoral" (1916). Cal dir que la seva poesia és d'una notable varietat mètrica i que destaca per la seva forma perfecta i la seva riquesa lèxica. Va traduir del

llatí la Medea de Sèneca i l'Epistola ad Pisones d'Horaci, i de l'hebreu el "Cant de Dèbora". Aquest buscar la forma catalana d'aquests textos segur que el va influir i el va ajudar. No hi ha millor escola per un poeta que la traducció.

Potser és un poeta una mica cantellut encara. Un poeta que busca la seva veu pròpia. Aquesta veu hagués pogut ser una veu distinta i original dins la poesia catalana. Però no va poder ser. A mi m'agradaria que Xavier Carbó fos rescatat d'aquest marge provincial en què ha viscut fins ara i fos considerat com un jove valor d'aquest noucentisme primer que ell, sens dubte, en la mesura del seu talent, que era molt gran, i del temps que li va ser donat, que va ser molt poc, va ajudar a definir.

Narcís Comadira

La bufa-focs

Un cop era una madrastra. N'hi ha moltes de bones, però aquella era dolenta com algunes que també solen ésser-ho. Tenia una néta a quiavorria amb tot el cor. Un dia va dir-li:

- Vina a bosc amb mi.

Ella ja se'n va témer alguna. Es va proveir de blat de moro i l'anava escampant pel camí. Pobreta! Els ocells, tot darrere, se li anaven menjant.

En arribar al bosc la madrastra li va dir:

- Mira, vés en aquesta serra d'aquí davant a buscar llenya; jo t'espero aquí baix.

La noieta obeí i, mentrestant, la madrastra va fugir, deixant la seva néta per aquells cims.

Quan ella va tenir el feix fet, va baixar on li havia dit la madrastra i no hi era! Ella vinga a plorar.

* * *

Així se li va fer vespre. I perduda com se trobava va veure molt lluny, lluny... el llum d'una cabanya. Ella que se n'hi va.

Pam! Pam! Truca a la porta.

- Qui hi ha? Va preguntar una velleta que hi havia allà.

- Una pobra noia. Em voldríeu recollir per aquesta santa nit?

- Ai, noia, no; que hi ha el Pare Gegantàs, que té tres pams de boca i tres pams de nas; i uns ulls com un sedàs.

- Per amor de Déu, recolliu-me.

- Si de cas hauràs de dormir al forn, i aixecar-te demà, de bon matí.

- Hi dormiré.

- Doncs entra.

La noia va entrar i se va ficar al forn per passar-hi la nit. L'endemà, a trenc d'alba va aixecar-se i va marxar.

* * *

De seguida baixà el Pare Gegantàs, tot flairant.

- Quina olor de carn cristiana! Ja en menjarem!

- No, no, no n'hi pas d'aquest menjar, li va contestar la velleta.

- Passes a jaure, bestiassa, li deia l'amo Gegantàs.

- Quina olor de carn cristiana que sento! Ja en menjarem, ja en menjarem, anava repetint aquell ogre!

- No, no, no n'hi pas d'aquest menjar, li replicava la velleta.

- Passes a jaure, bestiassa, abans no et sentis la garrotada.

* * *

Mentrestant la noia se va llogar a una casa que li feien fer de bufa-focs i la feien anar a vendre cada dia.

Un dia va trobar la Mare de Déu que li va demanar préssecs dels que portava.

- Preneu-se'ls, va dir-li la noia.

En tornar de vendre la va tornar a trobar. I ella, la Mare de Déu, li va regalar un vestit tot ple d'estrelles d'or.

* * *

Un altre dia, quan anava al mercat, també li va demanar fruites. I ella les hi va donar de bona gana. En paga d'aquest bon gest, la Mare de Déu li va regalar unes sabates que relluïen com el sol i un cavall, dient-li demés això:

- Sempre que el vulguis fer córrer, digues-li:

Cavallet, cavallet
pel do que Déu t'ha dat
corre com el vent.

I vet-aquí que el rei, un dia, va convidar tots els seus vassalls a unes grans festes per ballar i per escollir-ne, d'entre ells, la noia que li agradés més.

La Bufa-focs també va anar a les ballades i va ballar fins a l'hora d'anar-se'n a casa seva, que ara era la casa on estava llogada. I com que ja era tard, va dir al cavall:

Cavallet, cavallet
pel do que Déu t'ha dat
corre com el vent.

I, amb quatre bots, ja va ser a casa seva; però s'adonà que havia perdut una sabata.

La Bufa-Focs va témer que la madrastra la volia abandonar al bosc

La Mare de Déu, li va regalar un vestit tot ple d'estrelles d'or.

El fill del rei va fer pregonar que es casaria amb la qui pogués calçar la sabata que ell havia trobat. La Bufa-focs se la va poder calçar i, per això, es va casar amb el fill del Rei.

El fill del rei la va trobar i va fer pregonar que es casaria amb ell qui pogués calçar-se-la.

Hi va anar molta gent; però ningú no la podia calçar, sinó la Bufa-focs i, per això, es va casar amb el fill del Rei.

I la seva madrastra, quan va saber-ho, es va morir de ràbia.

Xavier Carbó i Maymí va recollir aquesta rondalla a Cassà de la Selva a la hivernada del 1909. Llavors tenia 16 anys. En el quadern on la guardava, hi anota: Aquesta rondalla és molt semblanta amb una que n'he llegida de castellana titulada "La Cenicienta"; mes la poso en aquesta col·lecció perquè la he sentida contar des de petit, vora la llar de foc, i em sembla, per lo tant, genuïnament catalana. N'hi ha una altra versió de Na Gumersinda Mata, recollida mot a mot de la Pilar, una bona dona olotina.

Il·lustracions: M. Àngels Masjoan, mestra.

Perfils lingüístics de l'obra poètica de Xavier Carbó

ANÀLISI DE LA PRODUCCIÓ POÈTICA

1. La nostra cultura literària ha sofert entrebancs al llarg de la seva història, entre els quals els de caràcter biològic, que han afectat la producció d'alguns poetes, com Salvat Papasseit, Rosselló-Pòrcel i Màrius Torres, que van conèixer l'òmega de les seves vides en plena joventut, com va ser també el cas de Xavier Carbó, traspasat als 25 anys, quan encara podíem esperar saborosos fruits tant de la seva activitat poètica com de la seva investigació filològica. És de justícia dedicar-li aquest homenatge pòstum arran del centenari de la seva mort¹.

Malgrat la brevetat de la seva vida², mossèn Carbó ens ha deixat mostres sòlides de la seva vessant filològica³, com l'àrea dels derivats de l'article IPSU, IPSA a la costa oriental peninsular catalana⁴, la seva contribució al vocabulari del suro o l'aportació valuosa a la recerca folklòrica⁵, dins la qual és meritori un recull de cançons tradicionals encara inèdit. Una menció a part mereix el conjunt de la seva producció poètica, de la qual no són menyspreables les traduccions d'obres de Sèneca, Horaci, Petrarca, Ronsard o Leconte de Lisle, a les quals em referiré amb l'abreviatura Trad.

Llegint el llibre Migjorn. Selecta de poesies de Xavier Carbó, en les dues edicions, he descobert metàfores originals ("sagnarien els geranis" 6; "roses /de bosc, qui són blanques i tenen de nàcar les tintes, / igual com els nàcars que et riuen damunt de les galtes" 42; "La veu plorava dins sa gargamella /com gàrgola en desglaç en la nit clara" 121; "la pineda / que balconeja a vora el mar" 132; "per sobre de la mar esvalotada / que broda randes d'escumós argent"¹¹¹), versos inspirats ("els troncs d'olivera qui tenen primor d'escultures / ses branques una ona negrenca de fruites prodiguen" 43) o l'ús de l'adjectiu impactant ("oscades roques" 134, "meditabunds xiprers" 80, "el xec explosiu de les seves llampants xurriaques" 125).

M'ha interessat vivament el tipus de llengua que utilitza, de la qual em proposo comentar diversos aspectes: l'herència de la tradició literària anterior; la capacitat creativa de lèxic, el tractament de la normativa (quan

Xavier Carbó Maymí, dibuix a la ploma d'Enric Marquès Ribalta, any 1981.

aquesta no existia i quan començava), el pòsit arcaïtzant, l'adhesió discreta al parlar natiu o la sòbria presència de castellanismes... La meua anàlisi lingüística pren per base la seva producció poètica de Migjorn, edició de 1971, amb elements que he corregit tenint en compte l'edició de 1919⁶; he completat el material de l'edició de 1971 amb peces que no figuren en la primera (les 15 primeres, numerades de 1 a 15; la resta porta numeració corresponent a les pàgines de la primera edició)⁷ i amb les traduccions de les quals, per al comentari, hem

prescindit de la traducció de Medea i de l'Epistola ad Pisones (pàgs. 151-200).

LES FONTS DEL MODEL LITERARI

2. Sabem que el poeta "neix", però sempre actuen altres factors que el "fan". En el cas de Carbó, no hem d'oblidar que la lectura de productes anteriors, absents del registre col·loquial, nodreix el seu model literari, ostensible sobretot en el lèxic. El fet d'escriure abans —o poc després— de 1913, data de promulgació de les Regles ortogràfiques, justifica la

presència de mots i construccions no reconeguts normativament, com urb 'urbs' 144, adaptació del llatí UR-BEM, com va fer l'escriptor mallorquí Caymari (1913), i que hipotèticament hauria pogut adoptar el codificador, que va preferir la forma llatina; geste* 108, 128 'gest'; cerv 'cérvol' Trad.; ferre reflexes* 126 'reflexos'; omplenar* 97, 116 'emplenar' (omplena 106; omplenaré 95), llegió* 112 'legió', profund* Rimes, Trad., oviar* 'albirar', laberinte* 125 'laberint', exil* 146 'exili', aont* Seny. 'on', etc.⁸.

En el corpus lexical de Carbo reconeixem en primer lloc mots de registre alt, culte, com àdhuc 137, fendre 53, 96, las 2, 97 'cansat' (ai, las 146, lassa 134); estargir xx 'estergir, reproduir amb plantilla lletres o dibuixos que els porta perforats', aimat 59 (aimada 99, aimador 106, aimia 1) 'amant', aimeu-vos 87, gai 'alegre' 45 ("sistre gai"), jamai 102 'mai', llunyària 28 'llunyaia', aucell 61, 98 'ocell' (aucella 77), gençor* 125 'gentilesa', jovença Tr. 'joventut', espill 57; mes 85, tr., Ind., ambdós 50, temença 136, òscul 'besada' 116, ans que 58, remembra 'recorda' 68, esparsa* 50 ["esparça"] 'cobla solta' (< cobla esparsa, DCVB; no recollida pel DECat), voladúries 112 'munició d'ocells en vol', etc., que veiem, en general, usats per poetes com Verdaguer (adolles 112 'aboques a dolls', usat dos cops), Maragall (Carbo té una citació seva i n'encapçala versos en un poema arran de la seva mort 52), Carner, P. Bertrana, etc. Vano 61, que figurava amb asterisc al DOrt 1917 i, sota l'entrada ventall al DG 1932 amb l'aclariment "dit vulgarment vano", tenia el predicament de J. Carner, N. Oller, E. Vilanova (DECat, IX, 37b, 39-57).

Afegim-hi variants fonètiques com barbre* 39 o encar* 95, 116, potser afavorides pel còmput sil·làbic del vers. I alguna extensió gramatical, com la non-non* 'la son', usat com a substantiu (present en Víctor Català) i no dins la locució fer la non-non. És in-

teressant l'ús de rou 39 'rosada', propi del mallorquí, present en Joan Alcover i Llobera (un poema del qual és encapçalat per una citació del poeta mallorquí): el mot ja figura al DOrt 1917 i se'n felicita Coromines: "En una menjadora nasqué el Salvador: gràcies a l'estre de dos grandíssims vates, el mot humilíssim pujà al cim del Parnàs: no ens en planyem" (DECat VII, 461a: 13-15). També pus Tr. 'més (en frases negatives)' des del DIEC 1995 (rimant amb carnús), nuus* Àmf. 'nusos'

CULTISMES

3. No falten els cultismes presents ja al Diccionari General, com odorosa 6, àuria 61, ignífer 49, níviés 14, nefari 84 'nefand', voluptat 144, letícia 43, fronda 15 'fullatge', etc. Aquest apareix en Febrer com a calc de l'italià (s. XV, Purgatori, I, 103: "null'altra pianta che facesse fronda"), però no reapareix en català fins al s. XX, com a adaptació del llatí FRONDE (DCVB). Altres cultismes són absents del corpus normatiu, com mirrea* 61 'aromàtic com la mirra', màrbrea* 60 'semblant al marbre', amb el sufix llatí —ea; aurifluent 131 'aurífer' (llat. AURI + FLUENTE, cf. AURIFLUUS), presidari* 15 'presidiari' (← llat. PRAESIDARIUS), palpebra 8, 119, balbucir* 115 'balbuçar' (← BALBUTIRE) prores* 69 'proes', odor* 4, evòric* 12 'ivorí, d'ivorí o semblant a l'ivorí' (ebori* 38 ← EBOREUS, Verdaguer), abscondre* Seny., melàngic* 57 'melàngios', sanitud 61 'sanitat', falanx* 97 'cos militar, ordre de batalla' (← llatí PHALANX); bissulc* 'de peülla partida' ("al déu banyut de peu bisulc" 145) (← llat. BISULCUS 'dividit en dos'), no enregistrat en cap diccionari.

Criden l'atenció els nombrosos derivats, populars o cultes, sovint sense registre normatiu ni dialectològic: balconeja* 132 'que passa moltes estones al balcó', "marineresc murmuri" 73; crostissats* 42 'coberts de crostes', sentorós 145 'olorós', endiaman-

ten* 12, reginal* 128, enyoradança* 'enyorança' 12, empenombren* 43, allitegar* 78 (enllitegar-se 'enllitar-se' al DG 32), mustion* 85 'mustiesa'; eixamorosa* 121 'xamosa'; massecs* 125 'maset'; canterellar* 98; almi-varat* 61; "carícies infantines"* 92; herculiana* Tr.; orfanell* 'orfanet' Tr.; "trobadorals vivendes" *96; "rampell vessànic"* 104, derivat del llatí VESANUS 'boig furiós'; drapell* 78, Salm., llumeneran* Àmf. 'il·luminaran', caritadament* 53, timbera 111 'precipici', desembrals 73 'propis del desembre', guimbardejant* 113 'fent gambades'. Sòdic ("de sòdica claror" 105, referit a l'aurora) deu ser una adaptació del llatí SODALIS 'amical, que fa companyia', més que de SODES 'si us plau'.

Els mots amb el sufix -ivol, cars a Verdaguer, Carner i, en general, als noucentistes, són freqüents: escoltívol 132; infantívol 42; pastorívol 42; altívol 15, tristívol* 57

APORTACIONS PRÒPIES

4. La composició resulta força productiva, a voltes amb creacions pròpies: a) amb prefix: deslaçar*-nos 'descansar' 118, desmonts* 125, desclenxen* 125 'despentinens'; sosmoure* 37 (← sotsmoure); desafressar* 'intransitar' 137, esgronxolant-se* 131 'gronxolant-se'; b) amb substantiu + adjectiu: coll-torcits* 'colltorts' Tr (veg. torcir); rostre-llànguids* 13; sangpicades* Indep.; braços-oberta ("la brava costa, dreta, / braços-oberta" 119; c) amb substantiu + verb: alabatre 40 (alabatents 112), pernabatent 140; alacaiant-li 119; testafesa* 'testa partida' 61, testavirant-se* 'girant el cap' Tr. (el DCVB recull sols el sentit figurat); d) amb adverbi + adjectiu: benamada 1; migglucat* 130; se migcotxava* 139 'es mig acotxava'; aigua-arran* 'arran de l'aigua' 139; e) altres: arbres-polls 'pollanques, polls' 65 (ALDC, V, 1200), veg. § 7); alçaprema Salm. 'alçaprèmer': blanquinegres 96; blau-verda* 69 (al DIEC, només referit a una varietat d'alga);

ROSER Construcciones Metálicas, S.A.

Carretera Girona a Sant Feliu, núm. 369 - km. 11'500
Telèfons 9(72) 46 04 34 - 46 30 35
Télex 57329 RSER - E - Telefax 9(72) 46 37 00
17244 CASSÀ DE LA SELVA

Bona Festa Major!

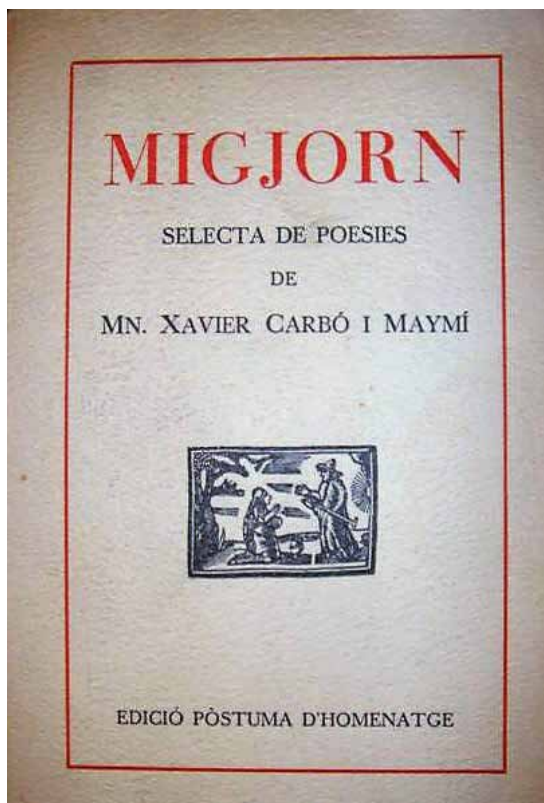
infant-amor* Salm.; nou-nascuts* 42 'nounsats'.

Tenim finalment onomatopeies-interjeccions reiteratives com catranc, catranc* 2 'indica el ressò d'una esquella' (DCVB catric-catranc); pam, pam* 2 'indica cops forts i repetits (per ex., a una porta)'; o reiteratives amb antifonia vocàlica, com patrip, patrap* 2 'indica el soroll sec i repetit' (DCVB).

NOU ÚS DELS ARCAÏSMES

5. Lligades amb algunes de les unitats literàries que hem esmentat es troben els arcaïsmes, formes antiquades en relació a un moment donat (Marouzeau, Lázaro Carreter), però que poden ser objecte de nou ús en sincronia, especialment entre els poetes i escriptors. Un dels problemes del redreçament de la llengua dut a terme per Fabra era, juntament amb l'aportació dels dialectes, el de l'admissió d'arcaïsmes; a aquest respecte escrivia el 1918:

És incontestable que havíem d'anar a un acostament del català medieval; calia anar reprenent els mots perduts, les construccions oblidades. És clar que això s'havia de fer amb un gran seny, gradualment, evitant tot encarcament de la llengua, no assajant nous arcaïsmes fins que els anteriors haguessin estat assimilats, reincorporats de nou a la llengua vivent. Avui ens trobem ja molt avant en aquesta via: paraules i construccions considerades ahir com a arcaïsmes atrevitíssims, les veiem avui usades dins la mateixa llengua parlada, i són generalment acceptats arcaïsmes que vint anys endarrera tothom hauria rebutjat [...]. L'ideal que perseguim no és la resurrecció d'una llen-

gua medieval, sinó formar la llengua moderna que fóra sortida de la nostra llengua antiga sense els llargs segles de decadència literària i supeditació a una llengua forastera" (Fabra 1932: 74-75).

Sàvies i oportunes paraules davant la situació en què aleshores es trobava el català, depauperat i reblert de castellanismes. Únicament matisaria de l'afirmació del Mestre la referència a la incorporació d'arcaïsmes a la llengua vivent: alguns d'aquests, sí, engruixirien el registre col·loquial, però altres es reservarien al registre més formal, potser més literari, com trobem exemplificats en el nostre Carbó, que utilitza variants fonètiques com

crudel* 'cruel' 78, 104, freqüent durant la Renaixença, potença* 'potència', glavi 'espasa' 89, 97, de l'època medieval; però també d'unitats lèxiques: navilis 139, après 8 'després', jorn 142, bri al 118, occir Tr., vas 'recipient', llugor* 'lluor' 130, orar 'resar' 92, cloquer 'campanar' 96, paüra 38, maisó* 'casa' 106, serpent 77, forment 133, 'blat' domenyava* 'dominava' 61, de mentre 43 'de mentre, mentre', testa 38, 84, 105, 114, 125, 131, 133, 135, 145, burg* 144, faç 137 'cara', argent 'plata' 139, prous* 'nobles' ("destronà els prous del seti on regnaven" 136), volenterosa 137, faisó 127, volença 128, beutat 53, pèlag 'mar' 7, alarbs 121 'àrabs', martres* 83 'màrtirs', sots 'sota' ("sots la parra" 98), perçò* 115 'per això', quiscú* Rimes ("que tant afavoriren després els arcaïtzants, més o menys artificialment", DECat, II, 377a, 55-57), orba 145 'cega' etc.

Poden coincidir amb mots vius en alguns dialectes, com qualche (qualque estrella 121, qualche crit 38, qualche flor 6), viu en balear, com capell 74; eixir 'sortir' (eixien 76, eixint 49, eixides 103, eixires 137, ix 38, el rar eixent 114, amb canvi de conjugació), present en rossellonès, com també oir 124 (s'ou 46, oïa 47, s'oï Indep., oïa 130); veg. Verdager 2002. Algun ha sofert un canvi accentual: cobeu* 'cobetjós' 60, Tr. (< còbeu < llatí CUPIDUS); puig* 127 és una variant de l'antic puix; algun altre pren el llatí directe (proa* 'proa' 69, esponsàlies 'esposalles', deliqui 37, ignífer 40, etc.) o remunta a la forma més etimològica (abscondes* 'escondeixes' 51, amb el

Atenem urgències

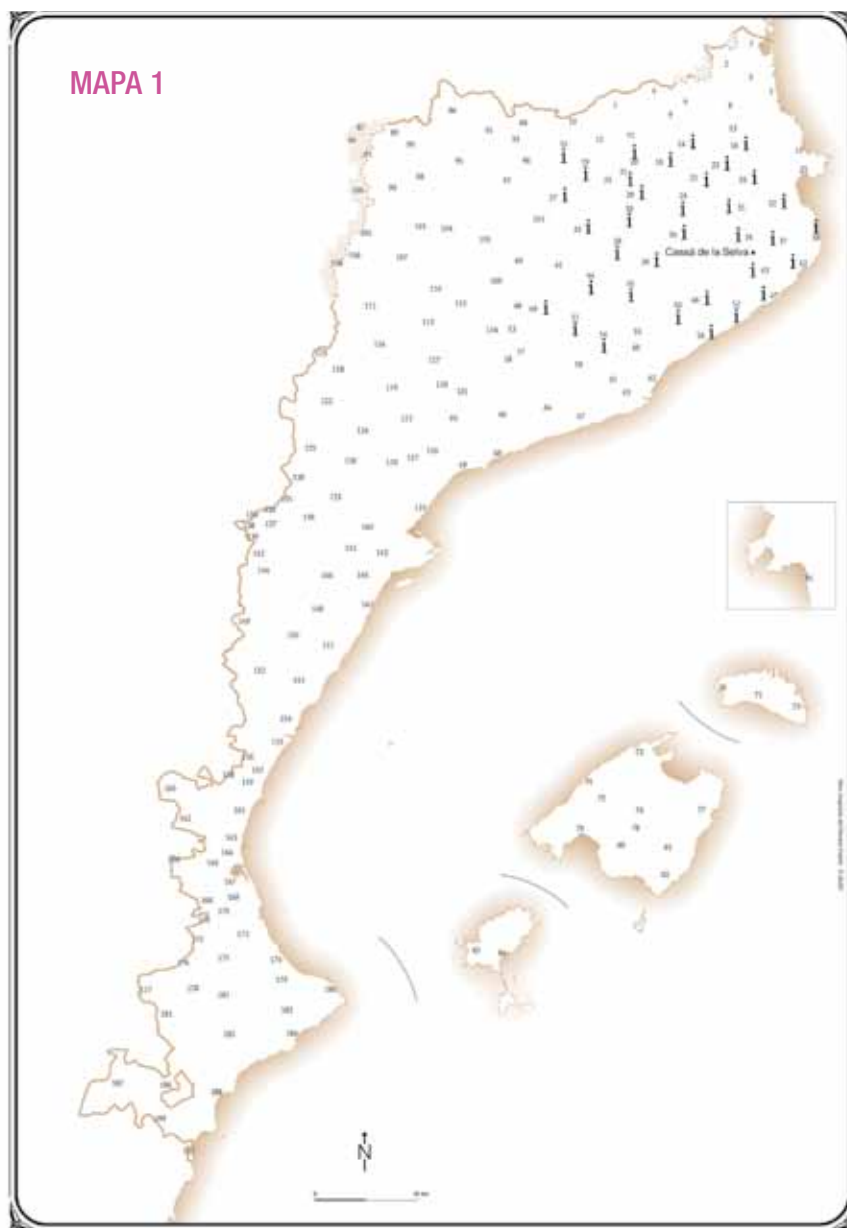
972 42 42 46 | Anglès

972 46 21 17 | Cassà de la Selva

de dilluns a divendres

CLÍNICA DENTAL
ESTACIÓ

Àrea de ll[E]ngua / ll[E]nga en catala oriental (ALDC, I, 59)

precedent de Costa i Llobera). Vi vermell 122 va designar el 'vi negre' fins cap al segle XVII (Veny1991:57-59). La rima justifica arcaïsmes com *mia 'meva'* (veg. Morfologia):

*vosaltres, vianants de la mundana via,
vegéreu mai dolor més gran que aquesta mia (89)*

*Entre triomfal,
benamada mia,
per l'antic portal
que guaita a migdia (1)*

Com també *juí 'judici'* 110, viu encara en valencià:

*encantada queda aquí [la processó]
davallant per les dreceres
—com per al Darrer Juí—*

Pertanyen als arcaïsmes de civilització *siringa* 41 'flauta de Pan'; *sistre* 45 'instrument de percussió dels an-

tics egipcis' (← SISTRUM); *quadrigues* 61 'tir de quatre cavalls en l'antiguitat clàssica'; *corsers* 95 ("corcers") 'cavalls de tornejos i batalles'; *màsic** 'vi del mont Massicus, de Campania' (← MASSICUS) "més copes de faig per a omplir-les de màsic" 43, absent del DCVB i del DECat (no citat entre els ceps llatins d'origen toponímic [André 1952: 127-133]); *arvals** 'sacerdots que feien sacrificis per la fertilitat dels camps' ("i com arvals en camperola festa" 145); *trimrems* 134 "en l'antiguitat, nau amb tres rengles de rem a cada costat" (DIEC) (← TRIREMIS).

VARIACIONS FONÈTIQUES

6. La variació fonètica es fa ostensible en l'observació de les rimes vocàliques, car no consona la qualitat de la e i sobretot de la o en els mots emparellats, segurament per fer rimar els mots "per l'occhio", segons la grafia i no segons el so, sense distinció de timbre obert o tancat; així tenim ri-

mant confortador / or 139, vora 7 / torbadora 97, estols / pols 95, aromes / homes 95, formosa / esposa / cosa 59, roses / oloroses 145, orelles / velles 95, encès / més 92. En canvi sí que la rima és correcta en flors / voliors 67, roses / oloroses 145, redempció / flor 91, hora / adora / defora 107, sonora / hora 107, car flor i hora en aquesta àrea s'articulen amb o tancada (cf. Coromines 1971:189-195). Així, doncs, Carbo no tenia en compte els timbres d'obertura vocàlica, especialment pel que fa a la e, a causa d'una tradició aliena al català, i no per indistinció fonemàtica de timbres pròpia d'un parlar, com li passava a Màrius Torres amb les rimes de mots en e, que funcionaven en lleidatà però no en català central (Veny en premsa).

A notar l'accentuació gràfica de llèn-gua 39, 65, 115, amb accent obert, índici de la pronunciació amb e oberta, pròpia d'aquesta àrea (cf. ALDC, I, mapa 59; veg. mapa 1) com em confirma X. C. La monoftongació en ambient 52 per ambient, de l'edició de 1971, feta per ultracorrecció, contrasta amb la forma correcta, ambient, de la primera de 1919.

Pel que fa al vocalisme àton, notem canvis de timbre respecte de la normativa, com ridortes 'redortes' 61, 100; rublert* 'reblert' 123, fluviol* 'flabiol' 131 (fluviol, fluvioler Flov.); ubacs 75'obacs', per ascensió de la vocal [←] en contacte amb la labial (veg. ALDC, V, 1079); omplenar* 'emplenar' 95, 106, 116, per atracció de omplir; ovirar* 117, 134, per monoftongació de aubirar (< albirar), molt freqüent durant la Renaixença (cf. Veny 2013b); poixant* 'puixant' 47, minúscol* 38, amb o ultracorrecta; emporitana* 114 'emporitana', amb u per atracció del topònim Empúries; ombolades Rimes ("les ombolades del error") 'envolades', per assimilació a la vocal següent; alluny Indep., variant antiga, amb pròtesi vocàlica per influència d'allunyar. Rodor 'tipus d'arbust' ha sofert la monoftongació del diftong de l'anterior roudor, que s'ha registrat a Empordà i Olot, amb documentació del gironí P. Bertrana (DCVB, veg. rodó). El diftong ua dins el segment gua- àton es monoftonga en go- en casos com gorets* 66 'guarets' (go-retant* 104) (cf. ALDC, IV, 745), goridor* 'guaridor' 83, 143. La vocal final e desapareix en deix-me* 97, en hòms* 'homes' 107 per exigència de la rima i homs* (d'Israel) 138 per quantificació sil·làbica

És freqüent la pèrdua de la vocal intertònica (o pretònica) en contacte amb una líquida: esprit* 40, 57, empro* 'emperò' 42, pro* 124, ofrir-te* 49, vritat* 53, pr'enllà* 131, trenyina* 47, cargolant 76; reglimar *re-

Àrea de *iré* (i variants) (ALDC, IX, Q. 2.298)

Àrea de *fressa* 'soroll' (ALDC, III, P 18)

galimar'41. A notar que desapareix* 'desapareix' 121 és un arcaisme (← *DISPARESCERE), usat per Lull, A. March i modernament per Costa i Llobera, afavorit per la quantificació sil·làbica del vers.

S'observen canvis d'accent en mots d'origen culte, com la diàstole d'aldès que rima amb boes: *ÁLOES* és un mot llatí, procedent del grec, genitiu de *ALOË*; aquest mot, que apareixia sovint en receptes medievals, era objecte d'adaptacions populars (a la Bíblia de Sevilla figura *aloés* rimant amb *és*, Coromines 1971); o la d'agora, *hel·lenisme* tardà, no anterior al segle XX, d'accentuació originàriament esdrúixola, que esdevé plana en G. Alomar (1911), com en Carbó, que fa rimar el mot amb fora 145.

Pel que fa al consonantisme, cal notar la palatalització de L- inicial de mots cultes, com *llegió** 112 'legió', *lletarg** 'letarg' 133, *llamenten** 12 'lamenten', aplicant una llei universal del català que afecta mots populars (LOCU > lloc, LACU > llac, lògic > vulg. llògic, etc.) i que vulgarment també s'aplica antinormativament a mots savis, com *llingüístic*, *lliteratura*, etc. En Carbó en resta exempt el llatinisme *lar* 'déu protector de la casa dels romans'.

Cassà de la Selva té un parlar inclòs dins la isoglossa de la iodització, que,

com és sabut, és un fenomen considerat vulgar i que no té accés a la llengua literària: tanmateix en el text trobem *redai** 'redall' 121, compost del sufix *re-* i *dai* (< DACULU), *soleis** (de *muntanya*) 'solells, solanes' 43, amb el derivat *soleiada** 61 (*soleiades* 73, 95) i els més extensos en català central, balear i alguerès *llentia* 69 < **llentia* (< LENTICULA) (ALDC, IV, mapa 866) i *vui* xx 'vull'. Telles* 90 'teies' (< TAEDA) és un cas d'ultracorrecció (semblant al vulgar *atzagallada** per l'etimològic i canònic *atzagaiada*). Notem també el grau zero de la [z] de *reina* 68 (< *resina*) [cf. ALDC, V, mapa 1252], la vocalització de la [z] implosiva de [zm] en [jm] en *espaimada* 78 'espasmada' (Empordà, Olot [DCVB] i la dissimilació de *bategants* en *abre* 76 (< *arbre*), d'acord amb la pronúncia. La forma *llecor* del vers "acre llecor bevent escumejanta" 103 sembla una catalanització del llatí *LIQUOR* 'líquid', mentre que *llecor/lla-cor* 'substància grassa de la terra' és un derivat de *llac* [DECat V, 13b].

La -t- de *claretat** 52 (*claretats* 45), en comptes del normatiu *claredat*, obeeix probablement a un desig de distanciament del castellà *claridad*; per a una convivència de formes -*edat*/-*etat* en balear, veg. *Veny-Massip* 2011. *Fantasmagonia* 130 deu ser una assimilació de nasals, per fan-

tasmagonia. *Blincar* 38 (*blincat* 39) és resultat d'una metàtesi de *vinclar* (< *VINCULARE*), amb reflex gràfic de la labial pronunciada bilabial (també usat per Víctor Català),

EL PARLAR CASSANENC

7. L'adhesió diatòpica de Carbó es troba en alguns casos. És el tribut modest del poeta a la seva parla. Hem analitzat els casos de *h[ɔ]ra*, *fl[u]biol*, *goret*, *rodor* i els supervivents de la iodització (*redai*, *solei*, *vui*; la ultracorrecció *tella*). En morfologia verbal, hem d'esmentar el futur d'*anar*, *irem* 'anirem' 107 (*irà* 112), propi de l'àrea septentrional (veg. mapa X, ALDC, IX, Q, 2298; i mapa 2).

Si passem al lèxic, una lectura atenta dels seus poemes revela adherència al parlar cassanenc (i dels seus contorns): *fressa* 'soroll' 68 (*fresses* 95, der. *fressejar* 61) (veg. mapa 3); *bagueny* 'baga de la muntanya' ["dintre el bagueny on no hi fa ressol" 133]. Àrea: *Cruïlles*, *Palamós*, *Tossa de Mar*, *Tordera* (ALDC, III, 703); *Mieres* (Gironès) [DCVB]; *Sant Feliu de Guíxols*, *Palamós*, *les Gavarres* (Tresor); *Sant Pol*, *Sant Cebrià de Vallalta*, *Horsavinyà*, *Montnegre* (Maresme), i citacions de P. Bertrana i J. Ruyra [DECat, VI, 11, 6-14]; *rega* 'solc' (ALDC, IV, 898), derivat del

cèltic *RICA, sense cap relació amb regar; pedregoleig* 132 (avui a Cassà s'usa la variant pedregolleig, amb assimilació a la palatal següent, X.C.): "un escoltívol cascadeig / de l'aigua mansa i romancera / regalimant pedregoleig". "El so metàl·lic de les pedres menudes en caure en un lloc on hi hagi un fons d'aigua [Caçà [sic] de la Selva]" (Tresor): la definició del mot que, en rigor lexicogràfic, hauria de ser "pedres menudes que produeixen un so metàl·lic etc." probablement correspon a informació de Carbó, col·laborador del que havia de ser el Diccionari dels dialectes catalans, ordenat i publicat per Griera sota el títol de Tresor de la llengua, de les tradicions i de la cultura popular de Catalunya; a la pàgina 12 figura Mossèn Carbó com a corresponsal de Cassà. Ha de ser un postverbal de pedregolejar*, que no registren els diccionaris historico-dialectals. Al DCVB figura el mot afí pedregolall 'conjunt de pedres menudes', recollit a l'Empordà, Garrotxa, la Selva, Costa de Llevant, i documentat en autors de terres septentrionals, com Pous i Pagès i Eduard Girbal, i, a més, amb variants com pedregoler i pedregolet, localitzades a l'Empordà.

riellar* 57 'regalimar': "Oh gota que rielles per la cara". El DCVB localitza el mot a Palafrugell i el deriva de riell (< RIVELLU); el Tresor el defineix "lliscar en forma de riells (Girona)". A l'Alt Empordà, riell era una "petita mitja canal marcada a la pedra per on passava el primer raig d'oli premsat" (J.C.).

Riells* 'regalims' (a riells 41; riells d'or 109): "Riell. Regalim; porció prima de líquid que corre o cau per la superfície d'un cos (Empordà)" (DCVB); "Riell. La ratlla que deixa una gota d'oli, aigua, etc., que resslera". "Quins riells d'oli que portes a la roba (Girona)" (Tresor).

Almorratxa* 3 "recipent de vidre proveït de diferents brocs per esparcir aigua d'olor" (Nota al poema 3, Enllà) "recipent de vidre proveït de diferents brocs per a esparcir aigua d'olor" (DIEC, però a DG 32 faltava "d'olor"). Àrea: Canet de Mar, Lloret de Mar, Lledó, Girona (DCVB); 'Ball antic de festa major a la Costa de Llevant' (DCVB). L'àrea devia ser més àmplia, a jutjar per la documentació antiga (Sta. Coloma de Queralt, Vic [DCVB]) i altres referències geogràfiques ("S'usa per a esbrufar els amics i convidats amb aiguanaf, aigua de roses, etc, [Migjorn Gran], Tresor).

Escalars de corda* 76 'escala de corda o de gat' (dues cordes paral·leles amb travessers); del llatí SCALARES 'esglaons', segons el DCVB, etimologia que no admet Coromines (DECat., III, 459 b, 51-53). Terme nàutic que el DIEC recull amb aquest sentit: "escala rústica formada d'un

Àrea de rusc (ALDC, VI, 1515)

tros de soca amb alguns brancons que serveixen d'esglaons" i també el Tresor, amb un significat semblant: "Tronc o branca ben gruixuda amb les rames tallades no gaire arran i que fa d'escala per a esporgar, enfilar-se als pallers, collir la fruita, etc.". Àrea: Ripoll, Borredà, Cardona, Solsona, Gironella (DCVB).

Encamelleta, fer l'* 14 'fer la traveta' ("fent l'encamelleta als seus companys"), derivat de encamellar. Àrea: Sant Feliu de Guíxols (Tresor), Empordà (DCVB). Variant fer la camelleta (Llofríu, Girona)" (Tresor)

Soplegar* 'plegar' Salm: "soplegant les ales per les puntes / les mantindria llarga estona juntes"; "tot soplegant les seves mans pietoses" 8; var: "tes mans sobre el cor soplegades" 4. Compost de so (probablement < sots) i plegar (< PLICARE) (veg. mans plegades'mans juntes'), el mot manca de documentació; només coneixem el deverbial soplec "plec que inclogui dues coses. Plec doble (Girona) (Tresor).

Allitegar* 'enllitar'. "Allitagar-se. Ficar-se al llit amb l'intent d'estar-hi molt de temps (Girona)" (Tresor), "Allitegat (Rocabruna [Garrotxa])" (DCVB); variants: enllitegar-se i enllitegat, usats per Víctor Català (DCVB).

Vergella Salm. "rebrot jove d'un arbre" (DG 32): "rebrollaria la morent vergella". Àrea: Empordà, Garrotxa (DCVB); "verga, rebrot llarg i prim" (Palamós) (Tresor).

parpres 89: "sos parpres són humitejats de plors". Àrea: Cassà de la Selva, entre altres poblacions, i citacions de parpre i parprejar en Víctor Català (DCVB); pàrpers Cànoves (ALDC, I, 15).

Arbres-polls *65 'pollancre, poll': "els arbres-polls que lluen de rosada / van saludant la fresca matinada" Àrea: ALDC, V, 1200, Girona (DCVB);

Rusc d'abelles 66. Àrea: Gironès. Baix Empordà. la Selva, Osona, Vallès (ALDC, VI, 1515; i mapa 4); contrasta amb altres mots territorials: buc al nord, arna a l'oest, vaso al sud, pel que fa al Principat; colmena, pel valencià.

Rusca 'escorça d'alzina surera' ("plat de rusca" 112). Àrea: Formiguera, Jòc ruscla (ALDC, V, P 37); "l'escorça exterior del suro (Hostalric)", "panna de suro no treballada (Girona, Caçà de la selva, Palamós)" (Tresor).

Citrelles* 9 ("sitrella"), "càntir o botija, recipient per a beure aigua al galet", amb citació de Ruyra (DCVB); avui és un estrí desusat a Cassà: antigament era un "càntir d'aram més gros que el de terrissa" (X.C.). Àrea: Girona, Alt Empordà (DCVB).

És interessant la frase idiomàtica fer rodó* 14 'no anar a l'escola' (Palamós [Tresor]), Empordà (DCVB, amb citació de Ruyra), amb nombrosos equivalents (fer campana, fer el salt, fer full, fer fotja [Raspall-Martí 1984]), fullar, fer toris, fer fugina; rodó (veg. aquest mot) és una variant de roldor.

Termenades 139 "la ratlla divisòria del terme de dues poblacions (Caçà [sic] de la Selva" [Tresor]: "I doncs què hi fas en mig de termenades / si no més sents de tos remats els bels?"

Arreguissa 68 *****: "reposa a l'ombra d'un pi que arreguissa / d'arrels la xarxa bistora, pel marge"

Bistora 68 'molt torta' (veg. arreguissa); al DIEC no més figura com una planta.

Empavescats⁹ 'empeguntats' ([...] cenyir de roses / els seus cabells xops d'aigües oloroses / empavescats de sentorós ungüent" 145; mot format sobre vasc Àrea: Empordà, Plana de Vic (DCVB).

Deuen ser tributs del mallorquí, a través dels seus escriptors i poetes, calabruix 121 'calamarsa' (DG 32) i nigulades 25 'nuvolades', derivat de nigul 121 (DIEC 1995). També deu portar el mateix segell [obrir] de pinta en ampla 116, 118 'obrir completament, de bat a bat' (< pinten ample, evolució explicada per Coromines), "locució mallorquina", "rumbosa i forta expressió", probablement heretada de Verdaguer que potser l'havia après "de Marian Aguiló i els altres mallorquins" (DECat, VI, 546).

MORFOLOGIA NOMINAL

10. Pel que fa a la morfologia nominal, cal notar l'ús masculí d'aromes 109 (els aromes) i el femení de dolor (al DIEC, on figura com a m. i f., potser hi caldria precisar que el f. és més aviat poètic o arcaic); també l'ús adjectival d'atzur 'color blau cel' flexionat ("seda atzura"* Senyera, "randa atzura"* 3, "volta atzura" 130) i de gegant 69 ("muscultures gegantes"*); com també de sol i vern 'completament sol i abandonat' (DIEC 1995): sola i verna 119, 121. Sobretot crida l'atenció l'ús massiu de femenins no canònics d'adjectius verbals en -ant, -ent:

abundanta 3, alabatenta 134, ardentia 42, 43, 113, 115, 121, brunzenta 39, correntes 98, dormenta 69, escumejanta 103, famejantas 38, frisanta 104, furienta 61, impotentes 69, innocentia 144, jaienta 104, morenta 126, odoranta 61, palpitanta 61, pesanta 130, rabenta 50, radiantia 86, refrigeranta 50, resplandenta 61, ressolanta Tr., ressonanta 147, roenta 133, rompentia 84, rutilanta 5, sagnanta 14, sonanta Tr., transparenta 3, vacil·lanta 121, vibranta 12. Sobre aquest tema, veg. Veny 2013a.

Els pronoms possessius apareixen sovint en forma àtona:

mon cor 15; mon front 15, ma dolor Tr. ("dolor mia" 89, "les cadenes mies" Tr.), ma vida 15, ma ànima 92, ma essència 15, ma amiga 10, ma voluntat 15, mes robes xx; ton esclau Salm., ton si Trad., ton setial 15, ton amor 15, ton celest atzur 96, ton front 112, ta noble faç Indep. ta faç 15, ta petja 15, ta petjada 6, ta vida 15, ta idíl·lica masia 100, ta paraula 10, ta veu 99, ta gelada font 99, ta virtut Salm., tos plaers 92, tos fills 139, tos suavissims llaços 11; son "Déu vos guard" 11, son pit 15, sos fills 13, sos versos Ind., sos llavis 120, sos ulls 125, sa olor Salm., sa última agonia Indep., sa boca 120, ses galtes 125, ses carnes curtes 14, llurs pàtries 12, llurs tombes 13. Davant mot femení co-

mençat per vocal apareix son (son escuma 120, mon arpa 12, mon arca Salm.), per evitar efectes cacofònics.

És de caràcter episòdic l'aparició del demostratiu eix (eix grapat 49)

Es troben adesiara formes plenes dels pronoms personals, convivint amb les reforçades: me vaig llevar 99, me torna Tr., me menaran 98, te troba 109, 100, te glorifica 100, se migcortava 139, se bressoleja Matinal.

En morfologia verbal cal notar la presència del perfect simple (vegí 9, prenguí 9, vinguí 83, donares 15, admirà-la 47, alçà's 138), variants arcaiques (jo só 15, só als vostres peus 84, t'ador 92, dons 39 'dónes', do'm 10, dar 13 'donar', da 140 'dóna', dés 61 'donés', encontrara-us 128 'us encontrés'; trobs 77 'trobis', cobeig Trad. 'cobejo'); formes analògiques (sapiguer-la* 50 'saber-la', obtindre 43); canvis de conjugació (torcires* 115 'torceres', retorcent-se* 14, difumir* 'difumar' (difumint-se* 69), per influència de difumí, s'esfumia* 90's'esfumava'.

ASPECTES SINTÀCTICS

11. En sintaxi cal notar l'ús constant del pronom qui amb precedent tant de persona com de cosa: el vellet qui té 42, serps qui xuclen 42, les roses de bosc qui són blanques 42, un llampec qui trencant-se l'encenia 48, l'orfe vagabund qui el pa rosega 57, un sagrairi qui guardava 61, arbre qui florit 67, troncs d'olivera qui tenen primor 43, faunes qui s'han vestit d'eures 43, joïell qui tomba Trad., etc.

A voltes es registra l'ús de l'auxiliar ser en temps compostos: ets caiguda 58, t'ets grunxada 58, s'és aclarit 94, s'és fosa 91, s'era endormiscada 3; s'és alçat Matinal, s'és pentinat Matinal, fins en règim transitiu (só arrencat 99, a la natura só admirat Matinal). I també el participi concertant amb el complement: t'ha dada ubriguesa 133, s'han feta ja la sort

Bona Festa Major!

35 Anys d'Experiència ens avalen

Construïm idees !!

FREIXAS I FREIXAS S.L.

- ✓ **Obra pròpia i per a particular**
- ✓ **Servei de petites reparacions i pressupostos a mida**
- ✓ **Estudi tècnic propi (ens encarreguem de tot)**

© www.freixasifreixas.com - Tel. 972 463 523 - Fax 972 463 253 - freixas@freixasifreixas.com

144, ha vista la llum Trad.

Tractant-se d'un discurs poètic no manquen hipèrbatsos com dormit s'han 91, estroncats s'eren 137, has-li encetat son aromàtic vi 15, parada li has la taula 15, encontrara-us 128 'us encontrés'.

CASTELLANISMES I ALTRES INTERFERÈNCIES

12. El llarg contacte de la societat catalana amb el castellà a través de l'administració, l'escola, la literatura, el teatre, etc., malgrat l'aparició de diccionaris de barbarismes (per ex., el de Careta, 1901), no eximeix de la presència d'alguns castellanismes en l'obra de Carbó, bé que d'una manera discreta, car no hem d'oblidar els seus contactes amb pròcers de la literatura catalana, com Carles Riba o lingüistes com Griera i, especialment, Pompeu Fabra, amb tots els quals va mantenir una interessant correspondència.

En la nòmina d'aquestes interferències, notem:

1) no són imputables a castellanismes mots com trono 146, catalanitzat en tron, o jacintes, rimat amb tintes, presos i adaptats del llatí THRONUS i HIACINTHUS respectivament: el primer ja es troba al s. XVII i després és usat per Verdaguer i Costa i Llobera; tampoc és resultat d'interferència arena 121, 134 'sorra', que va ser mot general a tot el domini fins que en català oriental peninsular va ser substituït per sorra, del llatí SABURRA 'llast' perquè es llestaven les embarcacions amb sorra (Veny 1958-1960: § 96).

2) són castellanismes: alfombra 86 'catifa'; cordillera 47 'serralada', se comben 43 's'inclinen', brincant 'saltant' 43, ensangrentant 104 'ensangonant', colombrar 'destriar, llucar' 39 (colombrà 130); inagotable 'inesgotable' 14; ditxa 87 'felicitat' (← cast. dicha), nàcar

42, 120 'nacre'.

3) són castellanismes catalanitzats: hermós 39, 124 (hermoses 123, 131; der. hermosura 59) ← cast. hermoso, però també el genuí formosa 59; sedent 38 'assedegat' (← cast. sediento), amb monoftongació del diftong del castellà, com en vivendes 96 (← cast. vivienda) i, per ultracorreció, ambient de l'edició de 1971, vértig 9, 47 'vertigen' (← cast. vértigo), acàs 138 'tal vegada' (← cast. acaso), llastimer ("absoltes llastimeres") 79, pifan 112 'pifre' ← cast. pifano (← cast. lastimero), arrebolat ("arrebolada vesta" Salm.) 'roja, enrogida' (← cast. arrebolado); l'enrededor 114 'els voltants' ← alrededor; potser creuat amb rodar, rodal; ensaig 125 (← cast. ensayo x assaig)

4) són calcs semàntics: herba bona 132 'herba sana' (← cast. hierbabuena); llunyanança 57 'llunyania' (← cast. lontananza), amb adaptació del primer element.

Quant a estela 77 'deixant' ("deixant estela a tot arreu d'espant", es tracta d'un portuguesisme arribat a través del castellà, però que, atès el seu frondós ús per poetes i escriptors de renom, de tot el domini lingüístic (Verdaguer, Maragall, Carner, Foix, P. Bertrana, Joan Alcover, M. Villangómez, etc.), evitaria emprar deixant en contextos cacofònics com hauria passat amb l'exemple de Carbó adduït.

ALTRES ESTRANGERISMES

13. Els estrangerismes no castellans són escassos: constitueixen manlleus al francès morna Tr. (← morne 'trista, abatuda', blonda Ànf., "una blonda cabellera" 6 (← fr. blonde), afrós 'horrorós' (afrosa 111, afroses 69) (← fr. affreux); gonflar 'inflar' (gonfla 106, gonflats 137) (← fr. gonfler); rallaria Ànf. (← fr. raillerie); revèria 'estat d'esperit que s'abandona als records'

("[...] en l'aire el pensament, / a la natura el cor i la revèria", 130) (← fr. rêverie); domtar 'domar' 68 ("fins que domti" 51) "fou imitada del francès" (DECat III, 172b, 28-29): derivat indomtable 53. Són deutors a l'italià placèvol 11 (← piacevole); transhumanat 'fet sobrehumà' (transhumanada 37) ← it. trashumanare (Febrer, A. s. XIV). Prové de l'occità antic aigla 111 'àguila'; per al nom d'aquest rapinyaire predominen en català àliga, àguila, amb les variants agla, acla, eglà, ecla en rossellonès, d'afinitat occitana (ALDC, VII, mapa 1568).

CONCLUSIONS

14. L'anàlisi de la dimensió lingüística de l'obra poètica de Carbó, ben meritòria, de matriu verdagueriana, em mena a aquestes conclusions:

1. Ús d'algunes formes fora de l'ortografia fabriana, excusable pel fet que Carbó escrivia abans o poc després de la promulgació de les Normes ortogràfiques: hi notem decisions personals (urb, geste), reflexos de la fonètica local (fluviol, goret) o exigències del vers (hôm).

2. El seu discurs lingüístic és tributari d'un lèxic heretat dels poetes de la Renaixença, amb un volum important de cultismes ja acceptats o que s'acceptarien (ignifer, voluptat), alguns propis de l'autor, sovint generats a partir del llatí (mirrea, bissulc).

3. Són freqüents els derivats, populars o cultes, sovint no registrats (balconejar, llumenar, reginal), com també els compostos (testavirar-se), a voltas audaços (rostre-llànguid, infant-amor).

4. Entren en el lèxic carbonià un bon nombre d'arcaïsmes, sovint usats a l'Edat Mitjana i a la Renaixença (navili, cloquer, beutat), alguns no normatius (quiscú, prous, prora), altres mantinguts en algun altre dialecte (juí en valencià, qualche en balear); no manquen els arcaïsmes de civilització (arval, màsic, sistre).

5. El tribut diatòpic, més aviat discret, s'observa en el vocalisme (hora, amb vocal tònica tancada; llengua, amb vocal oberta), en algun supervivent de la iodització (solei) i en alguna variant verbal (iré); en el lèxic apareixen unitats recollides pel corpus normatiu (fressa, bagueny, rega, riellar, vergella), altres que en són absents (a l'encamelleta, arbre poll, fer rodó) i altres que simpatitzen amb altres dialectes, sobretot el mallorquí (nigulades, calabruix, de pinta en ampla).

6. Són escasses les interferències del castellà, algunes avui col·loquials (hermós, alfombra, ditxa), altres menys freqüents (sedent, arrebolat). Altres estrangerismes tenen sols una presència testimonial (fr. afrós, domtar; it. placèvol).

7. En morfologia nominal crida l'aten-

KÖMMERLING
Sistemes de ventanals

TAN-LUX
TANCAMENTS DE PVC I ALUMINI

[EL SEU PROFESSIONAL EN TANCAMENTS]

972 477 616

Cassà de la Selva (Girona) www.tan-lux.com

ció la moció de categoria gramatical en atzur usat com adjectiu (volta atzura), els nombrosos casos de variació de gènere en els adjectius en -ant, -ent (abundanta, rabenta), la notable presència de possessius àtons (mon cor, tos plaers) o la convivència de formes plenes dels pronoms personals amb formes reforçades (me torca). En morfologia verbal destaca la freqüència del pretèrit simple (vegi), l'ús d'algunes variants arcaiques (dons, trobs, cobeig) i qualche canvi de conjugació (difumir, torcir).

8. En sintaxi és significatiu l'ús sistemàtic del pronom qui com a subjecte humà i no humà (el vellet qui té, serps qui xuclen), de l'auxiliar ser en temps compostos (ets caiguda) i la concordança del participi amb el complement (s'ha feta la sort).

9. El lèxic aquí espigolat mostra una sorprenent riquesa pels bucejos en la llengua antiga, el pes de la llengua mare i la copiosa creativitat, que s'estén a la derivació. La nòmina de mots recollida, sempre ampliable, enriquirà els nostres inventaris lèxics i potser obrirà una bretxa en la normativa.

10. Les mostres que hem adduït de l'obra poètica de Carbó i que pertanyen als diversos components de la llengua presenten un opulent material útil per als estudis de dialectologia, d'enriquiment de l'estàndard i, sobretot, d'història de la llengua.

En suma, un poeta que, traspassat en plena joventut, ja va donar mostres eloqüents de la seva qualitat creativa i sobretot del seu domini de la llengua, quan aquesta es trobava en formació, i que enriqueix amb la variació dels mecanismes gramaticals, un coneixement profund i actualització del lèxic antic i renaixentista, una gran capacitat neològica sustentada en el llatí, un cert nombre de candidats normatius i una assenyada acceptació de diatopismes septentrionals.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ALDC= Joan Veny – Lídia Pons Griera, *Atlas lingüístic del domini català*, 8 vols. (i materials de la base de dades del vol. 9, inèdit), Barcelona, Ins-

titut d'Estudis Catalans, I (2001) – VIII (2016).

André, Jacques (1952): "Contribution au vocabulaire de la viticulture: les noms de cépages", *Revue des Études Latines*, 20, 126-156.

Calvo i Calvo, Lluís (1991): *El "Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya" i la Antropologia Catalana*, Barcelona, Consejo Superior de Investigaciones Científicas.

Calvo i Calvo, Lluís (1993): "Xavier Carbó i Maymí i l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya", *Llum i guia*, 500, Cassà de la Selva, XL-XLI.

Campistol i Triadú, Joana (1991): "Xavier Carbó i Maymí, poeta, filòleg i folklorista", *XXIII Festes Populares de Cultura Pompeu Fabra* (Cassà de la Selva, del 10 al 17 de novembre), Cassà de la Selva, 19-21.

Campistol i Triadú, Joana (1993): "Xavier Carbó i Maymí. Perfil biogràfic", *Llum i guia*, 500, Cassà de la Selva, V-X.

Carbó i Maymí, Xavier (1919): *Migjorn. Selecta de poesies*. Edició pòstuma d'homenatge, Impremta dels germans Masó, Girona.

Carbó i Maymí, Xavier (1971): *Migjorn. Selecta de poesies*, Cassà de la Selva, Colla Excursionista Cassanenca, Tallers Gràfics Matas.

Carbó, Xavier (1918): "Els pobles de la costa de Llevant que usen els articles es i sa", *Butlletí de Dialectologia Catalana*, VI, 15-16.

Careta, Antoni (1901): *Diccionari de barbrismes introduïts en la llengua catalana*, Barcelona.

Coromines, Joan (1971): *Lleures i converses d'un filòleg*, Barcelona, Club Editor.

DCVB= Antoni M. Alcover – Francesc de B. Moll, *Diccionari català-valencià-balear*, 10 vols., Palma de Mallorca, 1930-1962.

DECat= Joan Coromines, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, 10 vols., Barcelona: "La Caixa /Curial, 1980-2001.

DG= Pompeu Fabra, *Diccionari general de la llengua catalana*, Barcelona, Llibreria Catalònia.

DIEC= Institut d'Estudis Catalans, Dic-

cionari de la llengua catalana, 2ª ed., Barcelona: Edicions 62 – Publicacions de l'Abadia de Montserrat (1ª ed., 1995).

DOrt= Pompeu Fabra, *Diccionari ortogràfic*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans

Fabra, Pompeu (1932): *El català literari*, Barcelona: Barcino.

Lázaro Carreter, Fernando (1962): *Diccionario de términos filológicos*, 2ª ed., Madrid: Gredos.

Marouzeau, J. (1951): *Lexique de la terminologie linguistique*, 3ª ed., Paris Librairie Orientaliste Paul Geuthner.

Prats i Domingo, Modest (1993): "L'activitat filològica de Mossèn Xavier Carbó i Maymí", *Llum i guia*, 500, Cassà de la Selva, XXXIV-XXXV.

Tresor= Antoni Griera, *Tresor de la llengua, de les tradicions i de la cultura popular de Catalunya*, Barcelona: Edicions la Polígrafa.

Veny. Joan (1958-1960): "Paral·lelismes léxics en los dialectos catalanes", *Revista de Filología Española*, núm. 42, 41-149, i núm. 43, 117-202.

Veny, Joan (1991): *Mots d'ahir i mots d'avui*, Barcelona, Empúries.

Veny, Joan (2013a): "Pudent/*pudenta, entre normativa i ús", *Randa*, 70 [Homenatge a Anthony Bonner/4], 141-151.

Veny, Joan (2013b): "Pronúncia diftongada de o, u [oliva > auliva] i pronúncia monoftongada de [w, aw] en posició àtona en català", *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes* [Miscel·lània Jordi Bruguera/1], Barcelona, 191-229.

Veny, Joan – Massip, Àngels (2011): *Scripta menorquina*, Barcelona-Maó, Institut d'Estudis Catalans.

Verdaguer, Pere (2002): *Vocabulari del rossellonès*, Barcelona, Edicions 62.

Vilallonga, Mariàngela (1993): "Els clàssics a l'obra de Xavier Carbó i Maymí", *Llum i guia*, 500, Cassà de la Selva, XXXVI-XXXIX.

Vocabulari de la indústria suro-tapeira (1916) (edició a part, E.R., Edicions Catalanes, 1983).

Joan Veny i Clar
Institut d'Estudis Catalans
Universitat de Barcelona

- Em plau expressar la meua gratitud a Xavier Carbó i Cañigüeral i Joana Campistol i Triadú, pel material bibliogràfic referent a X. Carbó que han tingut la gentilesa de proporcionar-me així com per haver respost a les meves preguntes i haver completat aspectes lingüístics; a Joan Ramon Veny-Mesquida, Mariàngela Vilallonga, Gemma Rigau, José Enrique Gargallo, per la lectura del text; a Núria Jolis, per l'excel·lent ajut cartogràfic.
- Veg., per a la seva biografia, Campistol 1993.
- Veg. Prats 1993; també havia iniciat l'estudi dels perfils del català de la diòcesi de Girona, treball "que —segons Griera— havia emprès amb gran entusiasme", reproduït a Carbó (1971: 209-211) i que havia estat publicat, amb les inicials A.G., al *Butlletí de Dialectologia Catalana*, XVIII, 1930, 427-429; de tota manera, la redacció i almenys part del contingut són atribuïbles a Griera si jutgem pel pes de l'homonímia en el cas de sol/sòl i la hipòtesi d'un ús antic de la r de tipus francès a l'àrea gironina, idees defensades pel filòleg de Sant Bartomeu del Grau.
- Carbó 1918; es reproduïx el mapa dels articles derivats de IPSU, IPSA a Prats

1993:XXXV; per a l'estat actual d'aquests morfemes, veg. Núria Busquet Isart, *El parlar salat: descripció, àmbit geogràfic i ús*, tesi doctoral, Departament de Filologia Catalana, Universitat de Barcelona.

- Veg. Calvo 1991 i 1993.
- Així hem corregit vica per rica, col-loquia per col-loquis, etc., però hem mantingut fluvial en comptes de flaviol.
- La referència a les peces de la primera edició que no figuren a la segona són aquestes, amb la corresponent abreviatura, quan ha calgut: Medea, :Matinal, Seny. = A la senyera, Rimes, Solitud, El flovioler= Flov., Perpetuïna, Salm= Salm espiritual, Àmf.= A una àmfora, Min.= Miniatura xinesa. D'altra banda, Trad. correspon a mots extrets de les traduccions que figuren a l'edició de 1971 (pàgs. 202-207).
- Senyalem amb un asterisc (*) els mots que no figuren al DIEC.
- D'acord amb l'observació de Xavier Carbó i Cañigüeral, substituïm empabai-gats ("empegueivats"), de l'edició de 1971, per empavescats, mot que figura a la versió original de l'autor (cf. *La Lectura Popular*, XVIII, núm. 304, 1919).

Narcís Nadal Vilallonga i Xavier Carbó i Maymí

Al servei de la fe, de la llengua i de la cultura popular

NARCÍS NADAL VILALLONGA
(21-6-1886/18-6-1976)

Narcís Nadal, l'oncle mossèn Narcís, era germà del meu avi patern. Molt de tant en tant passàvem per Franciac a saludar-lo però en un cert sentit el seu record s'havia difuminat a tota la família pel seu tancament i refugi en una petita parròquia d'un poble rural. La memòria és efímera i no queden gaire rastres de l'activitat de Narcís Nadal. A mi m'han arribat peces esparses i aïllades de la seva vida. Una llibreta escolar de les d'abans, ratllada, i amb una etiqueta a davant de "Viuda e hijos de José Franquet. Plateria, 26, Gerona" i un text manuscrit amb el títol "Teología General. Resumen" amb totes les pàgines plenes d'una lletra clara i inclinada i l'anotació al final de la llibreta "Fin del 1er tratado". Dins de les cobertes d'una altra llibreta que fa funcions de carpeta hi ha una participació de casament d'en Lluís Abella i la Rosario Sala, una felicitació d'un escolà per Sant Narcís datada a Cassà de la Selva el 28 d'octubre de 1933, una altra sense data signada pels seus nebots Francisco i Manuel (el meu pare) Nadal Oller, un parell de factures d'obres, una carta sense data del seu germà Manuel Nadal Vilallonga, des de Barcelona, amb paper de la seva consulta d'oculista i algunes notes dels seus estudis de dret¹, que va cursar com estudiant lliure a la facultat de dret de la Universitat de Barcelona del curs 1906-1907 al curs 1909-1910. La carta de Manuel Nadal és l'únic document en català i és també una felicitació extensa amb motiu de Sant Narcís i comentaris sobre els fills de l'oculista

Narcís Nadal Vilallonga, eclesiàstic, amb la seva família. Darrere, esquerra: Narcís Ruscaleda Cruzet, Manel Nadal Carbó. Després una cosina de Francisco Oller Martinell, Ivonne Oller Viader, (N) Pujol, Narcís i Manel Nadal Vilallonga, Dolors Pujol, Francisco Oller Martinell, Concepció Nadal Vilallonga, Rosita Serra Smandia, vidua de Josep M. Nadal Vilallonga. Davant: Enrica Vilallonga Morell, Àngela Oller Viader, Joaquim Nadal Vilallonga i Joana Viader Fullà (Arxiu Nadal - Oller).

Manuel i Josep M^o Nadal Abella.

Per la documentació familiar, doncs, sabem que va estudiar la carrera d'advocat. Per tradició familiar sabem també que es va ordenar sacerdot després dels seus estudis al Seminari i que va exercir el seu ministeri en diverses parròquies i a Franciac més que en cap altra.

Calia doncs anar a la recerca de detalls més precisos de la biografia de Mn. Narcís Nadal Vilallonga a l'Arxiu Diocesà de Girona².

De la documentació que s'hi conserva podem acreditar que Narcís Nadal Vilallonga va néixer a Cassà de la Selva el 21 de juny de 1886³ i que va morir a vuitanta-nou anys a Franciac el dia 18 de juny de 1976⁴.

Llicenciat en dret i ciències socials l'any 1910, fou ordenat sacerdot el 16 de maig de 1913 quan tenia vint-i-set anys.

El temps que transcorre entre la seva ordenació i l'encàrrec de la parròquia de Llagostera és el moment

1. Les paperetes amb les notes són de: Dret Civil, 1er, Aprovat el 6 de juny de 1907; Dret administratiu, aprovat el 7 de juny de 1907; Dret canònic, aprovat el 8 de juny de 1907; Dret civil, 2on, Aprovat el 20 de maig de 1908; Hisenda Pública, excel·lent el 21 de maig de 1908; Dret internacional públic, aprovat el 22 de maig de 1908; Procediments judicials, aprovat el 29 de maig de 1908; Dret internacional privat, aprovat el 25 de maig de 1909; Pràctica forense, aprovat el 28 de maig de 1909; Legislació comparada, aprovat el 2 de juny de 1910; Història de la literatura jurídica espanyola, aprovat el 7 de juny de 1910; Història del dret internacional, aprovat el 13 de juny de 1910; Hi ha també dues Matricules d'Honor: pel fet d'haver obtingut un excel·lent amb opció a Matricula d'Honor en Hisenda Pública el curs 1907-1908, se li atorga Matricula d'Honor

en Dret Mercantil i obté un excel·lent el 27 de maig de 1909; Per l'excel·lent amb opció a Matricula d'Honor en Dret Mercantil el curs 1908-1909 se li atorga Matricula d'Honor en Filosofia del Dret i obté un Notable el 14 de juny de 1910. He d'agrair a Mn. Joan Naspleda, a l'arxiver diocesà i a tot el personal de l'Arxiu Diocesà de Girona totes les facilitats i totes les valuoses informacions que m'han proporcionat i que omplen un perfil biogràfic fins ara del tot borrós. 2. ADG. Llibre de baptismes de Cassà de la Selva B17, f. 124 rv. Fill de Manuel Nadal Carbó i Enrica Vilallonga Morell. Avis paterns José Nadal Mercader i Teresa Carbó Ferrer, avis materns José Vilallonga i Joaquina Morell. Li feren de padrins Narcís Vilallonga i Francisca Carbó. 3. ADG Llibre d'òbits O-2, f. 129 r.

A dalt, d'esquerra a dreta: Antoni Maria Alcover Sureda (1862 – 1932), eclesiàstic, lingüista i escriptor. Antoni Griera Gaja (1887 – 1973), eclesiàstic i filòleg. I Manuel de Montoliu de Togores (1877 – 1961), filòleg i crític d'art. A la dreta, Pere Barnils Giol, filòleg i fonetista.

central de la col·laboració de Mn. Narcís Nadal amb les tasques del Diccionari com veurem més endavant.

Un cop ordenat va exercir de vicari de la parròquia de Llagostera (4-5-1914/ Octubre 1916)⁵. El 16 d'octubre de 1916 va rebre l'encàrrec de la parròquia de Llagostera que va conservar fins el maig de 1917⁶ després que n'hagués pres possessió com a titular Mn Joan Ferrés Puntonet que obtingué per concurs la rectoria de Llagostera el febrer de 1917.

Durant un parell d'anys desconeixem les seves activitats fins que el setembre de 1918 fou nomenat vicari de la parròquia de Sant Feliu de Girona on hi romangué fins l'any 1923⁷.

De 1923 a 1941 va romandre adscrit a la parròquia de Cassà de la Selva, on el 1928 obtingué el benefici de Santa Clara a proposta de la seva fundadora Clara Vall-llobera del que prengué possessió l'any 1929⁸. Exercint de beneficiat i prou a Cassà no sabem massa bé quines altres foren les seves dedicacions en aquest llarg període.

Acabada la Guerra Civil va ser nomenat ecònom de Castell d'Aro (març de 1941-agost de 1946)⁹. En el record de la família s'explica sense massa detalls un enfrontament amb el

metge d'aquesta població.

Finalment per oposició va guanyar la plaça de rector de la parròquia de Franciac d'on va ser-ne rector des del 24 d'agost de 1946 fins el 18 de juny de 1976¹⁰.

Trenta anys a Franciac, des de mil nou-cents quaranta sis fins un any després de la mort de Franco. No és estrany que en les boires del record només Franciac aparegui en l'imaginari familiar com una referència clara.

LES MISSIONS FILOLÒGIQUES, LEXICOGràFIQUES I ARTÍSTIQUES

L'efervescència política i cultural del primer terç del segle XX està marcada per l'eclosió del catalanisme polític, la creació de l'Institut d'Estudis Catalans (1907), el desplegament dels moviments successius del modernisme i el noucentisme i el lideratge polític primer des de la Diputació de Barcelona i després des de la Mancomunitat de Catalunya d'Enric Prat de la Riba.

Les missions arqueològiques i artístiques, les eixides filològiques, el rescat del patrimoni tangible i intangible i l'escrutini permanent de la llengua, les tradicions i el folklore marquen uns anys d'activisme imparabile encapçalat pels Domènech i Muntaner, Puig

i Cadafalch, Eugeni d'Ors, Antoni M. Alcover i tants d'altres que orientaven la recerca al servei de la construcció nacional.

Un dels fonaments era la llengua com ho posa de manifest l'excursió filològica d'Alcover de 1906¹¹, amb una metodologia de recopilació i enquesta, a la recerca de la llengua de les persones grans i de les variants dialectals detectades pels capellans, els mestres, els farmacèutics amb la voluntat de fixar el lèxic i la seva presumpta evolució.

Aquest és el camí que seguiran de forma complementària, i a l'empena finalment de l'IEC els treballs de Mn. Al-

5. BEG (Butlletí de l'Església de Girona), 1913, p. 319.
6. BEG, 1914, p. 206.
7. BEG, 1916, p. 543.
8. BEG, 1918, p. 444.

9. ADG. A-163, f 295
10. BEG, 1941, p. 31
11. BEG, 1946, p. 147 i BEG, 1976, p. 429 per la defunció.

cover abocats al Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana (1901-1936), des de 1911 amb els treballs de la Secció Filològica creada aquell any i des de 1914 el Butlletí de Dialectologia Catalana impulsat per Pompeu Fabra i que tenia al seu càrrec les Oficines Lexicogràfiques. Més enllà dels dos grans noms esmentats prenen aquí el seu protagonisme Marià Aguiló (pel seu diccionari), Mn. Antoni Griera, Pere Barnils, director del Diccionari General i Manuel de Montoliu¹². I conviuen els treballs que havia endegat des de 1901 Alcover orientats a un "diccionari gros" i els de tenir aviat un "Diccionari provisional".

És en aquest marc que hem de situar la col·laboració dels dos amics. En canvi la ruptura d'Alcover amb l'Institut l'any 1918 transcendeix el marc cronològic de l'activitat de Mn. Narcís Nadal i de Xavier Carbo i Maymí.

MOSSÈN NARCÍS NADAL VILALLONGA I MOSSÈN XAVIER CARBÓ I MAYMÍ (CASSÀ DE LA SELVA, 22-9-1893/22-11-1918)

Tenim ja clar el perfil biogràfic de Mn. Narcís Nadal. La vida plena i efímera de Xavier Carbo i Maymí ens és també ben coneguda.

El dossier monogràfic que li va dedicar l'any 1993 la revista cassanenca Llumiguia és una bona referència de diversos testimonis que ens aproximen a la biografia espiritual i intel·lectual de Xavier Carbo i Maymí.¹³ D'aquí se'n desprenen les seves relacions amb l'obra del Diccionari, la seva obra poètica, les seves relacions amb la intel·lectualitat barcelonina emergent i la seva tasca d'etnògraf i folklorista.

Precisament Modest Prats es concentra en "L'activitat filològica de Mossèn Xavier Carbo i Maymí" que és el tema central d'aquest nostre article.¹⁴ Portats tots per la inèrcia parlem sempre de Mn. Xavier Carbo però per fer ben evident el caràcter de la seva col·laboració amb Mn. Narcís Nadal i amb l'IEC em limito a par-

lar de Xavier Carbo i així deixar clar que només en els dos darrers anys de la seva vida va assolir la condició de clergue que sempre més portaria incorporada a la seva biografia.

El punt crucial de l'amistat i col·laboració entre els dos amics Nadal i Carbo, capellà el primer i seminarista el segon, van ser les campanyes lexicogràfiques per la recollida de materials orientats a la confecció dels diccionaris de la llengua catalana que calia formar per tal de dotar el català d'un marc normatiu, lexicogràfic i dialectològic modern i solvent. El marc d'aquesta col·laboració fou necessàriament restringit i acotat a un període curt de temps marcat per la transferència de les tasques de Mn. Narcís Nadal a Xavier Carbo i escapçat sobtadament per la mort prematura i dolorosa de Mossèn Xavier Carbo.

Si l'any 1912 Mn. Antoni Griera i Pere Barnils van visitar Sant Hilari Sacalm, Santa Coloma de Farners, Girona, Amer, Cassà i Llagostera hauríem de pensar, per les altres evidències documentals que tenim, que a Cassà i Llagostera degueren coincidir amb Mn. Narcís Nadal i potser també amb el jove seminarista Xavier Carbo.

Amb la documentació de l'IEC sabem que Mn. Narcís Nadal fou corresponsal i col·lector del Butlletí de Dialectologia Catalana de Pompeu Fabra en el vol I de 1914 i en el vol III de 1915 i que aquest any es va fer el pont entre Mn. Nadal i Xavier Carbo, un jove seminarista lletraferit, i que aquest fou col·laborador del Butlletí des del vol. III de 1915 fins el vol VI de 1918¹⁵.

Així Mn. Narcís Nadal el 12 d'octubre de 1913 s'adreçà a Pere Barnils reclamant el qüestionari perquè només havia rebut un carnet de papernetes¹⁶. El 7 de gener de 1914 s'adreçà un cop més a l'Institut indicant que s'havia oblidat de signar el carnet de l'interrogatori III i que el podrien identificar perquè és "el que posa com a vents intermitjos tramuntana de Rossas, Garbí, Vent de Tossa i Vent del Montseny"¹⁷

Gairebé un any més tard, el 4 de setembre de 1914 la Direcció de les Oficines del Diccionari va escriure a Mn. Narcís Nadal reclamant-li un seguit de qüestionaris que no havia enviat, demanant-li que es posés al dia, que si calia ho fes ajudat per algú i fent-li saber que la seva resposta havia de ser no només en benefici del diccionari sinó també d'ell mateix perquè si no es posava al dia amb les noves trameses se li apilonaria la feina¹⁸.

Narcís Nadal respongué aquesta carta comminatòria demanant tota mena d'excuses, indicant que havia trigat a respondre per veure si trobava algú per ajudar-lo en la tasca a Cassà i argumentant el seu trasllat sorpresiu a Llagostera com a vicari per part del Bisbe de Girona com la causa del retard en omplir els qüestionaris referits a Cassà de la Selva¹⁹.

Molt ràpidament Pere Barnils el respongué demanant-li que si no ho podia fer per Cassà, ho fes per Llagostera, i insistint-li que busqués algú que ho pogués fer per Cassà i fent-li saber que no voldrien renunciar a la seva col·laboració "ja que els carnets omplerts per V., vinguts a aquestes oficines, mostren les seves belles aptituds per a contribuir a la nostra investigació"²⁰.

El fet és que uns mesos més tard, el 18 de març de 1915 Mossèn Xavier Carbo i Maymí s'adreçà a Pere Barnils en una carta que és com una mena d'incorporació i adhesió a la tasca de l'Oficina del Diccionari. Explicava com els remetia tres qüestionaris que li havia lliurat uns mesos abans mossèn Narcís Nadal amb el prec que volgués omplir-los i encarregar-se de "la seva tasca filològica". "La íntima amistat que tinc amb ell no em permetia refusar-li la proposta i veus aquí la raó de les tres cèdules omplertes que acompanyen aquesta carta". I seguia dient que en el cas que els plagués el contingut "ja podeu anar-me enviant carnets, butlletins, i a ser-vos possible, els nombres que es publiquin de la vostra publicació filològica, podent-me comptar des d'ara com a

12. ALCOVER, ANTONI M. : Dietari de l'excursió filològica 1906. Barcelona, Ed. Proa, 2006.

13. Per aclarir el nom de cada cosa i el paper de cadascú en aquest món complex de la Filologia, la dialectologia i la Lexicografia en els primers anys del segle XX són una bona guia els articles de RAFAEL I FONTANALS, JOAQUIM: "El 'Diccionari de l'Institut' i el 'Diccionari Fabra'" a Estudis de Lingüística i Filologia oferts a Antoni M. Badia i Margarit, Vol. III, 1996; pp. 217-269 i "La lexicografia institucional: el cas del català", a De Lexicografia. Actes del I Symposium Internacional de Lexicografia (Barcelona, 16-18 de maig de 2002), ed. A cura de PAZ BATTANER I JANET DECESARIS, Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, 2004, pp. 103-122.

14. Llumiguia. Nº 500, Cassà de la Selva, octubre de 1993. Dossier de la p. I a la LII entre les pàgines 100 i 101 de la revista. El perfil biogràfic que en fa Joana Campistol i Triadó ens estalvia ara les dades principals: estudiant a la Salle de Cassà, seminarista als onze anys al Col·legi de la Sagrada Família, estudiant extern als 14 anys i preceptor de la família Sambola Burgués als divuit anys, vivint al carrer de la Força de Girona i ordenat d'ordres menors el 1916.

15. PRATS I DOMINGO, MODEST: "L'activitat filològica de Mossèn Xavier Carbo i

Maymí, a Llum i Guia, 500, octubre 1993, p. XXXIV i XXXV, on es publica també la nota de Xavier Carbo sobre "Els pobles de la costa de llevant que usen els articles es i sa", de 1917.

16. FIGUERAS CAPDEVILA, NARCÍS: "Mn. Antoni M. Alcover a les nostres terres. Anada a les Guillerries i a Sant Hilari Sacalm (maig de 1909), a Quaderns de la Selva, 15, 2003, pp. 227 a 238 i molt especialment les notes 2 i 3 de la p. 229.

17. Arxiu de l'IEC, G4D7. SF-Correspondència. Reg. 9152. Carta manuscrita en català de Mn. Narcís Nadal a Pere Barnils. 12 d'octubre de 1913.

18. Arxiu de l'IEC, G4D7. SF-Correspondència. Reg. 9229. Postal manuscrita en català de Mn. Narcís Nadal, del "7 de Janer 1914" adreçada al "Sr Director de las Oficinas del Diccionari Gral de la Llengua Catalana. Palau de la Diputació. Barcelona".

19. Arxiu de l'IEC, G4D7. SF- Correspondència. Reg. 9479. Carta de la Direcció de les Oficines del Diccionari, mecanoscrita en català (còpia sense signar), a Mn. Narcís Nadal, adreçada a Cassà de la Selva, capçalera: Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica. Palau de la Diputació. Barcelona, Barcelona, 4 de setembre de 1914.

20. Arxiu de l'IEC, G4D7. SF-Correspondència. Reg. 9514. Carta manuscrita en català de Mn. Narcís Nadal a Pere Barnils de data 10 d'octubre de 1914.

decidit col·laborador del Diccionari de la Llengua²¹. La resposta a Xavier Carbó és del 14 d'abril de 1915, es donen per satisfets pels carnets retornats degudament omplerts i li fan saber que el compten entre els seus col·laboradors²²

Pere Barnils li preguntava a Mn. Narcís Nadal el 28 de juliol de 1915 si havia traspassat tota la seva tasca de col·laborador del Diccionari a Mn. Xavier Carbó o si pensava seguir col·laborant-hi; si cessava li agraeix tota la seva col·laboració fins ara i si seguia sap que té tota la seva confiança per fer-ho.²³

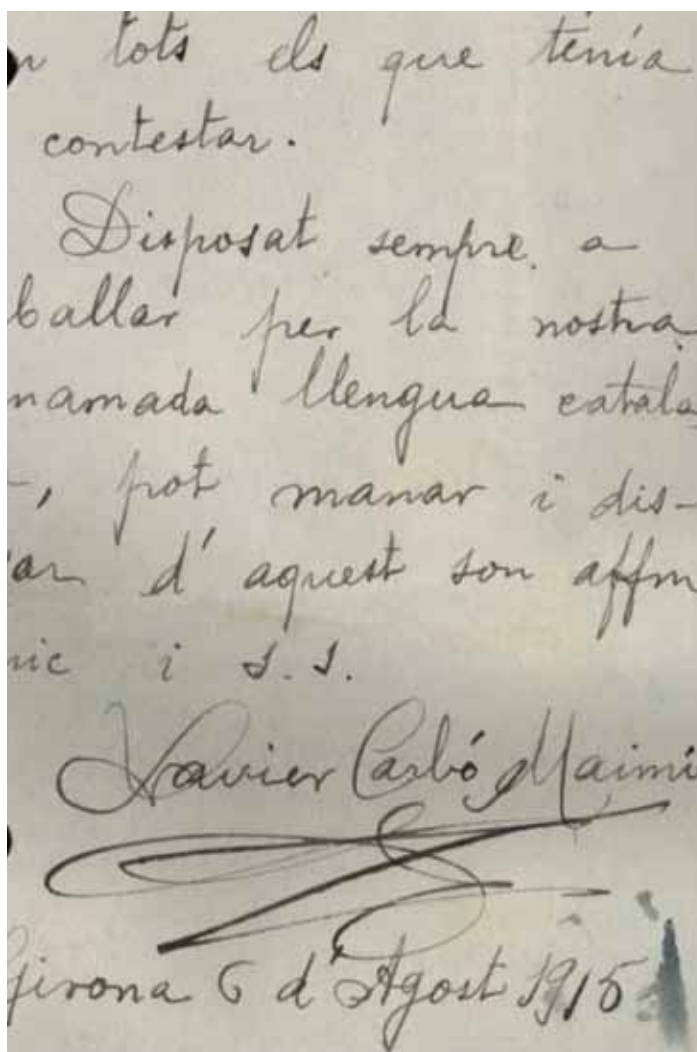
Finalment el 4 d'agost de 1915 Mn Narcís Nadal escrigué a Pere Barnils i li confirmà que deixava la tasca del diccionari, que havia quedat amb Xavier Carbó que els hi faria saber però que va endarrerir la comunicació quan va saber que Mn. Carbó havia sigut cridat a files. Ara però i a la vista de la carta de Barnils del 28 i veient que Carbó seguia amb la seva tasca pregava Barnils que li fes plena confiança "aixís almenys ja que jo no me n'he pogut ocupar per les raons que últimament li vaig exposar en una carta hi haurà qui ocupi'l meu lloc complint-lo millor que jo" i acabava anunciant que acabaria d'omplir els carnets que encara tenia a les seves mans.²⁴

Des d'aquest moment i per un període molt curt de temps Mn Xavier Carbó assumí la tasca que li fou traspasada amb gran dedicació, passió i entusiasme i amb més continuïtat que durant l'etapa de Mn. Narcís Nadal. La correspondència de l'etapa de Mn. Xavier Carbó acredita una voluntat d'eixamplar la mirada i transcendir la recerca filològica per endinsar-se en el terreny de la literatura popular, del cant i de les tradicions en una tasca que esdevé també etnogràfica.

Els primers temps coincideixen amb els seus tres mesos de servei militar i per això comunica a Pere Barnils que durant un temps endarrerirà les seves remeses²⁵. Si Pere Barnils li reclamava els qüestionaris del XIII al XVII, amb data 21 de juliol de 1915²⁶, el 6 d'agost acabades ja les maniobres militars i el seu servei militar Carbó responia una carta de Pere Barnils i ja li tornava tots els qüestionaris pendents omplerts.²⁷

El 30 d'agost, des de Cassà, de vacances escrivia a Pere Barnils i li feia arribar unes "quantas cançons populars, per si són aprofitables", i demanava que les hi retornessin per no malmetre la seva col·lecció folklòrica.²⁸

El 7 d'octubre de 1915 reclamà resposta de les cançons populars i demanava un altre carnet en blanc perquè creia que les respostes al Qüestionari 19 sobre "L'art de fer el pa" serien tan extenses que necessitava més d'un carnet en blanc²⁹. Aquesta petició la reiterarà al cap d'un temps de forma genèrica fent saber a Pere Barnils que amb el sol carnet del qüestionari, sempre fa curt.³⁰ La resposta sobre les cançons és de l'11 d'octubre de 1915

i la direcció del Diccionari li diu que les cançons no caben en el Butlletí atès el seu caràcter eminentment lingüístic i li retornen el plec de cançons i l'encoratgen a mantenir i ampliar el seu recull folklòric.³¹

El dia 27 de novembre de 1915 expressà el seu agraïment a Pere Barnils per l'obsequi que li han fet arribar des de la Secció Filològica de l'IEC i li diu que és un honor immerescut "ja que no he fet altra cosa que posar-hi una mica de bona voluntat i el desitj de poder contribuir jassia amb mínim esforç a bastir un monument perdurable a la llengua pàtria"³²

En cartes posteriors demanarà més carnets (12 de novembre de 1915) i (20 d'abril de 1916) i en d'altres s'excusarà pels endarreriments (19-5-1916) i anunciarà (28 de juny de 1916) que s'anirà posant al dia³³. Encara

21. Arxiu de l'IEC, G4D7. SF-Correspondència. Reg 9517 Carta mecanoscrita, (còpia sense signar) de la Direcció de les Oficines a Mn. Narcís Nadal amb data 13 d'octubre de 1914, adreçada ja a Llagostera.

22. Arxiu IEC. G4D7. SF-Correspondència. Reg 9639. Carta adreçada per Xavier Carbó Maimí a Pere Barnils, amb data 18 de març de 1915. Manuscrita en català i remesa des del carrer de la Força 13, pral de Girona.

23. Arxiu IEC, G4D7. SF-Correspondència. Reg 9644. Carta (còpia sense signar) mecanoscrita de la Direcció de l'Oficina del Diccionari a Xavier Carbó de data 14-IV-1915 amb capçalera Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica. Palau de la Diputació Barcelona

24. Arxiu IEC. G4D7. SF-Correspondència. Reg 9785. Carta mecanoscrita (còpia) adreçada a Mn. Narcís Nadal a Cassà de la Selva, amb data 28 de juliol de 1915 i capçalera de l'Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica. Palau de la Diputació. Barcelona.

25. Arxiu IEC. G4D7. SF-Correspondència. Reg 9796. Carta manuscrita de Mn. Narcís Nadal a Pere Barnils. Data 4 d'agost de 1915.

26. Arxiu IEC. G4D7. SF-Correspondència. Reg 9663. Carta manuscrita de Xavier Carbó i Maimí a Pere Barnils, datada a Girona el 9 de maig de 1915.

27. Arxiu de l'IEC. G4D7. SF-Correspondència. Reg 9754. Carta mecanoscrita

(còpia) de la Direcció de les oficines a Xavier Carbó Maimí, amb data 21 de juliol de 1915.

28. Arxiu IEC. G4D7. SF-Correspondència. Reg 9799. Carta manuscrita de Xavier Carbó i Maimí a Pere Barnils, 6 d'agost de 1915.

29. Arxiu IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 9832. Carta manuscrita datada a Cassà de la Selva 30 d'agost de 1915. Paper amb capçalera de "Narciso Sambola. Girona" i amb les adreces de Cassà, Sant Andreu, 7 i de Girona, Força 13 pral.

30. Arxiu de l'IEC. G4D7. SF-Correspondència. Reg 9870. Carta manuscrita en català del 7 d'octubre de 1915. De Xavier Carbó a Pere Barnils.

31. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10016. Carta manuscrita de Xavier Carbó Maimí a Pere Barnils datada el 19 de febrer de 1916.

32. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 9873. Carta mecanoscrita (còpia) de la Direcció de les Oficines del Diccionari a Xavier Carbó Maimí amb data 11 d'octubre de 1915. Capçalera Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica. Palau de la Diputació. Barcelona.

33. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 9919. Carta mecanoscrita de Xavier Carbó Maimí al Sr. Pere Barnils amb data de 27 de novembre de 1915.

insistirà en la manca de carnets per omplir en una carta del 12 de juliol de 1916 que dedicà però principalment a demanar aclariments filològics i a plantejar dubtes sobre l'evolució i les interpretacions de la paraula "Calamistrum" i "Clamàstecs de Cremaster" segons un estudi de Manuel de Montoliu al Butlletí de Dialectologia Catalana.³⁴

Durant les vacances de 1916 Carbo es va entretenir a la Plana de Vic a recollir unes mostres de llatí corrupte que envià a Pere Barnils per si podien ser d'alguna utilitat, igual com un antiquíssim testament sacramental que havia trobat a l'arxiu de "Corominés" de Sant Martí Sescorts³⁵.

Des de l'inici del curs 1916-1917 Xavier Carbo visqué intern al seminari, creia que ara podria treballar amb més mètode i considerava que podrà regularitzar definitivament els seus carnets endarrerits; aprofitava per demanar informació sobre la paraula "to-com" que no havia sentit mai fins feia uns tres anys a la Creueta amb significació d'objecte indeterminat per a contenir objectes; el dubte li venia d'una informació donada pel professor d'hebreu en plena classe dient que tocom volia dir "en todas partes" i aprofitava la carta per demanar d'incorporar un amic seu del Seminari Mn. Narcís Busquets a la secció de ciències naturals del diccionari; la resposta de l'IEC del dia 13 de novembre de 1916 fou que tocom com ell diu respon a una cosa o objecte indeterminat i per la petició de col·laboració de Mn Narcís Busquets li indiquen que s'adrexi a Eugeni d'Ors, Secretari General de l'IEC i secretari de la secció de ciències³⁶.

Amb un targetó Xavier Carbo indicà a Pere Barnils el 29 de novembre de 1916 que havia d'interrompre les seves col·laboracions mentre duressin els exercicis espirituals "precursors de les ordres sagrades" i continuava dient que "Aixís que hagi rebut la tonsura i els ordres menors" seguiria amb la seva tasca³⁷

Les inquietuds de Xavier Carbo es manifestaven cada cop d'una manera més explícita i aprofitant que anunciava la remesa dels qüestionaris de 1916 li deia a Pere Barnils que volia col·laborar amb un text bíblic a les festes literàries de sant Tomàs del Seminari i que li agrairia li fes arribar un exemplar del "Diccionari hebreu-llatí-català" del Dr. Francesc Barjau que ha vist anunciat en el Butlletí de Dialectologia. També aprofita per demanar-li que si és el membre de l'IEC que ha de donar una conferència en el Concurs Lexicogràfic de Sant Feliu de Guíxols, on acaba de guanyar un accésit, aprofiti per fer-li una visita al Seminari.³⁸ La resposta de Pere Barnils fou immediata tot explicitant que el Diccionari hebreu que li demanava és "in fieri" i que en el Butlletí s'anuncia com a obra en preparació. S'hi excusa per no haver pogut passar per Girona i li dona detalls del concurs de Sant Feliu de Guíxols i de com el jurat va voler recuperar dos treballs, entre d'altres el de Xavier Carbo, que inicialment no havien estat premiats.³⁹

El març de 1917 Carbo escrigué a Mossèn Griera i li remet el qüestionari del mes i quatre dels que li havia traspassat "l'amic Mossèn Nadal" dels set o vuit que tenia pendants; però com que se li acostaven els exàmens pel grau de batxillerat de Lletres a l'Institut de Girona anunciava que suspens momentàniament les seves col·laboracions per concentrar-se en els estudis. Aprofitava per explicar-li que "El Cant de Débora" que havia preparat per les festes de Sant Tomàs l'havia presentat amb poques esperances d'èxit als Jocs Florals de Barcelona, amb el títol de "Cant de victòria"⁴⁰.

Per primera vegada apareix Pompeu Fabra a la correspondència de Xavier Carbo el primer de març de 1917 respondent una carta anterior de Pompeu Fabra del dia 24 de febrer de la que no tenim el rastre i on suposadament Fabra li feia algunes preguntes: per aquesta carta però tenim una declara-

ció d'intencions de Xavier Carbo quan li diu a Pompeu Fabra que "la filologia i la literatura són les meves aficions predilectes..."⁴¹

Un cop acabat el curs 1916-1917 Xavier Carbo es sent més còmode per respondre i omplir els qüestionaris i per incrementar el seu activisme filològic i en una carta a Mossèn Anton Griera li fa arribar el qüestionari del mes "i ahora dos més que me'n quedaven d'una colla que me'n va donar temps ha Mn. Nadal, per a que els contestés en lloc d'ell, ja que els seus nombrosos afers no li permetien contestar-los. En realitat en aquesta carta assumeix un cert paper de coordinador per a les comarques de Girona i informava Mn Griera que per a respondre els qüestionaris del diccionari podria comptar amb Mn. Joan Me Feixas d'Olot, amb en Llambert Font Gratacós de Besalú, amb en Joan Florí de Figueres podia obrir les necessitats de La Jonquera i li recomanava finalment en Narcís Jofré que resideix a Girona però és de Santa Coloma de Farners.⁴²

Durant l'any 1918 Xavier Carbo continuà amb la seva tasca i remet a Mn. Griera una poesia amb el prec que la faci arribar a "Vida Cristiana" si bé Mn Griera en la seva resposta li fa saber que l'ha passat al "Missatger del Sagrat Cor"; en aquesta mateixa carta envia les respostes dels qüestionaris 52 i 53, noms d'ocells de les comarques gironines i unes especificacions sobre els municipis de la Costa Brava gironina on predomina encara el parlar salat.⁴³

La salut de Mn. Xavier era molt fràgil i les intermitències en el treball filològic eren cada cop més sovintejades. En una carta d'en Joan Florí a Mn Griera, datada a Girona el 10 de març de 1918 en un post scriptum li diu: "Com es deu haver pogut enterar amb la petita nota d'el qüestionari, des de la marxa de Mn Xavier a casa seva, se saben notícies molt tristes, qu'ns deixen sols amb l'esperança de confiar en

34. Arxiu de l'IEC. G4D7. SF-Correspondència. Reg 9901, 10049, 10062, 10084.

35. Tot arrenca de la troballa a la biblioteca de la família Sambola d'un "Diccionarium, seu thesaurus catalano-latino verborum ac phrasium..." de Petro Torra, en una 5ª edició de Rafel Figueró de 1653. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10088. Carta manuscrita de Xavier Carbo a Pere Barnils. Girona 12 de juliol de 1916.

36. Arxiu de l'IEC. G4D7. SF-Correspondència. Reg 10104. Carta manuscrita de Xavier Carbo a Pere Barnils, datada el 21 de setembre de 1916 i escrita des de can Sambola de Bescanó.

37. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10133. Carta manuscrita de Xavier Carbo a Pere Barnils amb dues dates: 8-11-1916 i una anotació dient "13-11-1916 carta responent a les seves consultes". Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10135, còpia mecanoscrita de carta a Xavier Carbo, sense signar, del 13 de novembre de 1916 amb capçalera de l'Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica. Palau de la Diputació. Barcelona.

38. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10144. Targetó manuscrit amb data 29 de novembre de 1916. Text imprès amb lletres gòtiques: Xavier Carbo Maimí.

39. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10182. Carta manuscrita de Xavier Carbo Maimí, clergue, a Pere Barnils, datada a Girona, al Seminari el 16 de gener de 1917. El President de la Secció Filològica un mes més tard li comunicà oficialment

que havia guanyat el quart accésit de 25 pessetes pel seu treball "La mà dins la mà, arborem...". Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10213, Barcelona, 23 de febrer de 1917. Còpia de El President a Xavier Carbo i Maymir.

40. Arxiu IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10183. Carta manuscrita de la Direcció del Diccionari General (còpia) a Xavier Carbo. Data 17 de gener de 1917.

41. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10243, Carta manuscrita de Xavier Carbo Maimí, clergue a Mossèn Anton Griera. Girona 26 de març de 1917.

42. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10218. Carta manuscrita de Xavier Carbo Maimí, clergue, a Pompeu Fabra. 1r de març de 1917, amb el prec explícit de saludar Mn. Griera i Pere Barnils.

43. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10278. Carta manuscrita de Mn. Xavier Carbo Maymí a Mn. Anton Griera. Datada a Cassà de la Selva el 30 de juny de 1917, amb indicació expressa de totes les adreces dels corresponents que proposava i amb el prec que durant les vacances l'escrigui a la seva adreça de Cassà de la Selva. Arran d'aquesta carta la direcció del diccionari es va adreçar per carta a Joan Florí de Figueres (Còpia a l'arxiu de l'IEC, G4D7. SF-Correspondència. Reg 10280), Narcís Jofré de Santa Coloma de Farners (Còpia a l'Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10282) i el 5 de juliol de 1917 i a Joan Me Feixas, d'Olot el 10 de juliol de 1915 (Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10286).

Déu i demanar-l'hi faci la seva voluntat. S'ha dit que tenia una tisis galopant. Preguem a Déu".⁴⁴

Però el mes de juny Xavier Carbó encara es sentiria amb forces per enviar a Mn Griera els qüestionaris 56 i 57 si bé tenia pendents els 54 i 55 ja que "Vaig deixar-me'ls a Girona amb tot el meu bagatge literari per expressa ordenació del metge". Es sentia més fort i en franca convalescència i comptava en posar-se al dia⁴⁵.

Finalment els fets es desencadenaren de forma inexorable i el 23 de novembre amb una postal de Banyoles adreçada a Mn Griera i datada a Girona Elies Pigem li diu "Suposo haurà rebut la notícia de la pèrdua de nostre amic Mn Xavier Carbó mort ahir a la tarda a Cassà de la Selva".⁴⁶ L'endemà, el 24 de novembre, en Joan Florí també adreçant-se a Mn Griera l'informava amb més detall i sentiment de la trista pèrdua de Mn. Xavier Carbó i Maymí. Transcripció íntegrament la part referida a aquesta nova:

"Volgut i respectable mossèn: suposant que no estarà enterat de lo que aquí passa vaig a dir-n'hi quatre mots.

El nostre company en Xavier Carbó és mort. Així ha esclatat la terrible nova a nostres oïdes aquest matí. Air precisament son estat de viaticat i extremunciat, pensava fer-l'hi saber, junt amb estat llastimós de tota la seva família. La setmana passada moriren dos germanes seves, de la passa precisament; avui mor ell, de lo mateix també si bé que ja no es trobava disposat a suportar cap malaltia; quedant a casa seva un germà més petit i els pares, que segons missatges, estant en greu estat, algun d'ells.

En el nostre Seminari ha produït la aital nova una exaltació gran i un sentiment profund, mercès a les moltes simpaties de que fruïa en Xavier. Prompte l'hi farem els funerals i fins crec que els del seu curs no deixaran passar desapercebuda sa vida primerenca de gestes, mitjant alguna cosa, en recordança del finat.

Al cel sia, l'esperançador clergue de Déu"⁴⁷.

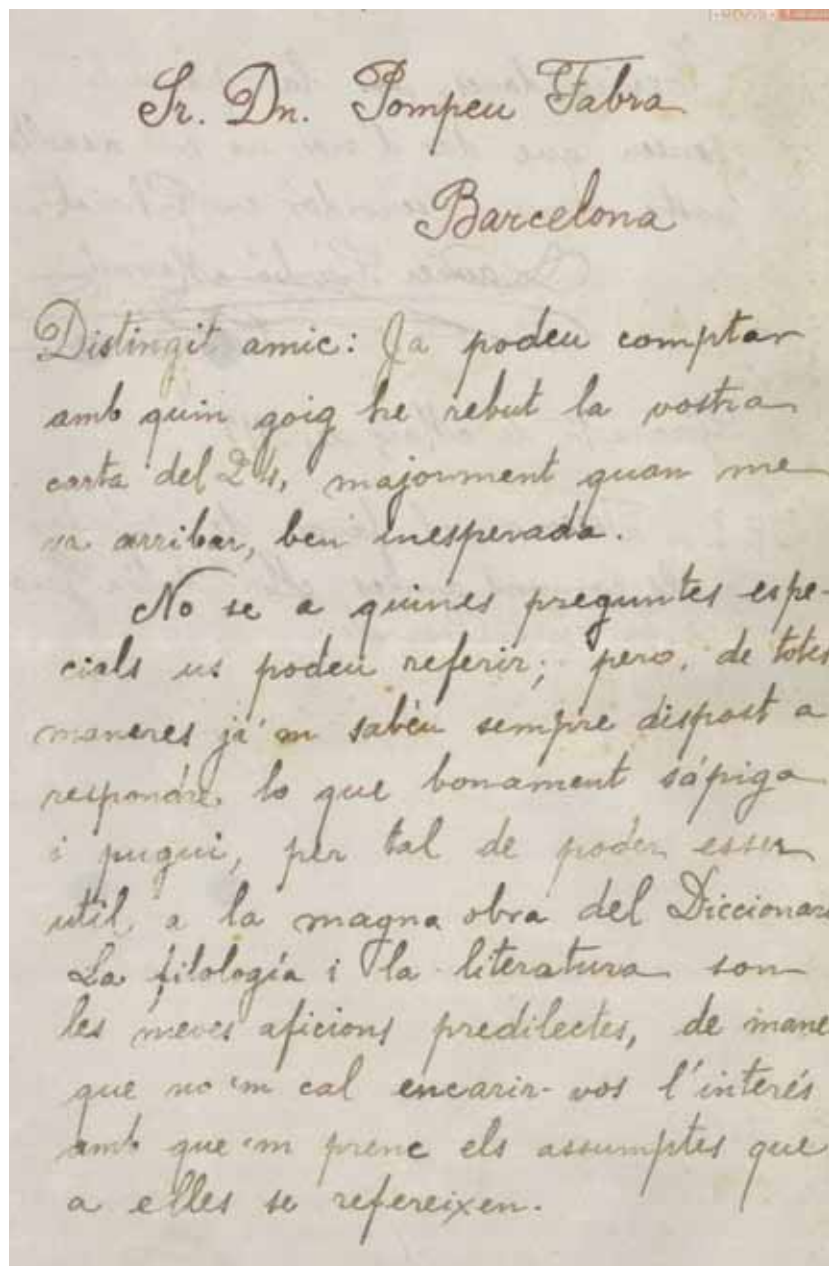
Pel que fa la col·laboració de Mn. Narcís Nadal i Mn. Xavier Carbó a les tasques filològiques de l'IEC les podem donar per tancades en dos temps. Primer el 1915 quan Mn. Nadal ja havia traspasat tots els materials a Mn. Carbó i en segon lloc el 1918 que fou l'any del decés de Mn. Carbó. L'any 1918 fou també el de la ruptura entre Mn. Antoni M. Alcover i l'IEC. Podem doncs concloure que de forma natural primer Mn. Narcís Nadal com a col·laborador d'Alcover i del Diccionari l'any 1915 i més endavant el 1918 Mn. Xavier Carbó com a col·laborador de Mn. Alcover i de Pompeu Fabra per a les seves respectives obres que encara no havien desencadenat la ruptura, van acabar la seva col·laboració de forma successiva i complementària.

També podem afegir que si ens atenem a les respostes de Mn. Narcís Nadal i les de Mn. Xavier Carbó aquest darrer hi va posar més gran interès i diligència i va obrir les seves activitats a un ventall més ampli que el de les simples respostes de caire filològic. Queda per esbrinar i potser romandrà com un tema històricament no aclarit quines eren les nombroses ocupacions que tenien atabalat mossèn Narcís Nadal i que l'obligaren a abandonar la seva col·laboració amb l'IEC. Per les evidències escadusseres que tenim fins ara i d'acord amb els registres del Bisbat no sembla pas que Mn. Narcís Nadal tingués una sobredosi de feina durant aquells anys. En tot cas i mentre visqué Mn. Xavier Carbó aquest va ser un més que digne successor de Mn Narcís Nadal i amb escriu. Segurament les seves aficions literàries i tota la seva activitat el van predisposar molt millor que a Mossèn Narcís Nadal per a col·laborar en la tasca del Diccionari.

Joaquim Nadal i Farreras

Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural i Universitat de Girona.

44. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència.Reg 10365. Carta manuscrita de Xavier Carbó Maymí, clergue, a Mn. Anton Griera, datada el 3 de febrer de 1918.
45. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència.Reg 10377. Carta manuscrita de Joan Florí i Darnés a Mn. Griera. Datada a Girona el 10 de març de 1918.
46. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència.Reg 10413. Carta manuscrita de Francesc (en aquesta carta canvia el Xavier per Francesc) Carbó i Maymí datada a Cassà de la Selva el 21 de juny de 1918.
47. Arxiu de l'IEC. G4D7. SF-Correspondència.Reg 10460.
48. Arxiu de l'IEC G4D7. SF-Correspondència. Reg 10461. Carta manuscrita de Joan Florí a Mn. Anton Griera amb data 24 de novembre de 1918.

CARTA DE XAVIER CARBÓ A POMPEU FABRA

Senyor D. Pompeu Fabra
Barcelona

Distingit amic: Ja podeu comptar amb quin goig he rebut la vostra carta del 24/02, majorment quan me va arribar, ben inesperada.

No sé a quines preguntes especials us podeu referir; però, de totes maneres ja'm sabeu sempre dispost a respondre lo que bonament sàpiga i pugui, per tal de poder esser útil a la magna obra del Diccionari. La filologia i la literatura són les meves aficions predilectes, de manera que no em cal encarir-vos l'interès amb que'm prenc els assumptes que a elles se refereixen.

Teniu, doncs, vós la paraula i penseu que des d'ara us està escoltant vostre amic i servidor en Christ.

Xavier Carbó Maymí, clergue

Girona, 1 de març de 1917

P.S. Feu-me el favor de saludar els comuns amics mossèn Anton Griera i en Pere Barnils

Xavier Carbó i Carles Riba: dels clàssics als Jocs Florals

Xavier Carbó i Maymí va néixer a Cassà de la Selva el dia 22 de setembre de 1893, just un dia abans que Carles Riba. Carbó va morir el dia 22 de novembre de 1918, amb 25 anys acabats de fer, d'una grip. Riba va viure fins als 66 anys d'edat.

Als 19 anys, Carbó va iniciar una correspondència amb Carles Riba que va durar tres anys. La part de la correspondència que s'ha conservat és la que Carbó va escriure a Riba. Dissortadament les cartes de Carles Riba s'han perdut. Les cartes de Carbó es conserven a l'Arxiu Nacional de Catalunya.¹ N'hi ha 18 peces, 13 de les quals són postals.

No sabem quin any i per quin motiu Carbó i Riba es van conèixer i van iniciar la correspondència. Podem suposar, però, que la coneixença s'havia produït l'any 1911 en l'acte de lliurament de premis dels Jocs Florals de Girona, presidits per Eugeni d'Ors. Aquell 1911 i en aquells Jocs, Carles Riba va guanyar dos premis, la Flor Natural pel poema "Ègloga"² i el premi "Bartomeu Bosch, senador del Regne" pel poema de tema lliure "Cant de noces (De Catul·lu)".³ Xavier Carbó hi va guanyar el premi del "Centre Catalanista de Girona i sa comarca", per la poesia patriòtica "L'àliga imperial".⁴ Cal recordar que aquell 1911 Riba havia publicat la traducció de les Bucòliques de Virgili en hexàmetres catalans.⁵

La primera carta conservada de Carbó porta la data de 26 de març de 1912. Hi podem constatar un dels lligams entre els dos joves: la poesia i els Jocs Florals. Diu així:

*Sr. Carles Riba i Bracóns
Barcelona*

*Amic benivoludíssim: Salut.
Haveu vist les composicions rebudes als Jocs Florals de Bar-*

celona? Hi he vist alguns títols que m'han semblat que podien ésser de poesies vostres. Jo també hi sóc enviat algunes composicions, pro no tinc esperances de que haguin premi. Os agrahiria que'm contestesseeu i'm fesseu saber si heu enviat a concurs.

*Esperant nova, a vos queda afectíssim vostre amic en Christ
Xavier Carbó*

*Girona, Carme 33
Girona XXV-III-MCMXII⁶*

Pocs dies més tard, Xavier Carbó va tornar a escriure al seu amic, en aquests termes:

*A En Carles Riba i Bracóns
Amic caríssim i inoblidable:
He llegit la vostra poesia premiada pe'l Consistori dels Jocs Florals d'enguany "De les Geòrgiques de Virgili", per la que us ne donc la mes coral enhorabona. També jo hi he sigut accessiat, i n'estic joiós, tant mes, quant, la poesia premiada a vos us la dedico, es aquella que us vaig remetre temps enderrera. No sé si haveu rebut les altres postals que us he enviades? D'axò em fa estar am febre de rebre una contesta vostra. Esperant possehir un autograf vostre us queda amic com sempre en Christ*

*Xavier Carbó
Girona, Carme, 33
Girona VIII-V-MCMXII*

Efectivament, l'any 1912 Carles Riba va presentar als Jocs Florals de Barcelona la traducció, novament en hexàmetres, dels 43 primers versos del

llibre primer de les Geòrgiques de Virgili amb la qual va guanyar un premi creat pel Consistori.⁷ I Xavier Carbó guanyà un accésit a un premi creat pels mantenedors dels Jocs Florals de Barcelona, amb el poema en hexàmetres "Virgiliana" que havia dedicat a l'amic Carles Riba.⁸ Carbó va emular Riba, no només en la temàtica sinó també en l'adaptació de l'hexàmetre al català. A partir d'aquesta carta, postal per ser més precisos, ens adonem que hi havia hagut més d'una postal anterior de Carbó a Riba, però que aquest no havia respost encara i que no es deuen haver conservat. Riba devia respondre ràpid, finalment, perquè el 17 de maig Carbó li escrigué, breu, aquests mots:

*Sr. Carles Riba i Bracóns
Benvolgut amic: Vaig rebre la vostra postal, de la que us en donc les mercès mes profundes. La poesia que me demaneu, dintre poc us la enviaré impresa.
Vostre de cor.
Xavier Carbó Maimí
Carme, 33, Girona
XVII-V-MCMXII*

Un mes més tard, Carbó respon una altra missiva de Riba, d'aquest tenor:

*Cassà de la Selva 20-6-912
Amic caríssim: He rebut la vostra tarja postal. Coralment he d'agrahir-vos l'inmerescut honor que voleu ferme de dedicar-me una poesia vostra. Aquest estiu tinc intenció de traduir Ovidi. Si conexeu a Mossen Jaume Barrera, feume la mercè de preguntar-li de part meva, -encara que no'l coneguisi'l traduhex ell, en quin cas jo*

1. Al Fons Carles Riba, a l'apartat "Correspondència rebuda per Carles Riba" ANC1-26-T-1194.
2. La peça es pot llegir a Carles Riba, Les Bucòliques de Virgili i altres poemes pastorals, edició a cura de Ramon Torné, pròleg de Jaume Medina, Publicacions de la Universitat de Barcelona, Barcelona 1993, a les pàgines 115-118.
3. Es tracta d'una recreació de les Bucòliques de Virgili el primer, i una traducció del poema LXII de Catul el segon.
4. A la revista La regeneración número 274, del 21 d'octubre de 1911, a la pàgina 9 s'informa de tots els guanyadors, entre els quals apareix el nostre jove poeta de divuit anys, en aquells moments. Vegeu Margarida Casacuberta, Els Jocs Florals de Girona (1902-1935), CCG Edicions i Fundació Valvi, Girona 2010, pàgines 168-169.

5. Vegeu Jaume Medina, Carles Riba (1893-1959), Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 1989, pàgines 18 i següents.
6. He transcrit les cartes i no hi he intervingut, ni pel que fa a la grafia ni a la puntuació.
7. Vegeu Medina, op. cit. pàgines 21 i 169. Lluís Segalà, catedràtic de grec de la Universitat de Barcelona i membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, creada aquell mateix any, va actuar com a mantenidor.
8. El poema va ser publicat per La regeneración número 306 del dia 1 de juny de 1912, a les pàgines 4-6. Va ser inclòs a Xavier Carbó i Maymí, Migjorn. Selecta de poesies. Edició pòstuma d'homenatge, Cassà de la Selva 1919. He consultat la segona edició de 1971. El poema apareix a les pàgines 41-43.

Carles Riba Bracons (Barcelona, 23/09/1893 – 12/07/1959) i Xavier Carbó Maymí (22/09/1893 – 22/11/1918) van mantenir una franca amistat com es desprèn de la correspondència que s'ha conservat.

m'en desdiria. Vostre de cor.
Xavier Carbó
Carrer de Snt Andreu, 12 Cas-
sà de la Selva

Xavier Carbó sabia bé el llatí, no tant el grec, com veurem més endavant, i al llarg de la seva breu vida va exercitar la traducció de textos llatins. Què va traduir Carbó? Quina va ser la seva tria? No coneixem cap traducció d'Ovidi. La selecció de Carbó respon ben clarament als seus interessos i al seu estat religiós: Horaci i Sèneca. Ambdós autors podien ser no damnats en la Catalunya catòlica i repressiva de la primera meitat del segle XX.

És un fet que el cristianisme, i el catolicisme és clar, veia amb bons ulls algunes obres dels dos autors llatins. Tots dos autors podien ser considerats com a representants d'un estoïcisme proper als postulats cristians. Amb tot, no la totalitat de l'obra horaciana i senequiana responia a aquests postulats esbiaixats.

Carbó, com els seus contemporanis Costa i Llobera o Llorenç Riber, va traduir i recrear Horaci, i amb Horaci feia avinents aquells valors immortals, i per això transversals, del bell escriure per exemple, matèria de l'Ars poetica, obra que Carbó va anostrear per primera vegada en hexàmetres catalans, i ho va fer amb bon ofici. En vaig

parlar en el centenari del naixement del nostre escriptor.⁹ La traducció de la Medea de Sèneca podria sorprendre més. Li dedicaré unes paraules més endavant.

És cert que Carbó va assajar també la traducció de poesia del francès i de l'italià, sobretot de textos amb descripcions de la natura i d'unió pan-teista. No sempre tenia, però, esma i temps de dedicar als clàssics. Si més no això explica al seu amic Riba a finals de l'estiu del 1912, en aquesta postal:

Cassà de la Selva, 5-9-12
Amic caríssim: Encara que em merex un altíssim concepte la opinió vostra en materia de traduccions, m'aventuro a dir-vos que no la he seguida, puig que ja estem acabant l'estiu i encara no tinc res traduït dels clàssics llatins. Perdoneu-m'ho. Un altre dia, potser donaré un repàs al grec, que de tres anys ençà no me l'he mirat, i d'allà si que vull traduir-ne. No us penseu per axò, que no hagi treballat, perquè tinc acabat un llibre qui's rotula "Emblemes". Si de cas el publicués, que no pas per ara, ja n'hauriau un exemplar. Eternament vostre.

Xavier Carbó

Una carta i una postal del mes de desembre ens ofereixen unes quantes dades sobre el darrer trimestre d'aquell any que resultà fructífer. Carbó havia reprès la traducció dels clàssics i així ho fa saber a l'amic poeta.

Sr. Carles Riba i Bracóns
Barcelona
Girona 13-12-912

Amic caríssim: Salut. Com sia que us he escrit algunes postals a les quals no m'haveu respost, vostre silenci me fa pensar, o bé que teniu molta feina, o bé que alguna circumstancia anormal us priva de escriure-me.

Me plauria que una lletra vostra me tregués prompte d'ansietat. "Ciutat Nova" de Sant Feliu de Guíxols, -no se si ho sabeu- a la Pàgina Literària d'aquest mes, dedicada a Virgili, reproduïx una vostra traducció de les Bucòliques, juntament amb altres imitacions virgilianes.

M'havia fet la il·lusió de traduir al català els Llibres I i VI de la Eneida; però'm sembla que fins a acabat el curs no tindrè lleure. Esperant nova queda de vos

*afectíssim amic
Xavier Carbó i Maimí*

Carbó, com Riba, tingué el desig i la voluntat de traduir Virgili. Riba en va traduir les Bucòliques i va començar la traducció de les Geòrgiques. Però ni l'un ni l'altre no assoliran aquesta magna tasca.

Amic caríssim: vaig rebre la vostra ben amada lletra del 15 del corrent, i vaig llegir-la amb amical fervor. Per correu us vam ... número de "Ciutat Nova" qui conté la vostra traducció de la ègloga "Pol·lió", quina lectura m'ha causat una verdadera fruïció, car me sembla que no la hi teníam entre les Eglogues de Virgili, quan jo estudiava llatí, i per tant m'era inconeguda. Dintre poc, em refio enviar vos la traducció de l'"Art Poetica" d'Horaci. La "Medea", tragedia d'assumpte grec de Sèneca, no se, pro son pregant que el "Sindicat d'Autors Catalans" me la estrenara. Es, al meu migrat entendre; la tragedia de les tragedies, de tant viva i palpítanta; amb una mètrica tota ... de sàfics, glicònics, anapèstics, jambico catalectis i algun exàmetre.

*Si'm volgesseu escriure, estic de vacances, a fins passats els Reis, a Cassà de la Selva. Mantinent, pren de vos comiat vostre devot amic
Xavier Carbó i Maimí
Cassà de la Selva 24-XII-912¹⁰*

Vet aquí la menció explícita de les

dues obres llatines que Carbó va traduir al català, en vers. La seguretat de Carbó de l'excel·lència de la seva feina i el valor que concedia a la tragèdia de Sèneca són ben paleses en aquesta carta. L'elogi de la Medea i el coneixement de l'obra i de la mètrica que en té Carbó són remarcables. Les coses, però, no sempre seran així. Carbó va fer un gir en la seva valoració dels clàssics, que es posa en evidència en la petita nota que l'editor va incloure a l'inici d'aquesta peça, quan es va publicar l'any 1919 en el volum Migjorn:

Advertiment. – la publicació de l'obra clàssica de Sèneca, traduïda pel nostre malaguanyat Mossèn Carbó en els temps joveçans de ses aficions literàries, ens ha semblat que entrava de ple, i en tribut de justícia a l'homenatge que hem volgut retre a la memòria de l'amic i preclar poeta. Ço que ens diuen clarament la valor artística i l'edat joveçana de l'escriptor que la trasplantà a la llengua nostra ens relleva de dir cap mot referent a qualques expressions obertament paganes que ens haurien retret de la publicació de l'obra per a no contribuir –ni a títol d'afegir una bella pàgina en el llibre d'or de la literatura catalana– a escampar el corrent d'"Humanisme" català, damnat pel nostre amic.

No res menys, doncs, que el desig d'exalçament de la personalitat literària de l'amic difunt i l'intent que siguin admirades, entre altres qualitats la del coneixement que tenia del nostre lèxic, ens han portat a oferir als nostres lectors la traducció de la vella fauna llatina.

"La vella fauna llatina" vet aquí com ha de ser considerada la història terrible de Medea que va constituir una de les tragèdies més conegudes d'Eurípides que Sèneca va traslladar al llatí

amb algunes diferències. Però no ens avancem.

L'any 1913 l'amistat entre Carbó i Riba era ben estreta, fins al punt que Riba va gosar demanar al cassanenc que li fes de bo en els Jocs Florals de Girona d'aquell any. Això podem deduir per la següent postal de Carbó:

Girona 12-2-13

Caríssim Riba: Aquest mati he rebut lletra i retrat vostre. Estigueu segur de que us ho deixaré corrents. Recomanaré vostra poesia, fent-me carrec com si fos meva, pro no se si valdrà prou la meva recomanació. Miraré per la meva part de fer-vos-la premiar.

Feu-vos fort amb en Bofill i Mates, Sitjar, Oliver i anireu més segur.

Vaig rebre a hora competenta, molt ben certificada l'Epistola "Ad Pisones". Faré'ls possibles per fer vos venir a Girona.

*Vostre sempre
Xavier Carbó Maimí¹¹*

Als Jocs Florals de Girona de 1913 Carles Riba va tornar a guanyar el premi de "Bartomeu Bosch, senador del Regne" pel poema de tema lliure intitulat "L'oració de la vida humil". El president del jurat va ser Miquel dels Sants Oliver i en formaven part Jaume Bofill i Mates, Vicenç Piera,¹² pvre., Xavier Monsalvatje, Francesc Sitjà i Pineda, Rafael Masó i Valentí i Lluís G. Pla¹³ com a secretari.¹⁴ La recomanació de Carbó degué servir. Potser tenia ascendent sobre els gironins Piera, Monsalvatje, Masó i Pla. La postal ens informa, a més, de l'estat de la traducció de l'obra horaciana per a la qual sembla que Riba li va facilitar el

9. "Els clàssics a l'obra de Xavier Carbó i Maymí", Llumiguia, Octubre 1993, pàgines XXXVI-XXXVIII.
10. Des de "ha causat" fins a "inconeguda" el fragment és mencionat per Medina, op.cit., pàgina 27.
11. Des de "Recomanaré" fins a "segur" i des de "Faré'ls" fins a "Girona", els dos

fragments són mencionats per Medina, op.cit., pàgina 27.

12. Carbó li dedicà el poema "L'estrofa", publicat a Migjorn, pàgines 47-48.
13. També li dedicà un poema "Aquarel·les", que es pot llegir a Migjorn, pàg. 65.
14. Vegeu Casacuberta, op. cit. pàgina 150 i 171.

fustes Garolera
magatzem de fusta i construcció.
fustes exteriors, tropicals...

FSC
www.fustesgarolera.com

Germans Gomez
NETEJA DE XEMENEIES
TOT TIPUS DE TREBALLS DE CONSTRUCCIÓ

Bona Festa Major!

EDUARD 649209564
MANEL 630479957
17244· CASSÀ DE LA SELVA GIRONA
germansgomezalberto@gmail.com

Carbó comunica a Riba que, a la revista "Ciutat Nova" de Sant Feliu de Guíxols, li han reproduït una seva traducció de "Les Bucòliques de Virgili".

text llatí. Quinze dies més tard, Carbó escriu a Riba una carta interessantíssima sobre les lectures que més plaïen al jove poeta. S'hi evidencia el valor que Carbó concedia a l'opinió de Riba.

Sr. Carles Riba i Bracóns
Barcelona

Cassà de la Selva 16 Mars 1913.

Amadíssim Riba: A hores d'ara ja haureu rebut la traducció de l'"Art Poetica" d'Horaci que vaig tirar al correu ahir vespre.

Confio en que vostra amical benevolença sabrà dispensar-me el que hagi trigat tant a remetre-us-la, degut a que la feina del curs me tenia tan allomat que no'm deixava redreçar un moment per a pendrer la ploma.

Espero de vos, qui sou, certament, mes aciençat que jo en materia de traduccions, que'm donareu la opinió vostra respecte d'aquesta meua; si es que no he treballat en và, car me dificulta molt que un doctrinal d'estetica com la "Epistola ad Pisones" no hagi estat, ja de mes avants, transplantada al nostre idioma.

Cal avinentar-vos que, no violentèu, per mires d'amistat, el vostre judici crític, car la veritat, i mes d'un amic, no m'ofèn per dura que sigui.

La meua producció literaria, per ara es molt petita, i no'm penso poder acreixer-la fins al vinent estiu, un cop alliberat dels afers de curs. He llegit; he llegit barbarement, literatura francesa. Els clàssics francesos amb llurs vigoroses estrofes, m'ha deixat aixerreit hasta la última gota. Ventura que en Cheniér m'ha reblanit un xic amb ses reminiscencies de Virgili, i Alfred de Musset m'ha posat als llabis un glop d'hidromel, barrejat, això sí, amb la cicuta del seu negre pessimisme, i Leconte de Lisle m'ha embaumat d'odeur immortelle, emportant-me en

un carrusel de foc vers a les olímpiques altures, a plasmar estrofes. Espero que amb el bon temps vindrà la reacció i tornaré sentir-me centrat per a compondre versos i entrellaçar hemistiquis com en una garlanda de gloria.

Si'ls afers qu'agombola entorn d'un, el termini de la carrera no us estorçen respondre-m me seria molt plaenta lletra vostra. Aixís, doncs, fent vots p'el bon exit vostre, me redic una vegada mes amic vostre afectíssim Xavier Carbó i Maimí

Riba, aquest cop, va respondre amb diligència i al mes d'abril Carbó ja responia amb un comentari sobre els consells que Riba li havia donat. Defensa bé la seva versió però decideix guardar-la inèdita i esmenar-la, si ho considera convenient més endavant. I li envia la Medea. Vegem-ho:

Girona 11-4-913

Amic estimadíssim: He rebut la vostra lletra en la qui'm doneu el vostre parer sobre la traducció d'Horaci. Jo us en regracio fundament. Aixís es com la volia jo, una crítica franca, veritable, sense llei d'adulació. M'ha reeixit, segons dieu, un poc rústega i no gaire urbana; en l'ambient ont visc no'm podia resultar altament; pero jo no mes he mirat a la fidelitat de la versió i a la puresa del llenguatge, sens cura de fer-la ciutadana. La guardaré inèdita, servata

centum clavibus, i un altre dia potser hi vegi esmenes a fer.

Vos trameto la Medea que m'heu demanat, i espero que havent-la llegit me la tornareu remetre donant-men el parer amb la amical sinceritat que os caracteritza.

Fervorosament vostre
Xavier Carbó i Maimí

No es devia fer esperar gaire la resposta de Riba, segons es desprèn de la postal que li va escriure Carbó, en la qual comenta algunes de les observacions que li va fer Riba.

Cassà de la Selva 26-6-913

Benvolgut amic: Vaig rebre la vostra postal juntament amb la Medea, i si he tardat alguns dies en contestar-vos ha estat degut al tràfec de fi de curs. Jo us sento molt grat de les vostres atinades observacions que'm feu de la tragedia i procuraré amotllar-m'hi; sia'm, no obstant, permes dir-vos que'm sento un xic refractari a usar Nodriça en comptes de Dida per les mateixes raons de civilitat que vos aduïu.

Us congratulo p'el felix acompliment de la vostra carrera, i espero qu'ara que us podreu adonar completament a les lletres em donareu noves de l'Edgar Poe, les Georgiques de Virgili etc. que jo rebré amb el plaer que sempre causen les noticies dels amics.

Fervorosament vostre

Xavier Carbó
Carrer de Snt Andreu, 12

La següent carta ens sorprèn per l'encàrrec que Carbó fa a Carles Riba. Cal recordar que un dels membres del jurat dels Jocs Florals de Girona d'aquell 1913 va ser, com ja he mencionat anteriorment, Lluís G. Pla. Carbó devia parlar amb Pla, a propòsit de premiar Riba i aquest li va fer la proposta de participar en una antologia que preparava.

Llegim la carta de Carbó:

*Sr. Dn. Carles Riba i Bracóns
Barcelona*

*Amic estimadíssim,
Desitjós de veurer lletra vostra vos trameto la present, per a refrescar-vos la memòria de que jo soc al mon, i alhora per a participar-os una comanda que m'ha fet un editor gironí que a hores d'ara està recullint materials per a compondre una Antologia de'ls principals escriptors joves de Catalunya, destinada a servir de lectura en les escoles de primera ensenyansa, i voldria que vos figuresseu entre mitg d'ells; aixis es que espero que us dignareu enviar qualche treball (mellor que no sia de gaire extensió) amb el retrat vostre a Dn. Lluís G. Pla, Progreso, 5, Girona.*

No cal dirvos que entre'ls escriptors que compondran el susdit volum hi sonen noms que d'ells sols son un prestigi, i s'hi troben les figures mes colossals de la nostrada literatura: En Xenius amb el bust que l'hi ha modelat en Clarà, en Carner amb tota la seva caterva, el Patriarca Mistral, el Profeta Ma-

ragall i tota la Congregació dels joves silenciosos com ara jo, per exemple. Ademes, s'hi posaran algunes mostres de l'època d'or; firmades per Cerverí de Girona, Auzias March, Jordi de Sant Jordi, Johanot Martorell, l'autor de Tirant lo Blanc etc.

Animeu-se doncs, i a veure si estarem de costat en l'Antologia. També m'hauria de retornar, encara que'm còu una mica el dirvos-ho, la traducció de "L'Art Poetica", d'Horaci. En tenia dos manuscrits; l'un el teniu vos i l'altre el Concell Directiu dels Jocs Florals de Barcelona, d'aont no he pogut arrebassar-lo de cap manera. Siau doncs servit de remetre-me-l.

Espero que'ns hem de trobar als Jocs de la ciutat immortal, enguany, i l'any vinent tornar-hi per una raó, que, si haveu pogut copçar alguna gazetilla volant que s'ocupava de mi, aquest estiu, us serà molt obvia.

Estiuejo a Bescanó ¡¡Palazzo!! Sambola!!, o mellor, Casa Sambola, aont estic empleiat. Res. Una prebenda (!!) que m'ha saltat de sobte, com la llebra al caçador.

Essent aixis, folga dir-vos qu'he cambiat de domicili. P'els Jocs Florals, que ja haurem retornat a Girona, a la Forsa, 13, puc oferir-vos ma casa; una casa senyorial de blasonades portes aont os hi garanteixo una franca acullida, i aont us obsequiaré en tot lo que a mes mans estigui, ja que, com haureu endevinat, soc subordinat a altri.

Disposeu incondicionalment del qui s'honora de la vostra amis-

tat

*Xavier Carbó Maimí
Bescanó 12 Septembre 1913
Casa Sambola Bescanó
Tothom sab ont es; perque es la casa mes gran del poble, voltada de jardins i de passeigs de remoroses acacies.¹⁵*

L'any 1906 Anton Busquets i Punset¹⁶ publicava, a l'activa impremta Dalmau Carles Pla de Girona, un volum que intitulava Aplech i que portava el subtítol Models en vers y en prosa del nostre Renaixement per us de les escoles de Catalunya, Mallorca, Valencia y Rosselló. Es tracta d'una antologia de textos de literatura catalana il·lustrada per Josep Berga i Boada i Prudenci Bertrana amb retrats dels escriptors antologats i una portada il·lustrada per Joaquim Renart.

D'Aplec se'n va fer una nova edició "corregida i augmentada pels Editors" l'any 1916, just un any després de l'aparició d'una nova antologia en la mateixa editorial: Garba. Antologia de les Lletres Catalanes recollida i adornada amb Notes i Comentaris per Mossèn Lluís G. Pla per a les escoles catalanes. L'antologia de textos en aquest cas és il·lustrada amb fotografies dels autors antologats. La portada també va ser obra de Joaquim Renart.

La primera edició de Garba, de 1915, conté un "Proemi" del compilador, Lluís G. Pla Cargol, seguit d'un text en prosa de Jacint Verdaguer, una narració, de manera que Verdaguer és el primer autor de l'antologia. Al final del proemi llegim: "Mon llibre recull els obrers menys antics i els d'avui, en aquesta obra cultural de moltes centúries, i diu de cada hu d'ells, la modalitat i robustesa del seu esforç. Si't cal apendre, aprèn d'ells, i si un fogalleig interior t'hi crida, vine't'n amb ells a la lluita, que bé s'ho val ton personal esforç."

15. Des de "P'els Jocs" fins a "estigui", el fragment és mencionat per Medina, op.cit., pàgina 27

16. Carbó li va dedicar el poema "Els artistes". Vegeu Migjorn, pàgines 75-79.

Solucions informàtiques empresarials:

- Assessorament personalitzat
- Manteniment informàtic
- Venda i reparació de components informàtics
- Solucions mòbils per a smartphone
- Traslada la teva oficina al núvol
- Aplicació de gestió integral MGest:

- Facturació, producció i comptabilitat
- Enllaç amb web i comerç electrònic
- Centralització d'oficines i punts de venda
- Disponible en versió local o al núvol
- Personalitzable a mida de l'empresa
- Integració amb balances i caixes de cobrament

www.moncasoft.com - info@moncasoft.com - Ctra. Provincial, 150 - 17244 Cassà de la Selva (Girona) - T. 972 46 21 73

En els deu volums del **DICCIONARI CATALÀ VALENCIÀ BALEAR**, d'Antoni M. Alcover i de Francesc de B. Moll, sovint trobem, al costat del significat de la paraula, el nom de Caçà (escrit així) de la Selva. Llavors no en dubtem, aquest significat era tal com l'interpretàvem els cassanencs i era fruit de la recerca filològica de Xavier Carbó Maymí.

El volum conté fragments en prosa i en vers que en l'índex es separen en aquests dos grans blocs: "Treballs en prosa" i "Treballs en vers", de manera que les pàgines no hi apareixen de manera correlativa, perquè en el cos del text no es fa aquesta separació, sinó que estan barrejats. Al final del volum hi ha un "Epíleg" de Pla, seguit d'un apartat "Algunes biografies", en el qual es donen notícies biogràfiques i bibliogràfiques de 41 de la totalitat dels autors que formen el conjunt antològic. S'excusen els editors, en una nota a peu de pàgina en aquest apartat: "Molt a pesar nostre hem hagut de suprimir de Garba, bona part de notes i comentaris amb que l'havia brodada l'aplegador. El llibre s'hagués sortit dels límits d'una obra de text a l'Escola i és aquesta precisament la destinació que porta al venir al públic. Siens donada dispensa per l'autor i els llegidors."

Entre els autors que han merescut anotació biogràfica trobem Carles Riba. Riba i Xavier Carbó apareixen antologats amb sengles poemes: "L'oració de la vida humil" de Riba, guanyadora que seria dels Jocs Florals de Girona de 1913 i "Passa l'hermosa" i "La pedralta", una traducció de Louis Bouilhet per part de Carbó. Tots els membres del Jurat dels Jocs Florals d'aquell 1913 són inclosos en l'antologia: Miquel dels Sants Oliver, Jaume Bofill i Mates, Vicenç Piera, Xavier Monsalvatje, Francesc Sitjà i Pineda, Rafael Masó i Valentí i Lluís G. Pla.

Garba es tornava a publicar l'any

1921, l'any 1923 i l'any 1931. L'edició de 1923 segueix el mètode d'Aplech: retrat de l'escriptor, breu biografia, text antologat. És així que desapareix aquell apartat "Algunes biografies" que consignàvem en l'edició anterior.

Així diu la biografia de Carbó a Garba:¹⁷

Xavier Carbó, perdut prematurament per a les lletres de Catalunya, fou un cas de procacitat lírica.

En la seva juvenesa inquieta, establí comerç amb els clàssics i prengué d'ells el sentit i la mesura en el vers. Feinejà sempre amb una vocació denodada i una constància superior.

Les muses de França li foren familiars, i, en la labor de la llengua nadiva, ens llegà opulències de rima i secrets d'emoció i de tècnica que feren més sensible el seu traspàs d'aquest món.

Altra de les seves dèries era la filologia i el conreu talentós del folklore.

Els seus amics, després de mort, aplegaren en un volum d'homenatge la seva labor dispersa.

Bibliografia: Migjorn.

Les converses de Carbó amb els membres del jurat dels Jocs Florals de Girona de 1913 van anar bé, fins al punt que escriu a Riba:

Caríssim Riba: Us trameto la present per a dir-vos que les noves respecte a "La Oració de la vida humil" no poden ésser mes falagueres: he parlat amb tots quatre membres del Jurat i de llurs paraules he pogut col·legir

que vos serà premiada qüasi per unanimitat; ara feu-se fort amb els tres de Barcelona, als quals, si us es possible, podriau recomanar mes pobretes "Ella canta" i Glosa d'una gota de rosada. Esperant-vos nova tota la meva ànima sobre vos s'exhala

X. Carbó

Xavier Carbó Girona 1 Octubre 191318

Les poesies de Carbó no van aconseguir cap premi.¹⁹ El poema de Riba va merèixer un premi, com ja ha estat dit, i es publicà a Garba. Es van celebrar els Jocs Florals, però no sabem les causes per les quals els dos amics no es van poder retrobar a Girona. Potser perquè Carbó no havia aconseguit cap premi? Així és el que escriu a Riba:

Sr. Dn. Carles Riba Bracóns Barcelona

Caríssim amic Riba: ¿I doncs, que us en va semblar de la vostra estada a Girona, durant la nostra festa floral d'enguany? Crec que us la vareu xalar d'allò mes, segons m'han dit. Jo m'en gaudeixo.

Altrament, Riba, jo no m'explico com i per que us cal ésser un poc mes humil" segons consagrades paraules, si tant calent os haveu sabut tenir ço

17. Transcrit de l'edició de 1923, pàgina 18.

18. Des de "Us trameto" fins a "s'exhala", la carta és mencionada per Medina, op.cit., pàgina 27.

19. "Ella canta" encapçalada amb uns versos de Petrarca es pot llegir a Migjorn pàgines 119-122. Al final porta una data :1916. Amb el títol "Una gota de rosada" el poema es pot llegir també a Migjorn, pàgines 58-59.

que tant dretament afecta al honor vostre i us posa de relleu en mitg de la joventut estudiantosa. Jo he sabut de vos, per conducte d'un meritíssim amic gironí, aprofitat estudiant de llengües clàssiques en la Universitat vostra, que us havien fet una sorollosa ovació, que havíau guanyat el premi, no se quin, ... que el Rector meteix de la Universitat us havia felicitat entusiàsticament davant de tothom, que estaveu a punt d'esser pensionat no se per a ont... i no se quantes coses mes.

Per que no m'havíau fet sabedor d'una engruna, no mes de tanta gloria? No hauria estat un pecat de superbia dir-me'n qualque cosa! La moral evangèlica no veda pas que un amic dongui a l'altre una monja de taronja de la seva alegrí!

Es per això que'm fonc en anhels de rebre lletra vostra que m'en faci detallada exposició.

Ara m'explico una mica el significat de les "probabilitats pendents" de que'm parlaveu en la vostra darrera carta.

Ja que la vostra excesiva i malentesa modestia no'm donà ocasió de felicitar-vos, valgüi aquesta salutació, que us faig ara, per la de llavors, i que sigui prelude de moltes altres.

Saludeu de part meua, si teniu ocasió, als amics: Sagarra, Valeri, Xenius, Carner, Lopez i si tinc lleure i humor us enviaré alguna cosa per a la "Catalunya".

Fervorosament vostre

Xavier Carbó Maimí

Girona 14 Novembre 1913²⁰

Una nova carta amb una data equivocada:

Caríssim amic meu:

Després d'una llarga tongada sense saber notícies vostres, m'ha sorprès agradablement una notícia volandera, referent a la traducció magistral que heu fet del "Cantar dels Cantars". Per que no me'n avençaveu quatre ratlles? Encara espero

resposta a la postal anterior a n'aquesta; suposo que la feina no us haurà donat temps de escriurem. Esperaré de la vostra amabilitat algun fragment de la vostra traducció, que jo us retornaré en quant l'haigü llegit.

Rebeu una amical enhorabona per la tal poesia i disposeu en tot del vostre fervorós amic

Xavier Carbó Maimí

Girona 30 Desembre 1912²¹

Passen mesos sense correspondència. La següent carta és de l'estiu de 1914:

Sr. Dn. Carles Riba Bracóns
Barcelona

Amic caríssim: Avui que tinc lleure per a escriure i la feina'm deixa una mica en repòs, us envio aquestes quatre ratlles, al objecte de saber notícies vostres i rompre aquest llarg silenci que tants mesos ha durat entre nosaltres.

Primerament, perdoneu que no m'haigü endevantat a escriure-vos; durant el curs vaig recercar entre'ls amics la vostra adreça de Madrid, i ningú va saber donar-me'n cap raó, i acabat el curs em va venir una tongada de feina que no'm donava temps a res; ara qu'esteu de vacances, em penso que no erraré les vostres senyes escrivent-vos amb l'antiga direcció d'avans a Barcelona.

El curs vaig termenar-lo felicitament (g. a. D) pero amb la sopitèsa i monotonía de consuetut en els cursos del Seminari. Suposo que vos també l'acabàreu be, i aixís, amb vos m'en congratul-lo.

Per aquí, cap nova que sigui d'importancia, llevat de que, p'el Setembre vinent, sortirà l'Antologia d'en Lluís G. Pla, de la qual ja'n sabeu alguna cosa.²²

L'altre dia va venir en Massó-Ventos, i ens va dir que feia una altre Antologia, en la qual vol incloure-ns-hi a tots els de Girona, i també en Granger i París ens va escriure per si volíam col·laborar a una altra que's pu-

blicarà per folletins. La primera'm simpatisa molt, aquesta última no tant.

Soc a Bescanó, Casa Sambola, aon penso estar-me fins a derrers d'Octubre; confio que'm veuré honorat amb lletres vostres, i també que'm donareu la vostra adreça de Madrid.

La producció literaria no es molta per ara; segueixo un vostre consell que'm deia de no escriure tant i llegir i meditar mes.

Em faria moltíssim pler, saber també de la vostra literatura d'ara.

Disposeu en tot lo que us convingui del qui sabeu ja antic amic vostre, i escriveu una lletra com un himne triomfal que rompi el nostre llarg i tenebrós silenci.

Xavier Carbó Maimí

Bescanó 13 Agost 1914

I aquesta carta és la darrera carta de Carbó a Riba que tenim, de 1915. Sobta la interrupció de la correspondència entre els dos coetanis.

Caríssim amic Riba:

Que us advingui felicitament aquest any que comença.

Ja se que so quedat molt malament amb vos, per no haver-vos escrit mes prompte. Vaig rebre la "Catalunya" que'm vareu remetre, us la regració i us felicito per les superbes poesies que conté. Si llavors no us vaig respondre va ser per que desgracies de familia i altres que no eren de familia varen torbar-me de fer-ho. Esborreu d'una plomada benèvola aquest enutjós lapse de temps. Poca cosa he escrit, degut a les circumstancies. Se de vos que sou creador d'una literatura no vista fins ara ¿Que ve a ser això? ¿M'ho explicareu? ¿Que es del "Càntic dels Càntics" i Mitj any sense notícies! Feumen pervenir alguna.

Soc tot vostre i no us oblidó

Xavier Carbó Maimí

Girona, 1er dia del any del Senyor 1915

L'any 1914 Xavier Carbó participà i

20. Des de "a punt" fins a "coses mes", el fragment és glossat i mencionat per Medina, op.cit., pàgina 21. Des de ¿l doncs" fins a "m'han dit" el fragment és mencionat per Medina, op.cit., pàgina 27.

21. La data de la carta sembla 1912, però pel contingut hauria de ser 1913,

com ja va assenyalar Medina, op.cit., pàgina 174. Des de "Caríssim" fins a "Cantars", el fragment és mencionat per Medina, op.cit., pàgina 175.

22. L'antologia aparegué l'any 1916, com ja ha estat assenyalat.

guanyà un premi al Certamen Literari artístic d'Olot. El poema intitulat "A la vella ciutat"²³ sembla un arabesc a l'estil d'un altre poema amb aquesta temàtica, "Arabesca". Carbó no va poder desplaçar-se a Olot a llegir el seu poema.

El poema de Carbó "Rapsòdia bàrbara" fou premiat en el I Certamen de la Congregació Mariana del Seminari de Girona el curs 1915-16.²⁴

Amb el poema "Sonata tardoral" Carbó guanyà un premi en el II Certamen de la Congregació Mariana del Seminari de Girona el curs 1916-17.²⁵ El poema porta una endreça "Ceres". I novament guanyà un altre premi als Jocs Florals de Barcelona de l'any 1917, el segon accèssit a la Viola d'or i d'argent pel llarg poema "Cant de Victòria", que porta aquesta endreça: "Versió rimada del "Cant de Débora" (Judic. V)".²⁶ Abans de morir va escriure un llarg poema que volia presentar al IV Certamen de la Congregació Mariana del Seminari de Girona, que havia guanyat en diverses ocasions.²⁷

He volgut destacar la presència de Xavier Carbó als Jocs Florals i la importància que sembla que concedia als certàmens literaris. Les coses van canviar, però. "Els veritables Jocs Florals són d'ahir. Avui se pot escriure: Els Jocs Florals fóren." Així de contundent es mostrava Xavier Carbó l'any 1917. I afegia: "El lema santíssim de Fe, Patria i Amor, avui ja no li escau." I acabava la seva proclama amb aquests mots: "Els Jocs Florals no són, ni han estat mai, un procediment modern de requesta, ni anuncis, ni re-

clams, ni mitings electorals, ni menys l'arma curta i traïdora de la política." Què havia passat? Carbó es lamentava de la pèrdua d'identitat dels Jocs Florals, en un article "El perill literari" que havia publicat amb el pseudònim Marvelh²⁸, al setmanari d'acció catòlica d'Olot, El Deber, l'any 1917.²⁹ Carbó hi deixà dit:

"Un mestratge en Gai Saber era com una patriarcal benedicció sobre el cap del primogènit. I va caldre arribar al XXè segle per a convertir aquesta festa de germanor i de família en una farsa exòtica, cotitzable al preu d'un número de fires, d'una corrida de toros, d'una vulgar fatxenderia burgesa. El lema santíssim de Fe, Pàtria, Amor, avui a no li escau. El nostre jovent, per a defugir el perill del romanticisme, ha caigut en el parany contrari. Per a despendre's dels tòpics estridents de la època preverdagueriana, declarà la guerra al romanticisme; per ofegar els esgarrips literaris de la escola del llamp de Déu, menyspreant tot lo de casa, hi oposà el remei contrari: el classicisme; que, si en dòssi convenient, hauria estat eficaçíssim antídote, aixís, tal com l'aplicaren, se convertí en activíssim verí, que va corrent fins a les entranyes la nostra Literatura, resultant allò que digué el poeta mallorquí: que s'enamoraren «d'una abstracció volàtil, d'un mot de la retòrica». Tot lo dolent de les literatures grega, llatina i neoclàssica fou aportat a la literatura catalana: i més que a la forma externa, a la interna inspiració dels clàssics grecs i llatins atengueren els nostres poetes, sense pensar que aquells versos tan primo-

rosos, que havien ressonat entre els marbres del Parthenon i les columnes del Capitoli, no podien mai atànyer la altíssima inspiració de la poesia cristiana; resultant d'aquí un Humanisme català, tant o més escandalós que aquell altre que fou precursor del Protestantisme. Per que, és necessari escriure-ho: els Jocs Florals ja no tenen pas, en general, aquella honradesa i aquell inflexible pundonor, que informava les nostres primitives festes literàries. El temple de la Poesia, avui, per alguns escriptors, és el temple de Venus-Afrodita, de Diana, de Proserpina, de totes les divinitats i carnalitats paganes. El trono de Clemència Isaura, avui; per vergonya de molts, és tabernacle de la vanitat, setial de la mentida, arcavoteria de la carn."

No deixa de resultar curiós que el mateix Carbó hagués "caigut" en l'extrem que denuncià l'any 1917 al setmanari olotí. Perquè revisità sovint els clàssics en els seus poemes. I traduí els clàssics. Però, si els divulgadors de l'obra de Xavier Carbó van decidir d'incloure la traducció de la Medea de Sèneca en el volum Migjorn, publicat pòstumament, va ser sobretot per mostrar la destresa literària de Carbó, com hem vist abans. I perquè tenien present aquest article, "El perill literari".

Mariàngela Vilallonga
Institut d'Estudis Catalans
Universitat de Girona

23. Fou publicat a Migjorn, pàgines 95-99.

24. Es pot llegir a Migjorn, pàgines 111-113.

25. Fou publicat per primera vegada a la revista palamosina Marinada, núm. 54, pàgines 73-74, de 1918. Es publicà a Migjorn, pàgines 125-126.

26. El poema es publicà al volum Jocs Florals de Barcelona 1917, pàgines 105-109. A Migjorn hi ha un poema amb el mateix títol, molt més breu, que es pot llegir a les pàgines 90-91. El poema guanyador dels Jocs Florals es va publicar

a Migjorn amb el títol "Cant de Débora (versió rimada de l'hebreu) (Judices V)".

27. Es publicà a Migjorn, pàgines 144-147.

28. Encara que a Migjorn es transcriu Harveh.

29. Va aparèixer al número 1095 del 7 de desembre de 1917, pàgines 776-7 i fou reproduït a Migjorn, a les pàgines 32-34.

MAYMÍ

Lluís Maymí i Paradedda
maymiconstruccions@yahoo.es • 608 190 953

**Bona
Festa Major!**

- Obres i construccions.
- Reformes. Cuines, banys, reparacions...
- Obra nova. Restauració de masies.
- Coordinem els diferents industrials que intervenen a l'obra.

C/ del Raval, 31 - 17244 Cassà de la Selva • Telèfon i fax 972 46 11 74

Aportacions al coneixement de la cultura popular i tradicional

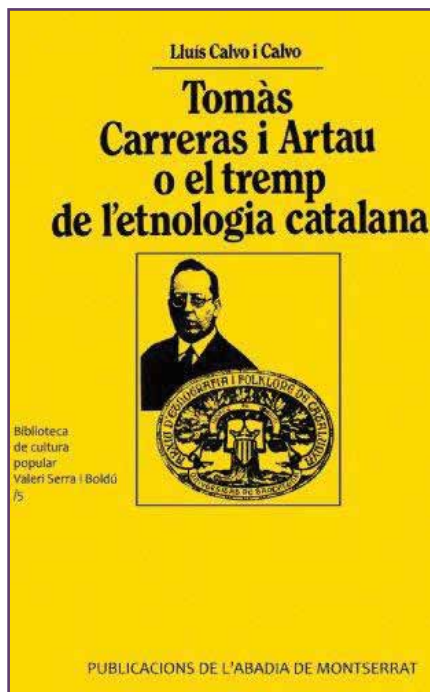
L'arxiu d'etnografia i folklore de Catalunya i Xavier Carbó

L'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya [AEFC] va ser el gran científic a través del qual s'organitzà la investigació antropològica a la Catalunya de les primeres dècades del segle XX.

Fundat l'any 1915 pel gironí Dr. Tomàs Carreras i Artau, en estreta col·laboració amb el seu alumne Josep Maria Batista i Roca, l'AEFC va obrir nous camins en el coneixement de la Etnografia de Catalunya perquè va examplar el camp que el Folklore del segle XIX havia començat a conrear, tal com el mateix Carreras i Artau ja va dir el 1916 en una conferència ("Dues paraules sobre el projectat Museu Etnogràfic de Catalunya". *Estudis i Materials*, II [Barcelona, 1917], p. 30.): "En son primer període, que podríem anomenar sentimental, el conreu del Folklore a Catalunya fou abans que tot un estimulador del caliu patriòtic. Temperaments investigadors de primera força es llençaren a les recerques folklòriques, més amb l'esperit abrandat de poetes enamorats de la terra que armats amb la disciplina severa del sistematitzador (...) els estudis folklòrics mereixen avui a Catalunya, una altre consideració molt més complexa que la predominant filològico-literària. Per a nosaltres el Folklore es objecte adequat de ciència: veritable substratum de raça, constitueix un factor indispensable per a l'estudi de la psicologia comparada del poble català en ses relacions amb els demés pobles hispans i amb el procés general de la civilització i la cultura". (Transcripció literal).

L'ARXIU I EL NOUCENTISME

L'AEFC va tenir una font d'inspiració fonamental en el Noucentisme fins el punt que es pot afirmar que fou fidel expressió dels ideals noucentistes, situació que es manifestà sovint. Les següents paraules –en versió original de Josep Maria Batista i Roca (1920) sobre el projectat Museu d'Etnografia de Catalunya –plasmació d'un dels ideals del moviment noucentista, el mediterranisme– demostren l'estreta relació entre ambdós: "[...] Hauria de representar integrament la cultura tradicional i la vida del poble català, per al mateix temps el folklore peninsular hauria de tenir-hi una gran im-

Tomàs Carreras Artau va desvetllar, en el jove Carbó, la vocació per la recerca etnogràfica i folklòrica

portància; el folklore del Mediterrani occidental hi hauria d'esser necessàriament representat en abundància, i tampoc es podria prescindir d'una secció de cultures primitives. Però lo que jo desitjaria (i això si li sembla bé prengui s'ho solament com un bell ideal) és que el nostre Museu fos el Museu de la cultura mediterrània occidental, de tal manera que qui la volgués estudiar hagués de venir necessàriament a Barcelona. No crec que hi hagués manera més bella d'establir l'imperialisme de la nostra ciutat essencialment mediterrània" (Transcripció literal. Epistolari Josep Maria Batista i Roca a Tomàs Carreras i Artau, Exeter College, Oxford, 8-1-20. Fons documental AEFC. IMF-CSIC).

LA CULTURA POPULAR EN LA CATALUNYA DEL MOMENT

La transformació que va suposar l'AEFC per a l'estudi de la cultura popular i tradicional a la Catalunya d'aquell moment fou significativament impor-

tant, la qual cosa va restar reflectida, entre d'altres dades, en l'acceptació i el recolzament que la societat catalana hi va donar: en aquest sentit, cal destacar l'ajut econòmic de la Mancomunitat de Catalunya.

La renovació dels estudis del folklore català que va dur l'AEFC es va materialitzar per la incorporació de noves temàtiques –per exemple, l'estudi de la cultura material– com també incorporant noves tècniques de treball. Veure. *Manual per a Recerques d'Etnografia de Catalunya* (1922), primera obra d'aquest tipus a Espanya- i orientant teòricament l'acció a desenvolupar la recerca etnogràfica, circumstància que es va vertebrar a partir del concepte que Carreras i Artau va crear: la Psicoetnografia, concepte sorgit de l'herència intel·lectual que ell tenia amb pensadors com J. Llorens i Barba, J. Costa, W. Wundt o L. Lévy-Bruhl, "herència" que s'ha d'interpretar com l'estudi de les manifestacions psicològiques de les col·lectivitats en base a la recerca etnogràfica.

ELS MALS FATS DE LA NOSTRA HISTÒRIA

Els mals fets de la nostra història contemporània no van permetre a l'AEFC de dur a terme el seu projecte, malgrat la seva perllongada trajectòria, la qual arriba fins a la dècada de 1960 però ja en aquest moment sense recursos.

Amb l'esperit que el caracteritzava, Xavier Carbó i Maymí hi participà ben decididament en la tasca de l'AEFC fins el punt que esdevingué un dels més actius col·laboradors de l'Arxiu a les terres gironines i, fins i tot, va impulsar la creació d'una Agrupació Folklorica en el Seminari Conciliar de Girona, institució amb la qual Carreras i Artau estava molt vinculat donat el fet que la Tipografia Carreras i Mas era la impremta de la Seu i del Bisbat de Girona.

Carbó i Maymí s'impregnà de les noves idees de l'AEFC, fins el punt que, en una conferència al seus companys de Seminari l'any 1917, digué que (Xavier Carbó i Maymí. Migjorn.

Girona, 1919, pàgines. 250-251):

"El Folklore [...] avui dia, ja no és el folklore que era abans; l'estudi de les lletres populars i de les melodies perdudes del poble. El seu objecte és molt més vast i el seu radi d'acció troba llurs fites allà on les troben les civilitzacions humanes, Allà on hi ha un vestigi de l'home, allà hi és el folklore. Ara ja no li queda prou bé el nom de folklore: avui dia el Folklore és una part de l'Etnografia". (Transcripció literal).

L'AEFC I XAVIER CARBÓ I MAYMÍ

El temps que sempre el va caracteritzar va fer que, tot seguint els ensenyaments de Carreras i Artau, declarés que: "Ço que era pura ficció, ara ja té pretensions de ciència: la ciència etnològica, que es va formant i arreplantant fonament a través de les civilitzacions i que un dia no llunyà haurà de figurar entre les assignatures de les grans Universitats, perquè la necessitat ho imposa" (Ibidem) (transcripció literal).

Aquesta forta concepció d'allò que era necessari fer el va dur a aplegar tot uns seguit de materials per al fons documental que l'AEFC estava creant en aquells moments i que, a la fi, esdevingué, un fons de primer ordre per apropar-se al coneixement de les mentalitats i les formes de vida de la societat catalana i concretament gironina. De la mateixa manera que l'AEFC va patir els mals fets historico-polítics de l'Espanya del moment, en Xavier Carbó i Maymí el sorprenqué la mort ben aviat, deixant sense cloure la tasca que amb tant de vigor va iniciar.

Avui, un segle després de la seva marxa, el seu exemple ens recorda a tots plegats la necessitat del compromís individual i col·lectiu per tal de construir una societat amb un futur més intel·ligent en què tradició i innovació siguin veritables claus de volta.

Lluís Calvo i Calvo

Barcelona, 23 de setembre de 2018

L'etnografia i el folklore en el Seminari de Girona

Crònica publicada a la pàgina 2, Secció de Cultura, del Diario de Gerona, de 12 d'abril de 1921, en què es fa referència a Xavier Carbó Maymí, fundador de l'Agrupació d'Etnografia i Folklore en aquell centre eclesial.

A la foto, Josep Maria Batista Roca

El passat diumenge tingué lloc en el Seminari diocesà de Girona un acte cultural de gran importància. El culte professor de la Universitat de Barcelona, doctor Josep Maria Batista i Roca, secretari, alhora, del «Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya» (AEFC) donà sa anunciada conferència sobre'l Folklore. Presidí l'acte, el reverend doctor Bordas, acompanyat, a mes del conferenciant, del doctor Tomás Carreras i Artau, director del «Arxiu», i deis reverends doctors Trigàs y Jordà, catedràtics del Seminari i de l'Escola Normal de mestres, respectivament. Assistiren a l'acte, a mes de un crescut nombre de seminaristes, una nombrosa comissió de mestres normalistes.

Començà l'acte el senyor Font, qui actuava de secretari, llegint unes quartilles de presentació del conferenciant, escrites per mossèn Joan Llauro, impossibilitat d'assistir a l'acte per retenir-lo a Barcelona obligacions personalíssimes. El doctor Batista donà començà sa conferència, evocant aquella figura tan simpàtica de Xavier Carbó Maymí, plasmador de l'Agrupació Folklorica del Seminari

de Girona. Entrant de ple en l'assumpte del tema, demostrà com enfront de la ciència que s'aprèn en llibres i en les aules, hi ha una altra ciència, que no s'aprèn ni amb mestres famosos, ni en universitats, sinó que s'aprèn en el poble, el qual les transmet per tradició oral de pares i filis. Per mitjà d'afinadíssims exemples, féu veure la importància d'aquesta ciència popular per a conèixer els organismes, usos, costums, etc. d'èpoques remotíssimes. Demostrà també com tots els detalls, àdhuc el mes petits, tenen una importància cabdal per al folklorista. Acabà donant encertades normes per a la recerca folklòrica. El senyor Batista escoltà una llarga i merescuda ovació. A petició de la concurrència parlà, a continuació, el doctor Tomàs Carreras Artau qui digué que's congratulava de veure agermanats als futurs sacerdots amb els futurs mestres. "Vosaltres —

digué— heu d'orientar la cultura popular. Estudieu a fons l'ànima del poble per mitjà del folklore i retornareu a Catalunya la seva tradició patriòtica i religiosa". El doctor Bordas finà l'acte remerciant a l'«Arxiu» l'alt honor dispensat al Seminari amb la presència i les paraules de tan doctes conferencians.

Bibliografia, materials i referències sobre Xavier Carbo (1909 – 2016)

I. OBRES DE L'AUTOR

CARBÓ MAYMÍ, Xavier. Migjorn/Selecta de poesies. Edició pòstuma d'homenatge. Impremta dels germans Masó. Girona 1919. (270 pàgines).

CARBÓ MAYMÍ, Xavier. Migjorn/Selecta de poesies. Edita: Colla Excursionista Cassanenca. Tallers Gràfics Matas. Cassà de la Selva, 1971. Girona 1919. (234 pàgines).

CARBÓ MAYMÍ, Xavier. Poesies. Lectura Popular/Biblioteca d'autors catalans. Núm. 304. Edita: Il·lustració Catalana. Barcelona, febrer 1919. (23 pàgines)

CARBÓ MAYMÍ, Xavier. Poesies. De la pàgina 177 a la 200), dintre Lectura Popular/Biblioteca d'autors catalans. Volum XVIII (394 pàgines). Edita: Il·lustració Catalana. Barcelona, febrer 1919.

CARBÓ MAYMÍ, Xavier. Goigs a lloança de la Mare de Déu de Queralt. Biblioteca Digital del Centre de Lectura de Reus, 1919,

CARBÓ MAYMÍ, Xavier. La llegenda i la tradició del Suroil. Edita: INS/INSTITUT DE SECUNDÀRIA de Cassà de la Selva. Patrocini Grup Cañigüeral. Cassà de la Selva-Girona, març 2018.

II. LLIBRES

ARAGÓ Masó, Narcís Jordi i VILALLONGA VIVES, Mariàngela. Volum II. Atles Literari de les terres gironines/Gironès segles XIX i XX. Edita: Diputació de Girona. Girona, 203. Pàgines: 580, 584, 721, 722, 747, 758-762.

ARAGÓ I MASÓ, Narcís Jordi. Guia Literària de Girona. Edicions el Médol. Fundació Prudenci Bertrana. Premis Literaris de Girona. Tarragona, 1995. Pàgina 59.

ARAGÓ I MASÓ, Narcís Jordi. La Girona dels poetes/Un segle d'interpretacions líriques de la ciutat. Il·lustracions de Mercè Huerta. CCG Edicions. Biblioteca Valvi. Pàgina 27

ARNAU I GUEROLA, Maruja. Els pobles gironins. Volum IV. La Comarca del Gironès (I). Cassà de la Selva. Impremta Aubert. Pàgina 141.

BADIA I MARGARIT, Antoni Maria. L'Institut d'Estudis Catalans i els treballs de la llengua i literatura catalana. Versió catalana de l'article de l'Institut d'Estudis Catalans et les travaux de langue et civilisation catalanes. Esquisse d'histories. Bibliographie. Aparegut a Estudis Romànics. Volum XXIX, pàgines 7-41. Barcelona, 2007. Pàgina 19.

BOHIGAS I MAYNEGRE, Jordi. Cultura i Ciència en el Seminari Diocesà de Girona (1900-1936), Dins Església, Societat i Poder a Girona, segles XVI-XX. Conferències a l'Arxiu Municipal de Girona, 2. Edita: Ajuntament de Girona, 2007. Pàgina 206.

BOSCH MERCADER, Josep. Història de l'Orfeó Catalunya. Editora Cassanenca Llum i Guia. Impressió: Tallers Gràfics de DUCFORM, SA. Accésit al Premi Pompeu Pascual i Carbo de Cassà de la Selva, 1987. Pàgina 5.

CALVO I CALVO, Lluís. Tomàs Carreras Artau o el tremp de l'etnologia catalana. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col·lecció Biblioteca de cultura popular Valeri Serra i Boldú/5. Barcelona

CARRERAS ARTAU, Tomàs. Arxiu d'Etnografia i folklore de Catalunya. Publicacions de la Càtedra d'Ètica. Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona. Arxiu d'Etnografia i folklore de Catalunya. Estudis i materials I. Curs de 1915 – 1916. Barcelona, novembre de 1916. Pàgines 19, 20-21 i 104. Estudis i materials II. Curs de 1916 – 1917. Pàgines 10, 155, 179-181, 189 i 258. Barcelona, juliol de 1918.

CAÑIGÜERAL ISERN, Josep Maria i CARBÓ CAÑIGÜERAL, F.

Xavier. Els teus records i les nostres famílies. Amb pròleg de Jordi Cañigüeral Iñiguez. Edita: Famílies Cañigüeral Adové. Girona, MCMXCV. Pàgina 114.

CARBÓ CAÑIGÜERAL, F. Xavier i Vicenç, MUNDET CREUS, Joaquim i altres autors. Can Carbo de les Serres, l'origen d'una extensa nissaga. Amb pròleg de Josep Carbo Cañigüeral. Edita Família Carbo Cañigüeral. Girona, 24 d'octubre de 2013. Pàgines 117-118 i 315-318.

CARRERAS I PERA, Joan. Girona. Aplec de narracions. Diputació de Girona i Ajuntament de Girona, 1994. Pàgina, 181.

CASACUBERTA ROCAROLS, Margarida i RIUS OLIVA, Lluís. Amb pròleg de Jordi CASTELLANOS. Els jocs florals d'Olot (1890-1921). Editora de Batet. Olot, 1988. Pàgina 110.

CASACUBERTA ROCAROLS, Margarida. Els jocs florals de Girona (1902-1935).

Biblioteca Fundació Valvi. CCG Edicions. Girona, 2010. Pàgines 81 i 169.

COLLELLEDMONT OLIVA, Josep. Les guies/De les Gavarres al Montseny. Col·lecció el PUNT, número 17: Cassà de la Selva. Edita: Edicions Periòdiques de les Comarques, SA. Pàgina 11

COMERMA VILANOVA, Josep (1887-1936). Història de la Literatura Catalana. Editorial Poliglota. Barcelona, 6 de setembre de 1923. Pàgines XII i 356, apartat 315.

FIGUERAS CAPDEVILA, Narcís. Horaci. Art poètica i Epístoles literàries/Introducció, traducció i notes. Editora: La Magrana. Col·lecció: L'esperver Clàssic, 48. Pàgines 68 i 83. Primera edició, Barcelona, juliol de 2003.

FIGUERAS, Narcís i VILA, Pep. Miscel·lània en honor de Josep M. Marquès. Edita: Diputació de Girona i Patronat Francesc Eiximenis. Publicacions Abadia de Montserrat, 2010. Pàgines 624 i 628.

MALAGRIDA BARRIS, Carles. Els músics de Cassà. Edita Diputació de Girona i Ajuntament de Cassà de la Selva. Impressió Gràfics Curbet. Girona, maig de 1986. Pàgines 69-76.

MARQUÈS I PLANAGUMÀ, Josep Maria. Una història de la diòcesi de Girona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 207. Pàgina 201.

MARQUÈS I PLANAGUMÀ, Josep Maria i ALTRES AUTORS (GRUP D'EXSEMINARISTES). Dominus vobiscum. Història i vida del Seminari de Girona (del 1563 al 2003). Pàgina 281.

MARQUÈS I PLANAGUMÀ, Josep Maria. Germinabit. L'expressió religiosa en llengua catalana al segle XX. Diòcesi de Girona, pàgina 62. Edició a cura de Jordi Albertí Oriol. Barcelona, 2003. Pàgina 62.

MASCARELLA ROVIRA, Jordi i CRIVILLÉ ESTRAGUÉS, Florenci. El Patrimoni festiu del Ripollès. Dins: El Patrimoni festiu del Pirineu. Desenes Trobades Culturals Pirinenques: 2013. Edita: Patronat Eiximenis de la Diputació de Girona i Societat Andorrana de Ciències per al desenvolupament de l'Alt Pirineu i Aran, 2014. Publicacions vinculades a l'Institut d'Estudis Catalans. Pàgines: 41-52.

MAYMÍ-GAZCUE, Margarida. Veus del meu passat. Estudi del cognom Maymí / Maimí i les seves variants. Rockville (EUA), última actualització, abril, 2009

MEDINA, Jaume i SULLÀ, Enric. Actes del Simposi Carles Riba. Barcelona 17-19 d'octubre de 1984. Institut d'Estudis Catalans. Biblioteca filològica, XVIII. Barcelona, 1986. Pàgina 128.

MEDINA, Jaume. Carles Riba (1893-1959). Premi Fundació Congrés de Cultura Catalana 1988. Publicacions Abadia de Montserrat, Barcelona 1989. Pàgines 21, 26 i 174.

PEREA, Maria del Pilar. Antoni Maria Alcover dialectòleg, gra-

màtic, polemista. Col·lecció Germà Colon d'Estudis Filològics. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 205. Pàgines: 71-74, 78, 365 i 374.

PERICOT I GARCIA, Luís i NOGUER MUSQUERAS, Tomàs. In memoriam. Joaquim Carreras Artau. Algunos recuerdos de una larga amistad. Dins Convivium. Núms. 17-18. Pàgina 281.

PUIGBERT I BUSQUETS, Joan. La història de la Restauració (Girona, 1874-1923). Quaderns d'història de Girona. Edita: Diputació de Girona i Ajuntament de Girona. Girona, novembre de 1995. Pàgina 89. Facultat de Geografia i Història. Universitat de Barcelona, octubre 1990. Pàgina, 39.

PUIGVERT I SOLA, Joaquim. La parròquia rural a Catalunya (segles XVIII i XIX, Bisbat de Girona). Tesi doctoral, dirigida per Emili Giralt. Universitat de Barcelona. Facultat de Geografia i Història. Octubre de 1999. Pàgina 40.

VERGÉS GIFRA, Àngel. La sargantana de dues cues, dins Lletres de Travertí, que és un projecte, obert a tothom, que vol recollir històries de la gent gran. (Bloc/averge3).

XUTGLÀ I FIGUERAS, Josep. La nostra Església. Edita: Llum i Guia. Impressió: Gràfiques Duch. Cassà de la Selva (Girona), 1981. Pàgines 158-159.

III. PUBLICACIONS

BUTLLETÍ DE DIALECTOLOGIA CATALANA. Gener-desembre de 1928. Edita: Institut Patxot. Barcelona, 1928. Pàgina, 44.

BUTLLETÍ DE L'ESGLÉSIA DE GIRONA.

TOM LII. Núm. 12, de 13 de juliol de 1908. Pàgina 347.

TOM LIV. Núm. 11, de 21 d'agost de 1910. Pàgina 365.

TOM LVI. Núm. 14, d'1 de juliol de 1913. Pàgina 438.

TOM LX. Núm. 19, d'11 d'octubre de 1916. Pàgina 463.

TOM LXI. Núm. 1, de 17 de gener de 1917. Pàgina 31.

TOM LXI. Núm. 18, de 26 d'octubre de 1917. Pàgina 417.

TOM LXII. Núm. 24, de 6 de desembre de 1918. Pàgines 511, 529-531 i 541.

DICCIONARI D'HISTÒRIA ECLESIASTICA DE CATALUNYA. Editorial Claret. Volum I (A-C). Barcelona, 1998. Pàgina, 428.

DICCIONARI ENCICLOPÈDIC DE LITERATURA CATALANA. Incorporada l'entrada de Xavier Carbó Maymí (1893-2018). Edita: ENCICLOPÈDIA CATALANA, SLU, 2008.

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. Els seus primers vint-i-cinc anys. Palau de la Generalitat. Barcelona, 1935. Pàgines 153 i 178.

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. Catàleg de Publicacions 1907-1986. Edita: IEC. Secció Filològica. Barcelona, 1986. Pàgina 22.

GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA. VOLUM 3. GIRONÈS/CASSÀ DE LA SELVA/FILLS IL·LUSTRES, PLA DE L'ESTANY, SELVA I GARROTXA. Edita: Enciclopèdia Catalana. Segona edició. Barcelona 1991. Pàgina 105.

POESIA CASSANENCA. Selecció de textos a càrrec de Dolors Callis i Fina López. Edita: Ajuntament de Cassà. Composició i impressió: DUCFORM, SA. Cassà de la Selva, 23 d'abril de 2000. Pàgines 4 i 5.

ANNALS DEL CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DEL RIPOLLÈS 2001-202.

Mossèn Joan M. Feixas (1892-1924), de Narcís Figueras Capdevila. Pàgines 41, 45, 46, 50, 53

ANNALS DE L'INSTITUT D'ESTUDIS GIRONINS 2003. VOLUM 44. GIRONA.

ANY MMIII. Notes Sobre la presència del poeta Horaci a Girona, de Dolors Condom Gratacós. Pàgines 89-102

QUADERNS DE LA SELVA, 15. ANY 2003

Mossèn Antoni Maria Alcover a les nostres terres. Anada a les Guillerries i a Sant Hilari Sacalm, de Narcís Figueras Capdevila. Pàgina 229, nota 2

IV. PERIÒDICS, SETMANARIS I REVISTES

ANCORA . SETMANARI DE LA COSTA BRAVA. SANT FELIU DE GUÍXOLS (1949-2014).

ANY XXV. Núm. 1219, de 04/11/1971. Pàgina 2

BAIX EMPORDÀ. SETMANARI REGIONALISTA. PALAFRUGELL.

ANY IX. Núm. 381, de 28/01/1917. Pàgina 3

CIUTAT NOVA. SANT FELIU DE GUÍXOLS (1910-1920)

ANY III. Núm. 124, de 11/12/1912. Pàgina 2

ANY VII. Núm. 337, de 16/12/1916. Pàgina 2

ANY VIII. Núm. 341, de 05/04/1917. Pàgina 1

ANY VIII. Núm. 353, de 20/12/1917. Pàgina 4

ANY IX. Núm. 452, de 01/03/1919. Pàgina 3

DRECERA: BUTLLETÍ DE LA COL·LA EXCURSIONISTA DE CASSÀ DE LA SELVA

MONOGRÀFIC XXV DE LA FESTA LITERÀRIA, de 27/04/1991

EXTRA FESTA LITERÀRIA 1982, de març-abril 1982. Pàgina 6.

EL DEBER. BUTLLETÍ RELIGIÓS.

OLOT.

ANY XVIII. Núm. 0925.

05/09/1914. Pàgina 15

ANY XVIII. Núm. 0926.

12/09/1914. Pàgina 10 i 18

ANY XIX. Núm. 0950. 27/02/1915. Pàgina 10

ANY XIX. Núm. 0968. 20/11/1915. Pàgina 13

ANY XX. Núm. 1010. 22/04/16. Pàgines 8-9

ANY XXI. Núm. 1074. 14/07/1917. Pàgines 7-9

ANY XXI. Núm. 1095. 07/12/1917. Pàgina 12-13

ANY XXI. Núm. 1096. 15/12/1917. Pàgina 17

ANY XXII. Núm. 1101. 19/01/1918. Pàgina 12

ANY XXII. Núm. 1109. 16/03/1918. Pàgina 11

ANY XXII. Núm. 1112. 06/04/1918. Pàgina 14-15

ANY XXII. Núm. 1146. 30/11/1918. Pàgina 10-13

ANY XXII. Núm. 1192. 06/04/1918. Pàgina 16

ANY XXII. Núm. 1148. 14/12/1918. Pàgines 8-9

ANY XXIII. Núm. 1156. 08/02/1919. Pàgina 16

ANY XXIII. Núm. 1160. 08/03/1919. Pàgina 14

ANY XXIV. Núm. 1206. 24/01/1920. Pàgina 12

ANY XXIV. Núm. 1237. 28/08/1920. Pàgina 16

ANY XXVI. Núm. 1350. 28/10/1922. Pàgina 16

ANY XXVIII. Núm. 1443. 11/10/1924. Pàgina 26

ANY XXXVI. Núm. 1897. 01/07/1933. Pàgina 16

ANY XXXVIII. Núm. 1958. 07/09/1934. Pàgina 27

ANY XXXIX. Núm. 2000. 06/07/1935. Pàgina 9

ANY XXXIX. Núm. 2005. 10/08/1935. Pàgina 9

EL FULL PARROQUIAL. ANY XC. 7 de gener de 2018, Núm. 4.705. Diòcesi de Girona. Pàgina 3.

EL FULL PARROQUIAL. ANY XC. 25 de febrer de 2018, Núm. 4.712. Diòcesi de Girona. Pàgina 4.

EL SENYAL. REVISTA DE LA DIÒCESI DE GIRONA. Núm. 184.

ANY XVIII. Desembre 2017/gener 2018, Pàgines 7, 10 i 24.

EL SENYAL. REVISTA DE LA DIÒCESI DE GIRONA. Núm. 185.

ANY XIX. Febrer 2018. Pàgina 12.

ELS MARGES. REVISTA DE LLENGUA I LITERATURA. BARCELONA.

Núm. 14, de l'any 1978. Pàgines 7, 10 i 24

EMPORION. PERIÒDIC QUINZENAL. TORROELLA DE MONTGRÍ.

ANY I. Núm. 002, de 17/01/1915. Pàgina 5

GENT NOVA. PERIÒDIC CATALANISTA. BADALONA

ANY XIX. Núm. 806, de 12 de maig de 1917. Pàgina 4

HORTIZÓ. PERIÒDIC QUINZENAL. PORTAVEU DE L'ATENEU CATALÀ DE CASSÀ DE LA SELVA.

ANY I. Núm. 16, de 16/12/1933. Pàgines 2-4

ANY II. Núm. 23, de 24/03/1934. Pàgina 2

ANY II. Núm. 24, de 07/04/1934. Pàgina 1

ANY II. Núm. 25, de 21/04/1934. Pàgina 4
 ANY II. Núm. 26, de 05/05/1934. Pàgina 6
 ANY II. Núm. 29, de 16/06/1934. Pàgina 6
 ANY II. Núm. 30, de 30/06/1934. Pàgina 6
 ANY II. Núm. 33, de 11/08/1934. Pàgina 6
 ANY II. Núm. 34, de 25/08/1934. Pàgina 5
 ANY II. Núm. 35, de 08/09/1934. Pàgina 6
 IL·LUSTRACIÓ CATALANA. REVISTA SETMANAL IL·LUSTRADA. BARCELONA.
 ANY XI. Núm. 500, de gener de 1913. Pàgina 500.
 ANY XI. Núm. 531, de 10 d'agost de 1913. Pàgina 13.
 L'AVI MÚNÉ. SETMANARI POPULAR INDEPENDENT. SANT FELIU DE GUÍXOLS.
 ANY II. Núm. 44, de 8 de març de 1919. Pàgina 3
 ANY VI. Núm. 244, de 6 de gener de 1923. Pàgina 3
 L'IDEA. EDITORIAL POLIGLOTA. BARCELONA.
 ANY I. Núm. 1, de 1 de gener de 1920. Pàgines 18 i 19
 LA CATALANA. REVISTA SETMANAL. BARCELONA.
 Núm. 21, de 25 d'agost de 1918. Pàgina 1
 LA COMARCA. PERIÒDIC SETMANAL NO AFILIAT A CAP PARTIT. OLOT.
 ANY IV. Núm. 301, de 14/12/1918. Pàgina 6
 ANY V. Núm. 312, de 01/03/1919. Pàgina 3
 ANY VIII. Núm. 390, de 28/08/1920. Pàgina 4
 LA COSTA BRAVA. SETMANAR D'INFORMACIÓ LOCAL I COMARCAL (1930-1936). SANT FELIU DE GUÍXOLS.
 ANY V. Núm. 226, de 08/09/1934. Pàgina 8
 LA ESCENA CATALANA. TEATRE DE CATALUNYA. BARCELONA.
 ANY VII. Núm. 292, de 11 de maig de 1912. Pàgina 8
 LA HORMIGA DE ORO. IL·LUSTRACIÓ CATÒLICA. BARCELONA.
 AÑO XVIII. Número 46, de 18 de Noviembre de 1911. Pàgina 9
 LA REGENERACION. REVISTA QUINCENAL DE ACCIÓ CATÒLICA.
 ANY VIII. Núm. 321, de 12 de setembre de 1912. Pàgina 13
 ANY XII. Núm. 332, de 30 de novembre de 1912. Pàgina 10
 LA REVISTA. QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINCENAL. BARCELONA.
 ANY II. Núm. XVIII, de 30 de juny de 1916. Pàgines 1 i 10
 ANY II. Núm. XIX, de 15 de juliol de 1916. Pàgines 2
 ANY VI. Núm. CXII, de 16 de maig de 1920. Pàgines 131-132.
 ANY VI. Núm. CXXVI, de 16 de desembre de 1920. Pàgina 366
 ANY XI. Núm. CCXL, de 1 juliol, agost i setembre de 1925. Pàgina 13
 ANY XIX. de gener-juny de 1933. Pàgines 3, 13-14
 LA TRADICIÓ CATALANA. SETMANARI CATÒLIC. OLOT.
 ANY III. Núm. 071, de 11/01/1919. Pàgina 17
 ANY III. Núm. 077, de 22/01/1919. Pàgina 12
 ANY III. Núm. 079, de 08/03/1919. Pàgina 14
 ANY IV. Núm. 138, de 24/04/1920. Pàgina 14
 ANY IV. Núm. 142, de 24/04/1920. Pàgina 14
 ANY IV. Núm. 156, de 28/08/1920. Pàgina 22
 LA VEU DE L'EMPORDÀ. SETMANARI PORTAVEU DEL CENTRE CATALANISTA DE FIGUERES.
 ANY XII. Núm. 338, de 08/04/1911. Pàgina 2
 ANY XIII. Núm. 425, de 07/12/1912. Pàgina 2
 ANY XIV. Núm. 437, de 01/03/1913. Pàgina 4
 ANY XVII. Núm. 595, de 04/03/1916. Pàgina 4
 ANY XVII. Núm. 597, de 18/03/1916. Pàgina 2
 ANY XIX. Núm. 738, de 30/11/1918. Pàgina 5
 ANY XX. Núm. 748, de 08/02/1919. Pàgina 5
 ANY XX. Núm. 752, de 08/03/1919. Pàgina 5
 ANY XXV. Núm. 1015, de 22/03/1924. Pàgina 3
 LUZ Y GUIA/LLUMIGUIA. REVISTA DE CASSÀ DE LA SELVA.

Núm. 013, de juny de 1945. Pàgines 1, 11 i 13
 Núm. 086, de desembre de 1961. Pàgina 19
 Núm. 275, de juny de 1973. Pàgina 23
 Núm. 364, de setembre de 1961. Pàgina 5
 Núm. 377, de novembre de 1982. Pàgina 14
 Núm. 393, de març de 1984. Pàgina 14 i 15
 Núm. 395, de maig de 1984. Pàgina 35
 Núm. 415, de febrer de 1986. Pàgina 30
 Núm. 419, de juny de 1986. Pàgina 29
 Núm. 430, de juliol de 1987. Pàgina 8
 Núm. 443, d'agost de 1988. Pàgina 17
 Núm. 453, de juliol de 1989. Pàgina 33
 Núm. 476, de juliol-agost de 1991. Pàgina 37
 Núm. 483, de març de 1992. Pàgina 41
 Núm. 499, de setembre de 1993. Pàgina 3
 Núm. 500, d'octubre de 1993. Pàgines 2, 67, 102-152 i 199
 Núm. 502, de desembre de 1993. Pàgines 43-44
 Núm. 505, de març de 1994. Pàgina 36
 Núm. 551, de maig de 1998. Pàgina 65
 Núm. 573, de maig de 2000. Pàgina 145
 Núm. 574, de juny de 2000. Pàgina 39
 Núm. 587, de setembre de 2001. Pàgina 119
 Núm. 603, de febrer de 2003. Pàgina 57
 Núm. 624, de febrer de 2005. Pàgina 54
 Núm. 703, de setembre de 2011. Pàgina 9
 Núm. 716, d'octubre de 2012. Pàgina 88
 Núm. 750, d'agost de 2015. Pàgina 77
 Núm. 778, de desembre de 2017. Pàgines 1 i 28-34.
 MARINADA. PUBLICACIÓ MENSUAL. PALAMÓS.
 ANY I. Núm. 4, abril de 1914. Pàgina 59
 ANY II. Núm. 25, desembre de 1915. Pàgines 1, 9-10
 ANY IV. Núm. 39, febrer de 1917. Pàgines 30
 ANY IV. Núm. 42, de maig de 1917. Pàgines 18
 OFRENA. REVISTA CATALANA. BARCELONA.
 ANY II. Núm. 7, de maig de 1917. Pàgina 4
 ANY II. Núm. 8, juny de 1917. Pàgines 1 i 13-15
 ANY II. Núm. 8, març de 1918. Pàgines 1 i 8-10
 PRESENCIA. SETMANARI. GIRONA.
 ANY XII. Núm. 452, de 11 de desembre de 1976. Pàgina, 15
 REVISTA DE GIRONA/PUBLICACIÓ SEMANAL IL·LUSTRADA DE ARTE CIÈNCIAS Y LITERATURA.
 ANY I. Núm. 3, de 15 de febrer de 1913. Pàgines 3, 5
 ANY I. Núm. 23, de 5 de juliol de 1913. Pàgines 3 i 7
 REVISTA DE GIRONA/DIPUTACIÓ.
 ANY 1960. Núm. 13, quart trimestre. Pàgines 69-72
 ANY 1974. Núm. 67, segon trimestre. Pàgines 78-80
 ANY 1975. Núm. 73, quart trimestre. Pàgines 69-70
 ANY 1981. Núm. 94, primer trimestre. Pàgines 75 i 77
 ANY 1991. Núm. 161, novembre-desembre. Pàgina 7
 ANY 1994. Núm. 163, març-abril. Pàgina 87
 ANY 1996. Núm. 175, març-abril. Pàgina 79
 SCHERZANDO. REVISTA MUSICAL SEMANAL. SEGUNDA ÈPOCA.
 ANY V. Núm. 18, de 1 de setembre de 1913. Pàgina 12
 VACACIONES. REVISTA ESCOLAR DEL COLEGIO ACADEMIA SAN JOSÉ.
 SEGUNDO AÑO. Nº 3. FIGUERAS, AGOSTO 1926. Pàgina 6.
 VIDA PARROQUIAL. PUBLICACIÓ EMPORDANESA D'ACCIÓ CATÒLICA. FIGUERES.
 ANY VII. Núm. 0098, de 07/06/1934. Pàgina 2
 ANY IX. Núm. 0196, de 23/04/1936. Pàgina 7
 ANY XXXIII. Núm. 1179, de 03/11/1961. Pàgina 6

V. DIARIS

DIARIO DE GERONA DE AVISOS I NOTICIAS

ANY XXIII. Núm. 253, de 03/11/1911. Pàgina 11
 ANY XXV. Núm. 054, de 06/03/1913. Pàgina 5
 ANY XXV. Núm. 180, de 01/08/1913. Pàgina 4
 ANY XXV. Núm. 054, de 06/03/1913. Pàgina 5
 ANY XXVII. Núm. 055, de 03/07/1915. Pàgina 7
 ANY XXVII. Núm. 294, de 18/12/1915. Pàgines 8-9
 ANY XXVIII. Núm. 100, de 29/04/1916. Pàgines 5
 ANY XXIX. Núm. 020, de 26/01/1917. Pàgina 20
 ANY XXIX. Núm. 129, de 13/06/1917. Pàgina 4
 ANY XXIX. Núm. 174, de 15/08/1917. Pàgina 4
 ANY XXX. Núm. 060, de 10/03/1918. Pàgina 5
 ANY XXX. Núm. 171, de 08/08/1918. Pàgina 4
 ANY XXX. Núm. 263, de 24/11/1918. Pàgines 3-4
 ANY XXX. Núm. 268, de 30/11/1918. Pàgines 3
 ANY XXX. Núm. 292, de 22/12/1918. Pàgina 1
 ANY XXXI/XXXIII. Núm. 026, de 01/02/1919. Pàgina 3
 ANY XXXI/XXXIII. Núm. 029, de 05/02/1919. Pàgina 2
 ANY XXXI/XXXIII. Núm. 052, de 04/03/1919. Pàgina 3
 ANY XXXI/XXXIII. Núm. 061, de 14/03/1919. Pàgines 2-3
 ANY XXXI/XXXIII. Núm. 103, de 08/05/1919. Pàgina 4
 ANY XXXIV. Núm. 14, de 18/01/1920. Pàgina 5
 ANY XXXV. Núm. 083, de 12/04/1921. Pàgina 2
 ANY XXXV. Núm. 143, de 23/06/1921. Pàgina 4
 ANY XXXVII. Núm. 105, de 08/05/1923. Pàgina 1
 ANY XLIII. Núm. 205, de 05/08/1931. Pàgina 1
 ANY XLIV. Núm. 060, de 16/03/1932. Pàgina 2
 ANY XLVI. Núm. 193, de 31/08/1934. Pàgina 2
 ANY XLVIII. Núm. 121, de 02/06/1936. Pàgina 1
DIARI DE GIRONA. UN DIARI LLIURE PER A UNA SOCIETAT LLIURE.

Núm. 14238, de 18/05/1989. Pàgina 55
 Núm. 14379, de 29/10/1989. Pàgina 76
 Núm. 14478, de 28/06/1990. Pàgina 45
 Núm. 14689, de 28/10/1990. Pàgina 71
 Núm. 14829, de 07/08/1991. Pàgina 31
 Núm. 15005, de 03/11/1991. Pàgina 65
 Núm. 15009, de 08/11/1991. Pàgina 37
 Núm. 15012, de 12/11/1991. Pàgina 2

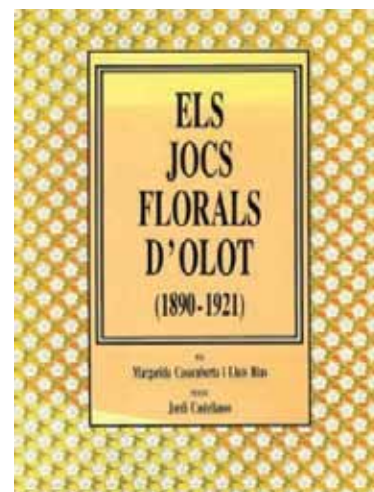
Núm. 15018, de 19/11/1991. Pàgina 31
 Núm. 15631, de 05/11/1993. Pàgina 34
 Núm. 15639, de 14/11/1993. Pàgina 3
 Núm. 15645, de 21/11/1993. Pàgines 62 i 63
 Núm. 15650, de 27/11/1993. Pàgina 28
 Núm. 15651, de 28/11/1993. Pàgina 37
 Núm. 15944, de 06/11/1994. Pàgina 76
 Núm. 16441, de 09/06/1996. Pàgina 65
 Núm. 18019, de 29/10/2000. Pàgina 112
 Núm. 18551, de 21/04/2002. Pàgina 103
 Núm. 20544, de 21/10/2007. Pàgina 98
 Núm. 22002, de 30/10/2011. Pàgina 78

EL DIA. DIARIO DE NOCHE. MADRID. SEGUNDA ÈPOCA.
 AÑO XXXVIII. Núm. 13.334, del miércoles 9 de Mayo de 1917. Pàgina 9

EL NORTE. DIARIO CATÓLICO MONÁRQUICO.
 ANY II. Núm. 426, de 19 de maig de 1911. Pàgina 2
 ANY II. Núm. 568, de 03 de novembre de 1911. Pàgina 2
 ANY VIII. Núm. 2224, de 29 d'abril de 1917. Pàgina 5
 ANY VIII. Núm. 2284, de 12 de juliol de 1917. Pàgina 4
 ANY IX. Núm. 2436, de 20 de gener de 1918. Pàgina 7
 ANY X. Núm. 2746, de 4 de febrer de 1919. Pàgina 3
L'INSTANT. DIARI DE NIT. RÀDIO PROGRAMES INFORMACIONS. BARCELONA.
 ANY II. Núm. 477, de dimecres 15 de juliol de 1936. Pàgina 1

LOS SITIOS DE GERONA. DIARIO DE LAS FET I DE LAS JONS
 Núm. 11035, miércoles 25 de Julio de 1979. Pàgines 1 i 2
LA VEU DE CATALUNYA. DIARI D'AVISOS I NOTÍCIES.
 ANY 43. Núm. 11.689. Barcelona, dijous, 30 de novembre de 1933. Pàgina 6
 ANY 44. Núm. 11.922. Barcelona, divendres, 31 d'agost de 1934. Pàgina 19

NOU DIARI - GIRONA
 ANY 1. Núm. 212, de 27/11/1993. Pàgines 1, 37 i 54
PUNT DIARI/EL PUNT/PUNT AVUI - GIRONA
DIARI INDEPENDENT, CATALÀ, COMARCAL I DEMOCRÀTIC
 ANY I. Núm. 0068, de 15/03/1979. Pàgina 23
 ANY II. Núm. 0393, de 30/05/1980. Pàgina 15
 ANY III. Núm. 0641, de 21/03/1981. Pàgina 13
 ANY IV. Núm. 0938, de 03/03/1982. Pàgina 16
 ANY IV. Núm. 0953, de 20/03/1982. Pàgina 16
 ANY IV. Núm. 1511, de 05/01/1884. Pàgina 28
 ANY VII. Núm. 1947, de 31/05/1985. Pàgina 17
 ANY VII. Núm. 2075, de 27/11/1985. Pàgines 56-57
 ANY VIII. Núm. 2144, de 18/01/1986. Pàgina 6
 ANY XII. Núm. 3604, de 14/09/1990. Pàgina 20
 ANY XIII. Núm. 3886, de 11/08/1991. Pàgina 53
 ANY XIII. Núm. 3965, de 12/11/1991. Pàgina 38
 ANY XIII. Núm. 3971, de 19/11/1991. Pàgina 20
 ANY XIV. Núm. 4024, de 22/01/1992. Pàgina 18
 ANY XIV. Núm. 4627, de 05/11/1993. Pàgines 1 i 18
 ANY XV. Núm. 4633, de 11/11/1993. Pàgina 69
 ANY XV. Núm. 4649, de 27/11/1993. Pàgina 68
 ANY XV. Núm. 4650, de 28/11/1993. Pàgina 20
 ANY XV. Núm. 4651, de 29/11/1993. Pàgina 60
 ANY XV. Núm. 4661, de 09/12/1993. Pàgina 65
 ANY XXX. Núm. 9999, de 04/09/2008. Pàgina 37

NOTA: La bibliografia sobre Xavier Carbó Mayrmi que es va publicar en el número 500 del LLUMIGUIA, octubre de 1993, aquí s'ha omès. Només s'han repetit els llibres de la seva autoria

HIPER CASSÀ
 C. Via, 7 - Cassà de la Selva

DIRECTE DE FÀBRICA **No tanquem al migdia**

Ferrreteria *Libreria*

Parament per a la llar

Més de 10.000 productes

APARCAMENT GRATUÏT

Bona Festa Major!

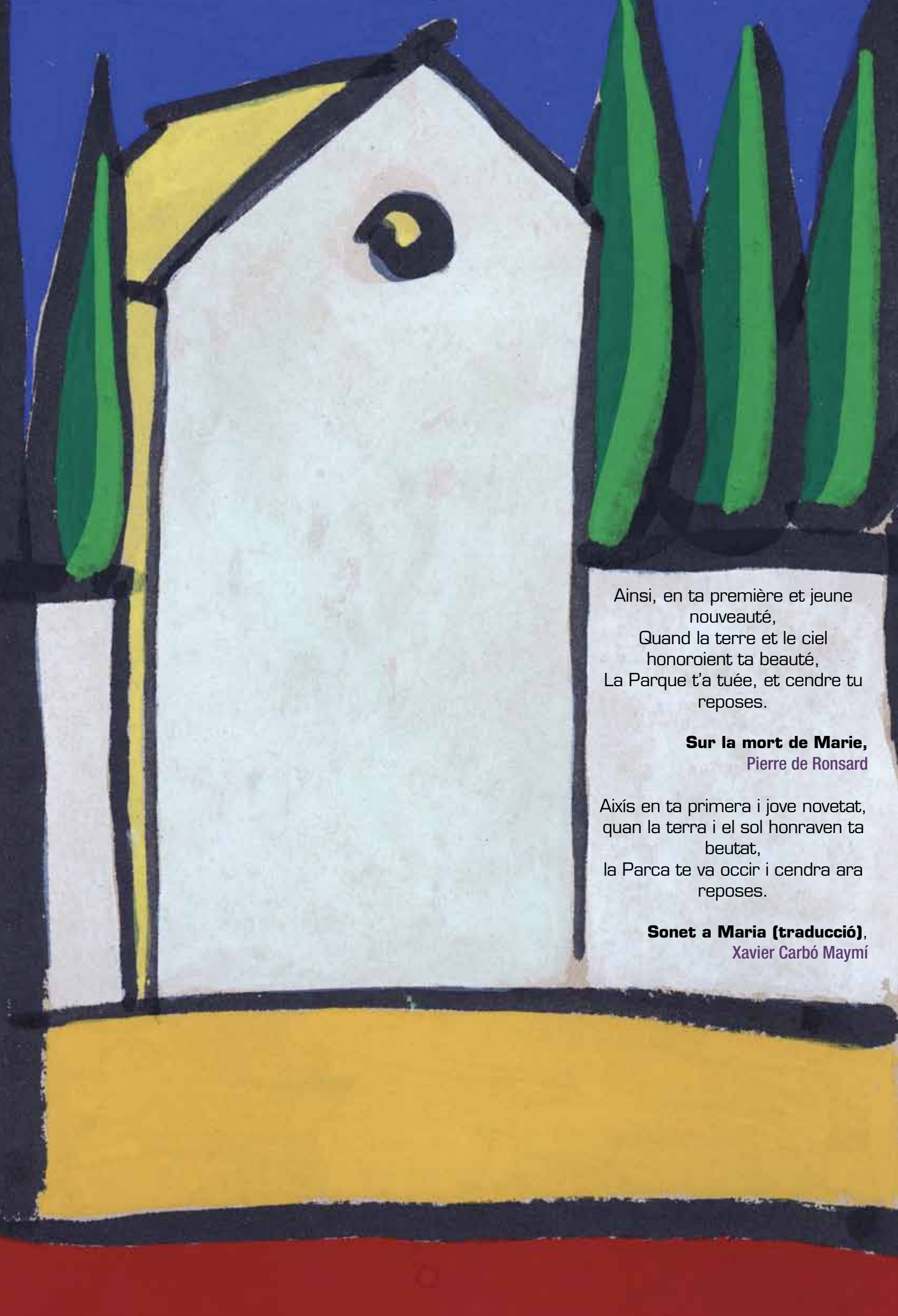
Shang Hai Restaurante
 Comida Asiática

C. de la Via, 9
 Cassà de la Selva (Girona)
 Reservas: 972 463 012
 660 878 225 - 679 006 783

Buffet lliure a la carta

Restaurante shanghai

Servicio a domicilio gratuito en Cassà de la Selva
 Pedido mínimo 12€
 Abierto todos los días
 Horario: de 12.30 a 16.30h de 19.30 a 24.00h

Ainsi, en ta première et jeune
nouveaueté,
Quand la terre et le ciel
honorioient ta beauté,
La Parque t'a tuée, et cendre tu
reposes.

Sur la mort de Marie,
Pierre de Ronsard

Aixís en ta primera i jove novetat,
quan la terra i el sol honraven ta
beutat,
la Parca te va occir i cendra ara
reposes.

Sonet a Maria (traducció),
Xavier Carbó Maymí